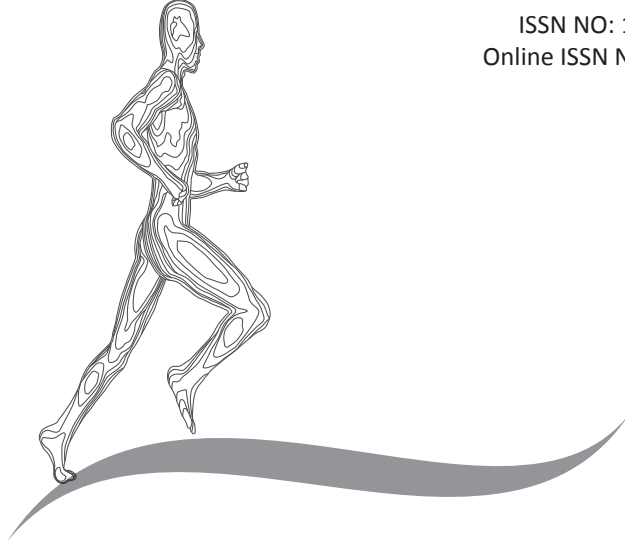

ISSN NO: 1309-5110
Online ISSN NO:1309-8543

Spor ve **Performans** **Araştırmaları Dergisi**

**Journal of Sports and
Performance Researches**

Cilt / Vol : 5 Sayı / No :1

OCAK - JANUARY / 2014

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
YAŞAR DOĞU SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
SAMSUN / 2014**

**ONDOKUZ MAYIS UNIVERSITY
YASAR DOGU FACULTY OF SPORTS SCIENCES**

**Spor ve Performans
Araştırmaları Dergisi**

**Journal of Sports and
Performance Researches**

Sahibi / Owner

Dr. Hüseyin AKAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörü

Genel Yayın Yönetmeni / Editor-in Chief

Dr. Osman İMAMOĞLU

Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi Müdürü

Sorumlu Müdür / Director in Charge

Dr. M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL

Editör Yardımcıları / Associate Editors

Dr. Özgür BOSTANCI

Dr. Musa ÇON

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr. Osman İMAMOĞLU

Dr. Seydi Ahmet AĞAOĞLU

Dr. M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL

Dr. Mürsel AKDENK

Dr. Erkut TUTKUN

Dr. Mehmet TÜRKMEN

Dr. Menderes KABADAYI

Dr. Özgür BOSTANCI

Dr. Tülin ATAN

Dr. Murat ELİÖZ

Dr. Musa ÇON

Dr. Egemen ERMiŞ

Dr. Erol DOĞAN

Dr. Levent BAYRAM

Yayın Periyodu ve Türü / Publication Type and Periods
SPD 6 ayda bir, yılda 2 sayı yayınlanan yerel süreli yayındır
JSPP is published 2 times a year

Yazışma Adresi / Correspondence Address

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi

Kurupelit Kampüsü - 55139 - Atakum / SAMSUN

ISSN NO: 1309-5110 / Online ISSN NO:1309-8543

Tel: +90362 312 19 19 - 3879 - 2892- 3622 Fax: +90362 457 69 24
spd@omu.edu.tr

Danışma ve Hakem Kurulu / Scientific Advisory Board

Dr. A. Ahmet DOĞAN
Dr. A. Faik İMAMOĞLU
Dr. Abdullah CANIKLI
Dr. Ahmet SANIOĞLU
Dr. Ali KIZILET
Dr. Ali TEKİN
Dr. Aslan KALKAVAN
Dr. Berna Mete ERGİN
Dr. Bilal ÇOBAN
Dr. Birol ÇOTUK
Dr. Cengiz ARSLAN
Dr. E. Ahmet TERZİOĞLU
Dr. Egemen ERMIŞ
Dr. Emin KURU
Dr. Erdal ZORBA
Dr. Erdoğan TOZOĞLU
Dr. Erkut TUTKUN
Dr. Ertan KILCIGİL
Dr. Erol DOĞAN
Dr. Fatih HAZAR
Dr. Fatih KARAHÜSEYİNOĞLU
Dr. Fatih KILINÇ
Dr. Fehmi TUNCEL
Dr. Fikret SOYER
Dr. Gazanfer DOĞU
Dr. Güner EKENCİ
Dr. H. Nedim ÇETİN
Dr. Halil TAŞKIN
Dr. Hasan KASAP
Dr. Hülya AŞÇI
Dr. İbrahim YILDIRAN
Dr. Kadir GÖKDEMİR
Dr. Levent BAYRAM
Dr. Metin V. SAYIN
Dr. M.Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL
Dr. Mehmet Akif ZİYAGİL
Dr. Mehmet GÜNAY
Dr. Mehmet KILIÇ
Dr. Mehmet TÜRKMEN
Dr. Mehmet YORULMAZLAR
Dr. Menderes KABADAYI
Dr. Metin KAYA
Dr. Murat ELİÖZ
Dr. Murat GÖKALP
Dr. Murat KALDIRIMCI
Dr. Musa ÇON
Dr. Mürsel AKDENK
Dr. Necati CERRAHOĞLU
Dr. Nurtekin ERKMEN
Dr. Osman İMAMOĞLU
Dr. Ömer ŞENEL
Dr. Önder DAĞLIOĞLU
Dr. Özgür BOSTANCI
Dr.Recep CENGİZ
Dr. Recep KÜRKÇÜ
Dr. Reşat KARTAL
Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU
Dr. Semih YILMAZ
Dr. Seydi Ahmet AĞAOĞLU
Dr. Sinan BOZKURT
Dr. Soner ÇANKAYA
Dr. Suat KARAKÜÇÜK
Dr. Tamer SÖKMEN
Dr. Tayfun AMMAN
Dr. Turgut KAPLAN
Dr. Tülin ATAN
Dr. Vedat ÇINAR
Dr. Velittin BALCI
Dr. Veysel KÜÇÜK
Dr. Yakup Akif AFYON
Dr. Yalçın KAYA
Dr. Yavuz Selim AĞAOĞLU
Dr. Yücel OCAK
Dr. Zahit SERASLAN
Dr. Zekai PEHLİVAN

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Aydan ERMIŞ

İstatistik Danışmanlar / Statistic Advisors

Dr. Yüksel BEK

Dr. Soner ÇANKAYA

Sekreteryaya / Secretariat

Hamza KÜÇÜK

Grafik / Graphic

Hamdi TANRIKULU

Baskı / Print

ht matbaa (Hamdi TANRIKULU)

Hançerli Mah. Atatürk Bulvarı No:112/A İlkadım/SAMSUN

T: 0546 235 25 70

Baskı Tarihi: 02.01.2014

İçindekiler / Contents

Serkan HACİCAFEROĞLU Cemal GÜNDOĞDU Burhanettin HACİCAFEROĞLU Ali Serdar YÜCEL	BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN SERBEST ZAMAN (REKREASYON) AKTİVİTELERİNE KATILIMLARININ BELİRLENEREK İNCELENMESİ (İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ) A STUDY ON THE PARTICIPATION OF STUDENTS OF SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS IN SPARE TIME (RECREATION) ACTIVITIES (İNÖNÜ UNIVERSITY AS A SAMPLE)	5 - 17
Fatih KARAKAŞ Egemen ERMiŞ Necati Alp ERİLLİ	POLİS MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİ ADAYLARININ FİZİKİ YETERLİLİK PARKUR SÜRESİ İLE ÇOKLU ZEKÂLARI VE CİNSİYET ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ AN INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PHYSICAL APTITUDE TEST TRACK TIME, MULTIPLE INTELLIGENCES AND GENDER OF VOCATIONAL POLICE HIGH SCHOOL PROSPECTIVE STUDENTS	18 - 26
Mustafa ÖZDAL Önder DAĞLIOĞLU Tuncer DEMİR Nadide ÖZKUL	AEROBİK ANTRENMANIN ARTERİYEL HEMOGLOBİN OKSİJEN SATÜRASYONU ÜZERİNE ETKİSİ EFFECT OF AEROBIC TRAINING ON OXYGEN SATURATION OF ARTERIAL HEMOGLOBIN	27 - 34
Sebahattin DEVECİOĞLU Bilal ÇOBAN Yunus Emre KARAKAYA	FUTBOL YÖNETİMİ VE ORGANİZASYONLARININ GÖRÜNÜMÜ FOOTBALL MANAGEMENT AND VIEW OF ORGANISATIONS	35 - 48
H. Mehmet TUNÇKOL Özbay GÜVEN	PROFESYONEL FUTBOLU BIRAKMA YAŞANTISINI ALGILAMA ÖLÇEĞİ GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI THE RELIABILITY AND VALIDITY STUDY OF PERCEPTION SCALE OF PROFESSIONAL FOOTBALL CAREER TERMINATION EXPERIENCE	49 - 55
Pervin BİLİR Levent SANGÜN	ADANA DEMİRSPOR VE ADANASPOR FUTBOL TARAFTARLARININ ŞİDDET EĞİLİMLERİ VIOLENCE TRENDS OF ADANA DEMİRSPOR AND ADANASPOR SOCCER FANS	56 - 65

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN SERBEST ZAMAN (REKREASYON) AKTİVİTELERİNE KATILIMLARININ BELİRLENEREK İNCELENMESİ (İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)*

Serkan HACICAFEROĞLU¹ Cemal GÜNDOĞDU² Burhanettin HACICAFEROĞLU³
Ali Serdar YÜCEL¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) öğrencilerinin, serbest zaman aktivitelerine katılım düzeyleri ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini BESYO'nun farklı sınıf ve bölümlerinde okuyan tesadüfi yöntemle seçilmiş 233 katılımcı oluşturmuştur. Araştırmada Balcı ve İlhan (2006) tarafından geliştirilen ve örneklemin rekreasyon faaliyetlerine katılım düzeyini belirleyen 13 soruluk bir anket kullanılmıştır. Anketin güvenirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) tarafımızdan 0,76 olarak tespit edilmiştir. Anketlerden elde edilen verilerin çözümlenmesi için SPSS 15,0 paket programı kullanılarak frekans (f) ve yüzde (%) hesaplamaları yapılmıştır. Dağılımlardan elde edilen sonuçlar tablolar halinde gösterilip bulgular yorumlanarak çözüm önerileri getirilmiştir. Katılımcıların genel olarak serbest zaman aktivitelerindeki tercihlerinin oransal dağılımı sırayla; futbol (% 43,8), voleybol (% 26,2), basketbol (% 16,3), tenis (% 11,2) ve hentbol (% 10,7) olarak belirlenmiştir. Çalışmada yer alan öğrencilerin serbest zaman aktivitelerine katılım süreleri ay, hafta, gün ve saat olarak incelendiğinde; katılımın en çok yılda 2 ve 4 ay, haftada 2 ve 3 gün, günde ise 2 ve 3 saat seçeneklerinde yoğunlaştığı ve bu faaliyetlere bireysel girişimler neticesinde iştirak ettikleri görülmektedir. Katılımcıların çoğunlukla kendi spor dallarını daha iyi konuma getirebilmek için sosyal ve kültürel aktivitelerden çok sportif serbest zaman aktivitelerine yöneldikleri görülmüştür. Ayrıca üniversite yöneticilerinin, bireylerin kişisel gelişiminde ve sosyalleşmesinde önemli bir yeri olan serbest zaman etkinliklerini düzenleme ve öğrencileri yönlendirmede yetersiz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, rekreasyon, spor, öğrenciler

A STUDY ON THE PARTICIPATION OF STUDENTS OF SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS IN SPARE TIME (RECREATION) ACTIVITIES (İNÖNÜ UNIVERSITY AS A SAMPLE)

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the level of students of School of Physical Education and Sports to join the recreation activities. 233 participants receiving education in School of Physical Education and Sports in different classes and departments constituted the sample group of the research. A survey consisting of thirteen questions, which were created by Balcı and İlhan (2006) and aiming to specify participation level of participants to the recreation activities, was used. Reliability coefficient of the survey (Cronbach's Alpha) was determined as 0.76. SPSS 15.0 package program was used for the analysis of data obtained from the survey, and frequency (f) and percentage (%) calculations were made.

* Bu çalışma 10-14 Kasım 2011 yılında Antalya'da düzenlenen, 22. Tafisa Dünya Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

¹ İnönü Üniversitesi, Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Malatya, serkanhacicaferoglu@gmail.com

² Fırat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Elazığ, (Yazışmadan sorumlu yazar: asyucel@firat.edu.tr)

³ Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürü, Muğla, hburhan-61@hotmail.com

Results obtained from the distributions are shown in the form of tables and solutions are offered by interpreting the findings. It is determined that in general participants have preferred football branch in the ratio of 43.8%, volleyball branch in the rate of 26.2%, basketball branch in the rate of 16.3%, tennis branch in the rate of 11.2% and handball branch in the rate of 10.7% as their leisure time activities. When participation times of participants are examined, it is also established that participation was two months in a year in the ratio of 22.3%, and 4 months in the ratio of 16.7%, two days in a week in the ratio of 27.0%, three days in a week in the ratio of 25.3%, and two hours in a day in the ratio of 24.0%, and three hours in a day in the ratio of 23.2%, and that participants joined these activities individualistically. It is observed that participants preferred sportive recreation activities instead of social and cultural activities in order to improve their own sports branches. It is also concluded that university administrators remained incapable of organizing and governing the leisure time activities for the students which have a significant place in the personal development and socialization of the individuals.

Keywords: University, recreation, sports, students

GİRİŞ

Günümüzde günlük yaşantımız içerisindeki teknolojik gelişmelere paralel olarak çalışma ve diğer etkinliklerimizin saatlerinin giderek azalması karşısında, kişilerin daha fazla serbest zamana sahip olacağı düşünülmektedir. Kişilerin yapmış olduğu gündelik aktivite saatlerinin gittikçe azalması ile çalışma ve aktivitelerin sıkıcı ve kendini tekrarlayan çabalara dönüşmesi karşısında serbest zaman faaliyetlerinin, yaşantının önemli bir parçası olma yolunda olduğu görülmektedir [1].

Serbest zaman (rekreasyon) kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcaabileceği zaman olarak tanımlanabilmektedir [2]. Başka bir tanıma göre serbest zaman aktivitesi; kişinin çalışma, ailevi ve toplumsal zorunluluklar dışında, rahatlamak, uzaklaşmak ya da bilgisini ve topluma katılımını artırmak için kendi isteğiyle yaratıcı kapasitesini harekete geçirdiği herhangi bir aktivite olarak da tanımlanmaktadır [3].

Serbest zaman aktivitelerinin yaşamımızın önemli bir parçası ve kendini yenileme aracı haline gelmesiyle, kişilerin serbest zamanlarını değerlendirmelerine yönelik çok seçenekli hizmetler sunan canlı bir sektörün de oluştuğu görülmektedir. Ekonomik verimliliğin artması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle ortaya çıkan serbest zamanın bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi sonucunda pozitif sonuçların ortaya çıkacağı düşünülmektedir [4]. Bu konuda yapılan çalışmalarda bilinçli olarak yapılan serbest zaman aktivitelerinin, bireylerin kendisini geliştirmesine ve ruhen sağlıklı olmalarına katkıda bulunduğu yaygın olarak ifade edilmektedir [1]. Yapılan serbest zaman faaliyetleri, kendi felsefesini oluşturmalı; psikolojik, sosyal ve fiziksel olarak sahip olduğu değerlere destek sağlamalıdır. İnsanların uğraş alanı içerisindeki yaşam biçimini etkileyen çabaları içermeli, onların toplumun içinde yer alan bireyler olmasına yardım etmeli ve birlikte yaşamı da güzelleştirmelidir [5].

Bu anlamda serbest zaman aktivitelerini değerlendirme eğitiminin gerekliliği de ön plana çıkmaktadır [4]. Günümüzde, rekreasyon kullanımı ve rekreatif aktivitelerin hızla büyüyen bir harcama alanı haline gelmiş olduğu görülmektedir [6]. Kitlelere sunulan serbest zaman aktivitelerinin büyük bir pazar oluşturduğu [4] düşünüldüğünde, verilecek olan serbest zaman eğitimlerinin ne derece önemli olduğu görülebilir.

Ülkemizde toplumsal değişmeyi ve kalkınmayı destekleyen, gençlerin kişilik gelişimini sağlama ve geliştirme açısından etkili olan serbest zaman aktivitelerinin ve eğitiminin kurumsal alanlarda da yadsınamayacak derecede desteklendiğini görmekteyiz [2]. Zira serbest zaman sayesinde yapılan yaratıcı ve kültürel faaliyetler ile bireyin yenilenmesi, biriken arzuların açığa çıkarılması, bireylerin

sağlıklı yaşamak ve verimli çalışmak dileğinin yerine getirilmesi, olumsuz çevre koşulları nedeniyle oluşan sıkıntı ve stresin atılarak vücut bütünlüğüne kavuşturulmasının sağlanmasıyla gençlerin bu gelişime daha hızlı adapte olacağı düşünülmektedir [7]. Bu bağlamda serbest zamanın; yaşamın her safhasında, çocukluktan yaşlılığa sürekli bireyle birlikte var olacak ve insana psikolojik, sosyal ve fiziksel fayda getirecek deneyimler sağlayacağı anlaşılmaktadır [8]. Bu nedenle serbest zaman eğitiminin temel eğitimin bir parçası olarak desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca eğitimin ana unsuru olarak da kabul edilmelidir [9].

Toplumumuzun büyük bir oranını kapsayan gençlerin serbest zamanlarını değerlendirmeleri ve bu tarz aktivitelere katılımları, ülkemizde genellikle üniversite dönemi sırasında olacağı düşünüldüğünde, üniversite yöneticilerinin öğrenciler için serbest zaman organizasyonları planlamaları ve öğrencileri bu tarz aktivitelere yönlendirici rol üstlenmeleri gerektiği söylenebilir.

Üniversitelerin hazırladıkları serbest zaman programları ve buna ilişkin altyapı olanakları, gençlerin kendi aralarındaki iletişimi artırmakta ve bu tarz aktiviteler onların farklı yaşam alanlarına hazırlanmalarına büyük bir değer katmaktadır [4].

O nedenle, öğrencilerin katıldıkları rekreatif etkinliklerin türü, katılım süreleri ve organizasyon türleri araştırılarak, yoğun katılım sergiledikleri branşlara özgü organizasyonların ve tesislerin bu doğrultuda öğrencilere sunulması önemlidir. Ayrıca öğrencilerin bu faaliyetlere katılım yoğunlukları da bu konuda etken olabilmektedir. Bu çalışma, BESYO öğrencilerinin, serbest zaman aktivitelerine katılım düzeyleri ile ilgili görüşlerinin saptanması ve öğrencilerin sportif ilgilerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın evrenini İnönü Üniversitesi BESYO öğrencileri (n=360) oluştururken, örneklemini ise BESYO'da farklı sınıf ve bölümlerde okuyan (n=233) tesadüfi yöntemle seçilmiş öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Balcı ve İlhan (2006) tarafından, üniversite öğrencilerinin "rekreasyon etkinliklere katılım düzeyleri"ni belirlemek amacıyla hazırlanmış olan anket kullanılmıştır. Anket on üç sorudan oluşmaktadır. İlk dört soru tanımlayıcı bulguları, dokuz soru ise öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerini tespit etmeye yöneliktir. Cronbach's alpha değerinin 0,70'in üzerinde olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir [10]. Araştırmamızda anketlere verilen cevapların dağılımı incelendiğinde anketin güvenilirlik katsayısının (Cronbach's Alpha) 0,76 olduğu tespit edilmiştir.

Anketlerden elde edilen veriler değerlendirilmek üzere kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesi için SPSS 15,0 istatistiksel paket programdan yararlanılmış, katılımcıların dağılımlarını bulmak için frekans (f) ve yüzde (%) testleri kullanılmıştır. Dağılımlardan elde edilen sonuçlar tablo halinde gösterilip, bulgular yorumlanarak gerekli çözüm önerileri getirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) öğrencilerinin serbest zaman aktivitelerine katılımları ile ilgili bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların bazı demografik bilgileri

Bazı Demografik Bilgiler		n	f	%
Cinsiyet	Bayan	233	86	36,9
	Erkek		147	63,1
Yaş	17-18 yaş	233	67	26,8
	19-20 yaş		99	42,5
	21-23 yaş		52	22,3
	24 ve üzeri yaş		15	6,4
Sınıf	1. sınıf	233	42	18,0
	2. sınıf		154	66,1
	3. sınıf		19	8,2
	4. sınıf ve üzeri		18	7,7

Araştırmaya katılan BESYO öğrencilerinin %63,1'i (f=147) erkek, %36,9'u ise (f=86) bayandı. Öğrencilerin %42,5'inin (f=99) 19-20 yaş ve %26,8'inin (f=67) de 17-18 yaş grupları arasında olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin %66,1'i (f=154) ikinci sınıfta, %18'i ise (f=42) birinci sınıfta okumaktadır (Tablo 1).

Tablo 2. Katılımcıların ilk tercih ettikleri serbest zaman aktiviteleri

Sıralama	Etkinlik	Genel		Bayan		Erkek	
		n	%	n	%	n	%
1	Futbol	102	43,8	16	18,6	86	58,5
2	Voleybol	21	9,0	15	17,4	6	4,1
3	Basketbol	16	6,9	11	12,8	5	3,4
4	Hentbol	8	3,4	6	7,0	2	1,4
5	Tenis	11	4,7	5	5,8	6	4,1
6	Badminton	5	2,1	2	2,3	3	2,0
7	Atletizm	5	2,1	1	1,2	4	2,7
8	Salon futbolu	5	2,1	1	1,2	4	2,7
9	Jogging	4	1,7	2	2,3	2	1,4
10	Step	9	3,9	8	9,3	1	0,7
11	Halk Dansları	7	3,0	6	7,0	1	0,7
12	Latin Dansları	1	0,4	1	1,2	-	-
13	Kayak	2	0,9	1	1,2	1	0,7
14	Doğa yürüyüşü	2	0,9	-	-	2	1,4
15	Masa tenisi	5	2,1	2	2,3	3	2,0
16	Motor sporları	4	1,7	2	2,3	2	1,4
17	Tavla	3	1,3	-	-	3	2,0
18	Müzik aleti çalma	1	0,4	1	1,2	-	-
19	Bilgisayar	4	1,7	2	2,3	2	1,4
20	Bisiklet	3	1,3	2	2,3	1	0,7
21	İnternet	3	1,3	-	-	3	2,0
22	Yüzme	5	2,1	2	2,3	3	2,0
23	Fitness	2	0,9	-	-	2	1,4
24	Cimnastik	1	0,4	-	-	1	0,7
25	Bilardo	2	0,9	-	-	2	1,4
26	Satranç	1	0,4	-	-	1	0,7
27	Güreş	1	0,4	-	-	1	0,7
Toplam		233	100,0	86	100,0	147	100,0

*Cinsiyet değişkenlerinin kendi grupları içerisinde yüzdeleri alınmıştır

BESYO öğrencilerinin genel olarak birinci sırada tercih ettikleri serbest zaman aktivitesi %43,8 oranla (f=102) futboldur. Bu tercihlere cinsiyet değişkenine göre bakıldığında; erkeklerin %58,5 (f=86), bayanların ise %18,6'sının (f=16) futbol branşını tercih ettiği görülmektedir (Tablo2).

Tablo 3. Katılımcıların ikinci sırada tercih ettikleri serbest zaman aktiviteleri

Sıralama	Etkinlik	Genel		Bayan		Erkek	
		n	%	n	%	n	%
1	Futbol	27	11,6	6	7,0	21	14,3
2	Voleybol	61	26,2	23	26,7	38	25,9
3	Basketbol	15	6,4	4	4,7	11	7,5
4	Hentbol	14	6,0	7	8,1	7	4,8
5	Tenis	14	6,0	6	7,0	8	5,4
6	Badminton	6	2,6	4	4,7	2	1,4
7	Atletizm	5	2,1	-	-	5	3,4
8	Salon futbolu	14	6,0	1	1,2	13	8,8
9	Jogging	8	3,4	5	5,8	3	2,0
10	Step	3	1,3	-	-	3	2,0
11	Halk dansları	4	1,7	3	3,5	1	0,7
12	Latin dansları	5	2,1	3	3,5	2	1,4
13	Kayak	1	0,4	1	1,2	-	-
14	Doğa yürüyüşü	5	2,1	2	2,3	3	2,0
15	Buz Pateni	4	1,7	2	2,3	2	1,4
16	Masa tenisi	9	3,9	3	3,5	6	4,1
17	Motor sporları	3	1,3	1	1,2	2	1,4
18	Yamaç paraşütü	3	1,3	3	3,5	-	-
19	Tavla	2	0,9	-	-	2	1,4
20	Resim	3	1,3	-	-	3	2,0
21	Tiyatro	2	0,9	-	-	2	1,4
22	Müzik aleti çalma	2	0,9	1	1,2	1	0,7
23	Bisiklet	2	0,9	1	1,2	1	0,7
24	El işleri	4	1,7	3	3,5	1	0,7
25	İnternet	7	3,0	3	3,5	4	2,7
26	Yüzme	8	3,4	4	4,7	4	2,7
27	Bilardo	2	0,9	-	-	2	1,4
Toplam		233	100,0	86	100,0	147	100,0

*Cinsiyet değişkenlerinin kendi grupları içerisinde yüzdeleri alınmıştır

Öğrencilerinin genel olarak ikinci sırada tercih ettikleri serbest zaman aktivitesine bakıldığında %26,2 oranla (f=61) voleybol branşı ön plana çıkmaktadır. Tablo 3'e bakıldığında Voleybolu, erkeklerin %25,9 (f=38), bayanların ise %26,7 (f=23) oranında tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların üçüncü sırada tercih ettikleri serbest zaman aktiviteleri

Sıralama	Etkinlik	Genel		Bayan		Erkek	
		n	%	n	%	n	%
1	Futbol	16	6,9	10	11,6	6	4,1
2	Voleybol	29	12,4	13	15,1	16	10,9
3	Basketbol	38	16,3	14	16,3	24	16,3
4	Hentbol	22	9,4	9	10,5	13	8,8
5	Tenis	26	11,2	6	7,0	20	13,6

6	Badminton	11	4,7	3	3,5	8	5,4
7	Atletizm	10	4,3	3	3,5	7	4,8
8	Salon futbolu	6	2,6	2	2,3	4	2,7
9	Jogging	4	1,7	1	1,2	3	2,0
10	Step	8	3,4	4	4,7	4	2,7
11	Halk dansları	5	2,1	1	1,2	4	2,7
12	Latin dansları	4	1,7	-	-	4	2,7
13	Kayak	2	0,9	1	1,2	1	0,7
14	Doğa yürüyüşü	2	0,9	1	1,2	1	0,7
15	Buz Pateni	3	1,3	3	3,5	-	-
16	Masa tenisi	10	4,3	3	3,5	7	4,8
17	Motor sporları	3	1,3	1	1,2	2	1,4
18	Yamaç paraşütü	1	0,4	1	1,2	-	-
19	Tavla	5	2,1	2	2,3	3	2,0
20	Resim	1	0,4	1	1,2	-	-
21	Tiyatro	3	1,3	1	1,2	2	1,4
22	Müzik aleti çalma	6	2,6	2	2,3	4	2,7
23	Bilgisayar	4	1,7	-	-	4	2,7
24	Bisiklet	1	0,4	1	1,2	-	-
25	El işleri	2	0,9	1	1,2	1	0,7
26	İnternet	6	2,6	-	-	6	4,1
27	Yüzme	5	2,1	2	2,3	3	2,0
Toplam		233	100,0	86	100,0	147	100,0

*Cinsiyet değişkenlerinin kendi grupları içerisinde yüzdeleri alınmıştır

Tablo 4'de BESYO öğrencilerinin genel olarak üçüncü sırada tercih ettiği serbest zaman aktivitesinin %16,3 oranla (f=38) basketbol branşı olduğu anlaşılmaktadır. Cinsiyete göre bakıldığında bu dalı erkek (f=24) ve bayan (f=14) öğrencilerin aynı oranda (%16,3) tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların dördüncü sırada tercih ettikleri serbest zaman aktiviteleri

Sıralama	Etkinlik	Genel		Bayan		Erkek	
		n	%	n	%	n	%
1	Futbol	11	4,7	5	5,8	6	4,1
2	Voleybol	20	8,6	7	8,1	13	8,8
3	Basketbol	16	6,9	5	5,8	11	7,5
4	Hentbol	25	10,7	8	9,3	17	11,6
5	Tenis	17	7,3	9	10,5	8	5,4

6	Badminton	9	3,9	2	2,3	7	4,8
7	Atletizm	14	6,0	4	4,7	10	6,8
8	Salon futbolu	4	1,7	1	1,2	3	2,0
9	Jogging	10	4,3	4	4,7	6	4,1
10	Step	9	3,9	5	5,8	4	2,7
11	Halk dansları	6	2,6	3	3,5	3	2,0
12	Latin dansları	3	1,3	-	-	3	2,0
13	Kayak	3	1,3	-	-	3	2,0
14	Doğa yürüyüşü	5	2,1	2	2,3	3	2,0
15	Buz pateni	5	2,1	1	1,2	4	2,7
16	Masa tenisi	14	6,0	7	8,1	7	4,8
17	Motor sporları	3	1,3	1	1,2	2	1,4
18	Yamaç paraşütü	4	1,7	1	1,2	3	2,0
19	Tavla	11	4,7	5	5,8	6	4,1
20	Resim	6	2,6	2	2,3	4	2,7
21	Tiyatro	3	1,3	3	3,5	-	-
22	Müzik aleti çalma	2	0,9	-	-	2	1,4
23	Bilgisayar	11	4,7	3	3,5	8	5,4
24	Bisiklet	8	3,4	4	4,7	4	2,7
25	El işleri	1	0,4	-	-	1	0,7
26	İnternet	7	3,0	4	4,7	4	2,7
27	Yüzme	5	2,1	-	-	4	2,7
28	Satranç	1	0,4	-	-	1	0,7
Toplam		233	100,0	86	100,0	147	100,0

*Cinsiyet değişkenlerinin kendi grupları içerisinde yüzdeleri alınmıştır

BESYO öğrencilerinin genel olarak dördüncü sırada tercih ettikleri aktivitenin %10,7 oranla (f=25) hentbol branşı olduğu belirlenmiştir. Dördüncü tercihlere cinsiyet açısından bakıldığında ise erkeklerin %11,6 oranla (f=17) hentbol branşını, bayanların ise %10,5 oranla (f=9) tenis branşını tercih ettikleri görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 6. Katılımcıların beşinci sırada tercih ettikleri serbest zaman aktiviteleri

Sıralama	Etkinlik	Genel		Bayan		Erkek	
		N	%	n	%	n	%
1	Futbol	12	5,2	6	7,0	6	4,1
2	Voleybol	11	4,7	3	3,5	8	5,4
3	Basketbol	8	3,4	2	2,3	6	4,1
4	Hentbol	23	9,9	11	12,8	12	8,2

5	Tenis	26	11,2	7	8,1	19	12,9
6	Badminton	14	6,0	4	4,7	10	6,8
7	Atletizm	7	3,0	4	4,7	3	2,0
8	Salon futbolu	8	3,4	5	5,8	3	2,0
9	Jogging	4	1,7	2	2,3	2	1,4
10	Step	8	3,4	3	3,5	5	3,4
11	Halk dansları	9	3,9	4	4,7	5	3,4
12	Latin dansları	7	3,0	3	3,5	4	2,7
13	Kayak	5	2,1	1	1,2	4	2,7
14	Doğa yürüyüşü	7	3,0	4	4,7	3	2,0
15	Buz pateni	3	1,3	1	1,2	2	1,4
16	Masa tenisi	16	6,9	2	2,3	14	9,5
17	Motor sporları	2	0,9	1	1,2	1	,7
18	Yamaç paraşütü	9	3,9	6	7,0	3	2,0
19	Tavla	3	1,3	1	1,2	2	1,4
20	Resim	3	1,3	1	1,2	2	1,4
21	Tiyatro	6	2,6	2	2,3	4	2,7
22	Müzik aleti çalma	4	1,7	1	1,2	3	2,0
23	Bilgisayar	4	1,7	2	2,3	2	1,4
24	Bisiklet	5	2,1	3	3,5	2	1,4
25	El işleri	3	1,3	1	1,2	2	1,4
26	İnternet	14	6,0	3	3,5	11	7,5
27	Yüzme	8	3,4	2	2,3	6	4,1
28	Fitness	2	0,9	1	1,2	1	,7
29	Cimnastik	1	0,4	-	-	1	,7
30	Bilardo	1	0,4	-	-	1	,7
Toplam		233	100,0	86	100,0	147	100,0

*Cinsiyet değişkenlerinin kendi grupları içerisinde yüzdeleri alınmıştır.

BESYO öğrencilerinin genel olarak beşinci sırada tercih ettiği aktivite %11,2 oranla (f=26) tenis branşıdır. Tablo 6, öğrencilerin cinsiyet ayrımına göre incelendiğinde; erkeklerin %12,9 oranla (f=19) yine tenisi, bayanların ise %12,8 oranla (f=11) hentbolu seçtikleri görülmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların tercih ettikleri ilk beş serbest zaman aktivitesi

Sıra	Genel			Bayan			Erkek		
	Aktivite	n	%	Aktivite	n	%	Aktivite	n	%
1	Futbol	102	43,8	Futbol	16	18,6	Futbol	86	58,5
2	Voleybol	61	26,2	Voleybol	23	26,7	Voleybol	38	25,9
3	Basketbol	38	16,3	Basketbol	14	16,3	Basketbol	24	16,3
4	Hentbol	25	10,7	Tenis	9	10,5	Hentbol	19	12,9
5	Tenis	26	11,2	Hentbol	11	12,8	Tenis	17	11,6

*Cinsiyet değişkenlerinin kendi grupları içerisinde yüzdeleri alınmıştır

Öğrencilerin, genel olarak serbest zaman aktivitelerinde ilk sırada %43,8 oranla (f=102) futbolu, %26,2 oranla (f=61) voleybolu, %16,3 oranla (f=38) basketbolu, %11,2 oranla (f=26) tenisi, %10,7 oranıyla da (f=25) hentbolu tercih ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca bayan ve erkek BESYO öğrencilerinin serbest zamanlarını genellikle sportif aktiviteler için kullandıkları anlaşılmaktadır (Tablo 7).

Tablo 8. Katılımcıların haftalık serbest zaman aktivitelerine katılma süreleri (saat)

Sıra	Genel			Bayan			Erkek		
	Saat	n	%	Saat	n	%	Saat	n	%
1	2	56	24,0	2	23	26,7	2	33	22,4
2	3	54	23,2	3	21	24,4	3	33	22,4
3	4	46	19,7	4	14	16,3	4	32	21,8
4	5	38	16,3	5	13	15,1	5	25	17,0
5	1	27	11,6	1	11	12,8	1	16	10,9
6	6 saat ve üstü	12	5,2	6 saat ve üstü	4	4,7	6 saat ve üstü	8	5,4

*Cinsiyet değişkenlerinin kendi grupları içerisinde yüzdeleri alınmıştır

Tablo 8’de görüldüğü üzere BESYO öğrencilerinin genel olarak haftalık serbest zaman aktivitelerine katılma süreleri haftada 2 (%24), 3 (%23,2) ve 4 saat (%19,7) olarak belirginleşmektedir. Cinsiyet açısından bu aktiviteler bayanların haftada 2 (%26,7), 3 (%24,4) ve 4 saat (%16,3); erkeklerin ise haftada 2 (%22,4), 3 (%22,4) ve 4 saat (%22,4) ayırdıkları görülmüştür.

Tablo 9. Katılımcıların serbest zaman aktivitelerine katılma süreleri (gün)

Sıra	Genel			Bayan			Erkek		
	Gün	n	%	Gün	n	%	Gün	n	%
1	2	63	27,0	3	27	31,4	2	46	31,3
2	3	59	25,3	4	18	20,9	3	32	21,8
3	4	41	17,6	2	17	19,8	4	23	15,6
4	1	32	13,7	1	12	14,0	1	20	13,6
5	5	23	9,9	5	9	10,5	5	14	9,5
6	Her gün	15	6,4	Her gün	3	3,5	Her gün	12	8,2

*Cinsiyet değişkenlerinin kendi grupları içerisinde yüzdeleri alınmıştır

BESYO öğrencilerinin genel olarak serbest zaman aktivitelerine katılma sürelerine gün olarak bakıldığında en yüksek orana haftada 2 (%27) ve 3 gün (%25,3) seçeneklerinde ulaşıldığı görülmektedir. Sözü edilen aktivitelere en çok katılım süresine cinsiyet açısından bakıldığında bayanların %31,4 oranla haftada üç gün, erkeklerin ise %31,3 oranla haftada iki gün ayırdıkları tespit edilmiştir (Tablo 9).

Tablo 10. Katılımcıların serbest zaman aktivitelerine katılma süreleri (ay)

Sıra	Genel			Bayan			Erkek		
	Ay	n	%	Ay	n	%	Ay	n	%
1	2	52	22,3	4	17	19,8	2	36	24,5
2	4	39	16,7	2	16	18,6	4	22	15,0
3	3	29	12,4	3	11	12,8	3	18	12,2
4	1	25	10,7	6	10	11,6	1	17	11,6
5	6	21	9,0	5	9	10,5	12	12	8,2
6	5	18	7,7	1	8	9,3	6	11	7,5
7	12	15	6,4	9	5	5,8	5	9	6,1
8	9	9	3,9	7	3	3,5	7	5	3,4
9	8	8	3,4	8	3	3,5	8	5	3,4
10	7	8	3,4	12	3	3,5	10	5	3,4
11	10	6	2,6	10	1	1,2	4	4	2,7
12	11	3	1,3	11	-	-	11	3	2,0

*Cinsiyet değişkenlerinin kendi grupları içerisinde yüzdeleri alınmıştır

BESYO öğrencilerinin genel olarak serbest zaman aktivitelerine katılma süreleri en fazla yılda 2 ay (%22,3) seçeneğinde yoğunlaşmaktadır. Yıl içi serbest zaman aktiviteleri katılım sürelerine cinsiyet esasında bakıldığında, bu faaliyetlere bayanların 4 ay (%19,8), erkeklerin ise iki ay (%24,5) vakit ayırdıkları görülmektedir (Tablo 10).

Tablo 11. Katılımcıların serbest zaman aktivitelerine katıldıkları organizasyon türleri

Sıra	Genel			Bayan			Erkek		
	Organizasyonlar	n	%	Organizasyonlar	n	%	Organizasyonlar	n	%
1	Bireysel	76	32,6	Bireysel	31	36,0	Sporcu	52	35,4
2	Sporcu	72	30,9	Üniversite	25	29,1	Bireysel	45	30,6
3	Üniversite	63	27,0	Sporcu	20	23,3	Üniversite	38	25,9
4	Kulüp	14	6,0	Kulüp	6	7,0	Kulüp	8	5,4
5	Topluluk	8	3,4	Topluluk	4	4,7	Topluluk	4	2,7

*Cinsiyet değişkenlerinin kendi grupları içerisinde yüzdeleri alınmıştır

Örneklemin yöneldiği serbest zaman aktivitelerinin organizasyon türlerine bakıldığında; öğrencilerin genellikle (%32,6) bireysel girişim sonucunda etkinliklere katıldıkları anlaşılmaktadır. Cinsiyete göre bakıldığında ise yine bayanların %36 oranla (f=31) bireysel girişimleriyle, erkeklerin ise %35 oranla (f=52) sporcu kimlikleriyle aktivitelere katıldıkları görülmektedir (Tablo 11).

TARTIşMA

Bu araştırmada erkek öğrencilerin (%63,1) bayanlara (%36,9) oranla daha fazla serbest zaman aktivitelerine katıldığı belirlenmiştir. Bu durumun örneklemedeki yüksek okulda bulunan bölümlerde okuyan kız öğrencilerin sayılarının az olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun bir ve ikinci sınıf öğrencilerinden oluşması üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin, üst sınıflarda okuyan öğrencilere nazaran sportif etkinliklere ve anket çalışmalarına daha sıcak bakması yönünde yorumlanabilir. Balcı ve İlhan (2006) ile Kılbaş (2001) tarafından yapılan araştırmalarda; kız öğrencilerden daha çok erkek öğrencilerin, serbest zamanlarında spor aktivitelerine aktif olarak katılım sergiledikleri yönünde sonuca ulaştıkları görülmüştür [2,4].

Araştırmaya katılan BESYO öğrencilerinin katıldıkları serbest zaman aktivitelerine bakıldığında; birinci sırada %43,8 oranla futbol dalı gelmekte ve onu sırasıyla voleybol (%26,2), basketbol (%16,3), tenis (%11,2) ve hentbol (%10,7) dalları takip etmektedir. Erkek ve bayan öğrencilerin serbest zamanlarını genellikle aktif olarak sportif faaliyetleri için kullandıkları görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin serbest zamanlarında, okul döneminden sonraki meslek yaşantılarına daha fazla katkı sağlayabilecek spor branşlarını öğrenmeyi ve geliştirmeyi tercih ettikleri söylenebilir.

Balcı (2003) tarafından yapılan bir araştırmaya genel olarak bakıldığında yapılan bu araştırmayla paralellik gösterdiği görülmüştür. Nitekim söz konusu araştırmada öğrencilerin serbest zamanlarında popüler sayılan sporlardan futbol, basketbol, voleybol ve yüzmeyi hem yapmakta hem de izlemekte oldukları bildirilmektedir [11].

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmada, okullarda düzenlenen rekreasyon etkinliklerinin, ABD'de "dört büyükler" olarak anılan Amerikan futbolu, basketbol, beyzbol ve buz hokeyine olan katılımı artırdığı ve gençlerin bu sporlara yönelik becerilerini geliştirdikleri ortaya konmuştur [12]. Buna karşın Balcı ve İlhan'ın (2006) yapmış olduğu araştırmada genelde öğrencilerin pasif olarak serbest zaman faaliyetlerine katılım sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır [4].

Araştırmaya katılan öğrencilerin serbest zaman aktivitelerine katılma sürelerine genel olarak bakıldığında; saat olarak haftada %24 oranla (f=56) iki saat, gün olarak haftada %27 oranla (f=63) iki gün, ay olarak yılda %22,3 oranla (f=52) iki ay katıldıkları belirlenmiştir. Bu durumda örneklemedeki BESYO öğrencilerinin yıl süresince serbest zamanlarında yapmış oldukları spor aktivitelerini daha çok üniversite dönemi içerisinde üniversitenin sağladığı alt yapı imkanlarını kullanarak kısa süreli yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda sporcu geçmişleri olan bu öğrencilerin sportif rekreasyon aktivitelerini yaşamlarına yayamadıkları da söylenebilir. Buna karşın Balcı'nın (2003) yapmış olduğu araştırmaya genel olarak bakıldığında, bizim çalışmamızın aksine öğrencilerin yılın en az 10 ayında çeşitli etkinliklerle serbest zamanlarını değerlendirdikleri ve yıl içerisinde bu faaliyetleri yaydıkları anlaşılmakta; fakat aktivitelere ayrılan sürenin bizim çalışmamızla paralellik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değerışkenine göre katıldıkları serbest zaman organizasyonlarına bakıldığında bayanların (%36) daha çok bireysel çabalarla bu aktiviteleri yaptıkları, erkeklerin (%35,4) ise bu aktivitelere daha çok spor kulüpleri marifetiyle katıldıkları belirlenmiştir. Genelde üniversitelerde öğrencileri serbest zaman aktivitelerine yönlendirecek kurum Sağlık, Kültür ve Spor Daire (SKSD) Başkanlığı bünyesindeki kulüp ve topluluklar olması gerekirken öğrencilerin bu oluşumlar aracılığıyla serbest zaman etkinliklerine katılım nispetleri hayli düşük bulunmuştur (kulüp: %6; topluluk: %3,4).

Kulüp ve topluluklar aracılığıyla serbest zaman aktivitelerine katılımın az olması durumu SKSD yöneticilerinin, birimin kuruluş, amaç ve kapsamını öğrencilere yeterince yansıtmadığının bir göstergesi sayılabilir. Oysa SKSD Başkanlığı'nın amaç ve kapsamı içerisinde; grup çalışmaları ve

karşılaşmalar düzenlemekten spor birlikleri kurmaya kadar pek çok yönetsel görev bulunmaktadır [13]. SKSD Başkanlığı ile üniversite yöneticileri topluluk, kulüp ve kurslara katılımı sağlayacak sosyal ve sportif serbest zaman aktivitelerini gençlerin ilgisini çekecek ve cazip hale getirecek şekilde sıkça dönemsel olarak düzenlemelidir [14,15]. Düzenlenen bu tarz organizasyonlara katılımı arttırmak için yüksekökol yöneticilerinin de öğrencilerine eğitici bilgiler vererek öğrencileri bu aktivitelere yönlendirmeleri önem arz etmektedir.

Konu ile ilgili yapılan başka araştırmalarda öğrencilerin serbest zaman faaliyetlerini genelde üniversitelerde oluşturulan topluluk ve kulüpler aracılığıyla düzenlenen çeşitli etkinliklere katılarak yaptıkları ve ilgi alanlarını belirledikleri görülmüştür [4,11]. Bu da, öğrencilerin katıldıkları rekreatif etkinliklerde üniversitelerin ne kadar büyük bir ağırlığı olduğunu ve gençlerin kişisel gelişim, hobi, eğlence, spor ve dinlenme amacıyla pozitif yönlendirilmesinde önemli sorumluluklar üstlenmesi gerektiğini göstermektedir [11].

Serbest zaman faaliyetlerinin okul yaşamının bir parçası olduğu düşünülürken, zamanlarının büyük çoğunluğunu sınıflarda, laboratuvarlarda ya da çalışma masalarında geçiren birçok öğrencinin üzerinde oluşabilecek olan olumsuz enerjinin atılması, serbest zaman aktivitelerinin yardımıyla olabilir. Bu nedenle üniversitelerin faaliyet programları; serbest zaman ve dinlenme için fırsatlar sağlamalı, modern yaşamın ve okul çalışmalarının verdiği yoğunluğu öğrencinin üzerinden atmak amacıyla düzenlenmelidir [16]. Üniversitelerin, bünyelerinde yetiştirdikleri öğrencileri meslek sahibi olmak üzere yetiştirmenin yanı sıra, yaşamın farklı alanlarında kendilerini hazırlamaları için programladıkları serbest zaman etkinlikleri de öğrenciler için oldukça önemlidir [11].

Means (1973), bireylerin serbest zamanları çeşitli faaliyetlerle organize edilip değerlendirildiğinde bireyler üzerinde olumlu davranışlar elde edilebileceğini belirtmektedir [17]. Bu bağlamda serbest zaman aktivitelerine katılım sürelerinin artırılması ile öğrencilerin eğitim süreci içerisinde üzerlerinde oluşabilecek olan gerginlikleri azaltarak öğrencilerin eğitimlerine olumlu katkı sağlanacağı söylenebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada; BESYO öğrencilerinin serbest zaman aktivitelerinde yoğunlukla kendi spor branşlarını daha iyi konuma getirebilmek için sportif aktivitelere yöneldikleri, sosyal ve kültürel aktivitelere ise daha az yöneldikleri belirlenmiştir. Ayrıca üniversite yöneticilerinin, bireylerin kişisel gelişiminde ve sosyalleşmesinde önemli bir yeri olan serbest zaman etkinliklerini öğrenciler için düzenlemede ve yönlendirmede yetersiz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda üniversite yöneticileri ile yüksekökol yöneticileri, BESYO öğrencilerinin resmi eğitimleri dışında kalan zamanlarında sosyal ve kültürel aktiviteleri değerlendirmelerini sağlayıcı geniş yelpazeli programlar yapma ve uygulama yoluna gitmelidirler.

KAYNAKLAR

1. Passmore A, French D. Development and Administration of a Measure to Assess Adolescents' Participation, Spring, 2001, 36(141): 67.
2. Kılbaş Ş. Gençlik ve Boş Zamanı Değerlendirme. İkinci Baskı. Ç.Ü. Basımevi. Adana, 2001.
3. Kraus R. Recreation and Leisure in Modern Society, TACC, USA, 1971.
4. Balcı V, İlhan A. Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Spormetre), 2006, 4 (1): 11-18.
5. Karaküçük S. Boş Zamanları Değerlendirme ve Sporun Topluma Yaygınlaştırılması, Spor Yorum Dergisi, Şubat, 1993, 64: 22-23.
6. Akdoğan F. Medya ve Serbest Zaman, Om Yayınevi, İstanbul, 2000.
7. Koral D. Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Spor ve Rekreasyonun Organizasyonu ve Bunun Türkiye'de Uygulaması Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 1993.

8. Karaküçük S. Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme Kavram, Kapsam ve Bir Araştırma, Seren Ofset, Ankara, 1995.
9. Karaküçük S. Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme, Kavram, Kapsam ve Araştırma, (Geliştirilmiş II. Baskı), Seren Ofset, Ankara, 1997.
10. Arseven A. Alan Araştırma Yöntemi, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2001.
11. Balcı V. Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması, Milli Eğitim, Kültür ve Sanat Dergisi, Bahar, 2003, 158: 161-173.
12. Rosandich T. Collegiate Sports Programs: A Comparative Analysis, Education, Spring, 2002, 122(3): 471-478.
13. Mirzeoğlu N. Üniversitelerdeki Sağlık Kültür ve Spor İşleri Daire Başkanlıklarının Yönetim Yapısı ve Sportif İşlevlerinin İncelenmesi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1995.
14. Ağaoğlu S.Y, Eker H. Türkiye'deki Üniversitelerin Sağlık Kültür ve Spor Dairesinin İşlevsel Yönden İncelenmesi, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2006, 5(4): 131-134.
15. Özşaker M. Gençlerin Serbest Zaman Aktivitelerine Katılmama Nedenleri Üzerine Bir İnceleme, Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2012, 14(1): 126-131.
16. Kılbaş Ş. Rekreasyon–Boş Zamanı Değerlendirme, 1. Baskı. Anaca Yayınları, Adana, 2001.
17. Means L.E. Intramural. Their Organization and Administration, Prentice Hall, Inc, Englewood Cliffs, N.J, USA, 1973.

POLİS MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİ ADAYLARININ FİZİKİ YETERLİLİK PARKUR SÜRESİ İLE ÇOKLU ZEKÂLARI VE CİNSİYET ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Fatih KARAKAŞ¹

Egemen ERMİŞ²

Necati Alp ERİLLİ³

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Polis Meslek Yüksekokulu (PMYO) öğrenci adaylarının çoklu zekâları ile fiziki yeterlilik parkur süresi ve cinsiyet arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmaya 20 Mayıs-10 Haziran 2012 tarihleri arasında Polis Meslek Yüksekokullarında öğrenci olabilmek için fiziksel yeterlilik sınavına giren 868 erkek, 136 bayan olmak üzere toplam 1004 PMYO adayı gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak fiziki yeterlilik parkur süreleri, bilgi formu ve “Çoklu Zekâ Envanteri” kullanılmıştır. Bilgi formunda adayların, aileleri ve spor alışkanlıkları ile ilgili 12 soru bulunmaktadır. Likert tipinde olan Çoklu zekâ envanteri 10 bölüm ve toplam 80 maddeden oluşmaktadır. Verilerin istatistiksel analizi tek yönlü varyans analizi ve t-testi ile yapılmıştır.

Çalışmaya katılan erkek ve bayan öğrenci adaylarının çoklu zekâ puanları arasında sözel, mantıksal, görsel, müziksel, bedensel, içsel ve doğacı zekâ puanları açısından bayanlar lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Cinsiyetler arasında sosyal zekâ puanları açısından ise anlamlı fark yoktur ($p>0.05$). Süre değişkenine göre ise sosyal, görsel ve müziksel zekâ alanlarında farklılık görülürken ($p<0.05$), bayan ve erkek adaylarda ayrı ayrı süre değişkeni göz önünde bulundurulduğunda, hiçbir zekâ puanı açısından anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Sonuç olarak, cinsiyet değişkeninin çoklu zekâ puanlarında etkisi olmasına rağmen, adayların zekâ puanlarının süre değişkeni üzerinde bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Çoklu zekâ, fiziksel yeterlik parkuru, süre

AN INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PHYSICAL APTITUDE TEST TRACK TIME, MULTIPLE INTELLIGENCES AND GENDER OF VOCATIONAL POLICE HIGH SCHOOL PROSPECTIVE STUDENTS

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the relationship between the physical aptitude test track time, multiple intelligences and gender of Vocational Police High School prospective students. 1004 prospective students-868 male and 136 female- entering the physical aptitude test to be able to become a student in Vocational Police High School between the dates 20 May-10 June 2012 participated in the study voluntarily. The data were collected through physical aptitude track times, an information form and a “Multiple Intelligences Questionnaire”. The information form included of a total of 12 questions about the students, their families, and their sports habits. The Multiple Intelligences Questionnaire was Likert type and included 10 parts and a total of 80 items. One-way ANOVA and independent sample t-test were used for statistical analyses. Verbal, logical, visual, musical, bodily-kinesthetic, intrapersonal and naturalistic intelligence scores of the female participants were significantly higher than those of male students’ ($p<0.05$).

¹19 Mayıs Polis Meslek Yüksekokulu, Samsun

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun “Yazışmadan sorumlu yazar”

³Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü Sivas

However, there was no significant difference between genders in terms of in terms of interpersonal intelligence ($p>0.05$). While a significance was found between interpersonal, visual and musical intelligence scores in terms of time variable ($p<0.05$), there was no significant difference in any of the multiple intelligence scores when time variable was considered for female and male prospective students separately ($p>0.05$). As a conclusion, it can be said that although gender variable has an effect in the multiple intelligence scores, time variable did not have any effect on the multiple intelligence scores of prospective students.

Keywords: Multiple intelligences, physical aptitude test track, time

GİRİŞ

Üzerinde en fazla tartışılan kavramlardan biri olan zekâ birçok farklı araştırmacı tarafından tanımlanmıştır. Bu kadar çok tartışılmasına rağmen tam bir fikir birliği sağlanmamış olsa da, zekâ ile ilgili günümüze kadar yapılmış olan tanımlarda ortak üç nokta bulunmaktadır. Bu üç nokta yüksek düzeyde yetenekler (soyut muhakeme, zihinsel temsil, problem çözme, karar verme), çevreye uyum ve öğrenme yeteneğidir [1]. Zekânın tanımlanması kadar tartışılan bir başka konu ise zekânın ölçülmesidir. İlk zekâ testleri 1904 yılında Fransız Alfred Binet ve bir grup arkadaşı tarafından geliştirilmiştir. Bu testin kullanımı giderek yaygınlaşmış ve insan zekâsının objektif olarak ölçülebileceği ve zekâ seviyesinin IQ puanı olarak bilinen tek bir sayıya indirgenebileceği görüşünü ortaya çıkarmıştır. Uzun yıllar geçerliliğini koruyan bu geleneksel zekâ anlayışını inceleyen nöropsikoloji ve gelişim uzmanı Howard Gardner 70 ve 80'li yıllarda bireylerin bilişsel kapasitelerini araştırmaya başlamıştır. Gardner 1983'te yayımlanan "Frames of Mind" (Zihnin Çerçevesi) isimli kitabında insanların çoklu zekâyâ sahip olduğunu öne sürmüş ve çoklu öğrenme ortamlarında bireyin problem çözme becerisinin ve üretkenliğinin daha fazla olabileceğini belirtmiştir [2]. Çoklu Zekâ Kuramı bilişsel bilim, gelişimsel psikoloji ve nörobilimden yararlanır ve her bireyin zekâ düzeyinin özerk güçler ya da yetenekler tarafından oluştuğunu ve sekiz zekâ gücünün var olduğunu savunur. Gardner'ın ileri sürdüğü zekâ alanları şunlardır [3]: Sözel-Dilsel Zekâ, Mantıksal-Matematiksel Zekâ, Görsel (Şekil)-Uzamsal (Uzaysal, Alansal) Zekâ, Müziksel-Ritmik Zekâ, Bedensel-Kinestetik Zekâ, Kişilerarası-Sosyal Zekâ, Kişiye dönük (İçsel, Özedönük) Zekâ, Doğacı Zekâ.

Sözel dilsel zekâ, bireyin kendi diline ait kavramları sözlü olarak veya yazılı olarak etkili bir biçimde kullanabilme kapasitesidir. Bu zekâ türüne sahip bireyler kendi dillerini gramer yapısına, sözcük dizimine ve vurgusuna uygun olarak ustalıkla kullanır. Mantıksal-matematiksel zekâ, bireyin sayıları etkili bir şekilde kullanabilmesi ya da sebep-sonuç ilişkisi kurarak olayların oluşumu ve işleyişi hakkında etkili bir şekilde mantık yürütebilme kapasitesidir. Bu tür zekâyâ sahip bireyler, mantık kurallarına, neden-sonuç ilişkilerine, varsayımlar oluşturmaya ve sorgulamaya ve bunlara benzer soyut işlemlere karşı çok hassas ve duyarlıdırlar. Görsel-uzamsal zekâ, bireyin görsel ve uzamsal dünyayı doğru bir şekilde algılama veya dış dünyadan edindiği izlenimler üzerine değişik şekiller uygulama kapasitesidir. Bu zekâyâ sahip bireyler, yer, zaman, renk, çizgi, şekil, biçim ve desen gibi olgulara ve bu olgular arasındaki ilişkilere karşı hassas ve duyarlıdırlar. Müziksel-ritmik zekâ, bir bireyin müzik formlarını algılama, ayırt etme ve ifade etme yeteneğidir. Müziksel zekâsı güçlü olan bireyler müziksel eserleri kolaylıkla hatırlar, aynı zamanda olayların oluşumunu ve işleyişini müziksel bir dille düşünmeye, yorumlamaya ve ifade etmeye çalışırlar [3].

Bedensel-kinestetik zekâ ile bir bireyin düşünce ve duygularını anlatmak için vücudunu kullanmadaki ustalığı veya ellerini kullanma ve elleriyle yeni şeyler üretme yeteneği kastedilir. Bu zekâ alanı, koordinasyon, denge, güç, esneklik ve hız gibi bazı yetenekleri ve bu yeteneklerin hepsinin bir arada işlemlerini sağlayan devinimsel nitelikteki bazı özel becerileri de içermektedir.

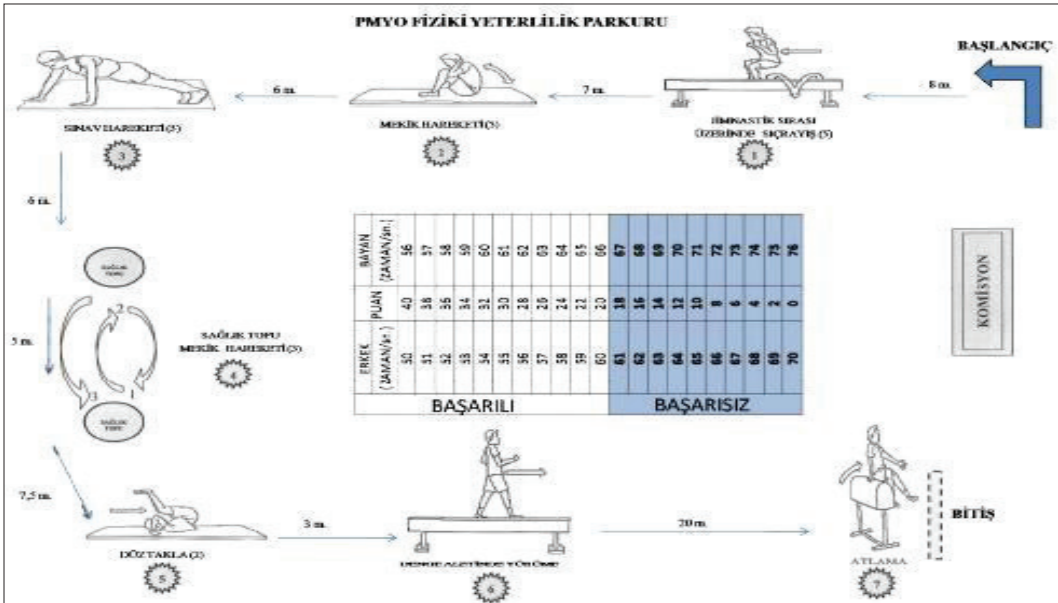
Sosyal zekâ, bir bireyin çevresindeki insanların duygularını, isteklerini ve ihtiyaçlarını anlama, ayırt etme ve karşılama kapasitesidir. Sosyal zekâsı güçlü olan bireylerin bir grup içerisinde grup üyeleri ile işbirliği yapma, onlarla uyum içerisinde çalışma ve bu kişilerle etkili olarak sözlü veya sözsüz iletişim kurma gibi yetenekleri olur. İçsel zekâ, bir kişinin kendisini tanıması ve kendisi hakkında sahip olduğu bu bilgi ve anlayış ile çevresinde uyumlu davranışlar sergileme yeteneğidir. Doğacı zekâ ile ise bir bireyin hayvanlar ve bitkiler gibi yaşayan canlıları tanıma, onları belli karakteristik özelliklerine bağlı olarak sınıflandırma ve diğerlerinden ayırt etme yeteneği veya dünya doğasının bulutlar, kayalar veya depremler gibi çeşitli karakteristiklerine karşı aşırı ilgili ve duyarlı olması kastedilmektedir [3].

Literatürde çoklu zekâ kavramı ile ilgili son yıllarda birçok çalışma yapılmıştır [4-9]. Bu çalışmalar ile çoklu zekâ kavramının cinsiyete, bölgelere, yaş gruplarına, eğitim gördükleri çevreye veya eğitim alanlarına göre farklılıkları araştırılmıştır. Bazı değişkenlere göre farklı yerleşim bölgelerindeki çalışmaların bile aynı sonuç vermediği görülmektedir. Çoklu zekâ uygulamalarının çoğaltılması ile daha güvenilir genellemeler ve daha sağlıklı yorumlar yapılabilecektir.

Bu çalışmada, Polis Meslek Yüksekokulları öğrenci alımı sınavına giren adayların çoklu zekâ puanları araştırılmıştır. Bu çalışmanın amacı, 20 Mayıs-10 Haziran 2012 tarihleri arasında Polis Meslek Yüksekokullarında öğrenci olabilmek için fiziksel yeterlilik sınavına giren adayların cinsiyet açısından ve süre açısından çoklu zekâ alanları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarmaktır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma grubunu 20 Mayıs - 10 Haziran 2012 tarihleri arasında Polis Meslek Yüksekokullarında öğrenci olabilmek için fiziksel yeterlilik sınavına giren 868 erkek, 136 bayan olmak üzere toplam 1004 gönüllü aday oluşturmaktadır. Polis Meslek Yüksekokullarında öğrenci olabilmek için sınava giren adaylara sınavın bir aşaması olarak Fiziki Yeterlilik Parkuru uygulanır. Parkurda elde edilen süreye göre yapılan puanlamalar bayanlar ve erkekler için ayrı ayrı hesaplanır.

Parkuru 61 saniye ve üzerinde bitiren erkek adaylar 20 puan altında puan olarak elenirler. Parkuru 67 saniye ve üzerinde bitiren bayan adaylar 20 puan altında puan olarak elenirler. Parkur başlangıç noktasından jimnastik sırasına kadar koşma ile başlar. Jimnastik sırasında aday 5 kez sağa sola sıçrama hareketi yapacaktır. Bu hareketi sırasıyla 5 adet mekik ve 5 adet şınav izler. Bundan sonra top mekiği ve 2 adet düz takla vardır. Son olarak ise adaylar denge aletinde yürüdükten sonra atlama beygiri üzerinden atlarlar. Erkek adaylar bu parkuru 50 ila 60 saniye arasında bitirirlerse başarılı sayılır, 61 saniyeden daha fazla sürede bitirirlerse başarısız sayılırlar. Bayan adaylar için ise, parkuru 56 ila 66 saniye arasında bitirenler başarılı sayılırken, 67 saniyeden daha fazla sürede bitirenler başarısız sayılmaktadırlar.

Katılımcılara kişisel bilgi formu ve Özden [10] tarafından geliştirilen, geçerlilik ve güvenilirliği test edilmiş “Çoklu Zekâ Alanları Envanteri” uygulanmıştır. Çoklu zekâ envanteri 5’li Likert tipinde olup, 10 bölümden ve toplam 80 maddeden oluşmaktadır. Maddeler beşli dereceleme sistemine göre hazırlanmış ve “Bana Hiç Uygun Değil (1), Bana Çok Az Uygun (2), Bana Kısmen Uygun (3), Bana Oldukça Uygun (4), Bana Tamamen Uygun (5) şeklinde derecelendirilmiştir. Envanterdeki her bölümde A’dan H’ye kadar harfler vardır. Her bölümde A ile gösterilen maddeler Sözel zekâ, B ile gösterilen maddeler Mantıksal zekâ, C ile gösterilen maddeler Görsel zekâ, D ile gösterilen maddeler Müziksel zekâ, E ile gösterilen maddeler Bedensel zekâ, F ile gösterilen maddeler Sosyal zekâ, G ile gösterilen maddeler İçsel zekâ ve H ile gösterilen maddeler doğacı zekâ ile ilgilidir. Her öğrencinin envanterin sekiz bölümünden aldığı puanlar toplanmış ve zekâ alanlarındaki toplam puanlar belirlenmiştir. Her bir zekâ alanında en düşük puan 10 ve en yüksek puan ise 50’dir.

Elde edilen verilerin normallik varsayımı gösterip göstermediği SPSS.15 paket programı ile test edilmiş ve normal dağılım gösterdikleri görülmüştür. Çalışmada değişkenlerin ortalamaları arasındaki farklar, bağımsız iki değişkenin t-testi analizi ile hesaplanmıştır.

BULGULAR

Çalışmada değerlendirilen 1004 adayın genel olarak ve cinsiyetlerine göre zekâ puanlarından elde edilen ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’de verilen t-testi sonuçlarına bakıldığında, araştırmamıza katılan 1004 adayın cinsiyetlerine göre zekâ puanları bakımından sosyal zekâ puanı hariç tümünde farklı oldukları görülmektedir. Benzer sosyal ortamlardan gelen adayların, sosyal zekâ puanlarının benzerlik göstermesi beklenen sonuçlardan biridir. Benlik ve doğa zekâ puanlarında yakın ortalamalara sahip olmalarına rağmen istatistiksel olarak farklılık olduğu görülmektedir. Bu ise adayların cinsiyetlerine göre tamamen farklı ortamlardan geldiklerini göstermektedir.

Tablo 1. Cinsiyetlerine göre adayların çoklu zekâ puanları dağılımı

Zekâ Puanları	GENEL		BAYAN		ERKEK		T-test
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma	
Sosyal	40,1892	0,1523	40,5515	0,4178	40,1325	0,1636	0,941
Mantıksal	37,1355	0,1784	38,3750	0,5051	36,9412	0,1899	2,758**
Görsel	35,6444	0,1825	38,1838	0,4953	35,2465	0,1930	5,588**

Müziksel	32,1026	0,2238	34,8603	0,6056	31,6705	0,2376	4,934**
Bedensel	38,7869	0,1539	39,8824	0,4165	38,6152	0,1649	2,837**
Benlik	34,2978	0,1658	35,8971	0,4573	34,0472	0,1766	3,842**
Doğa	36,6733	0,1644	37,4632	0,4431	36,5495	0,1768	1,904**
Sözel	34,1892	0,1614	36,1250	0,4566	33,8859	0,1702	4,799**
* p<0,05 ** p<0,01							

Tablo 2’de adayların sınavlardan elde ettikleri başarılı ve başarısız olma durumlarına göre karşılaştırılması yapılmıştır. Sonuçlara göre başarılı adaylar ile başarısız adaylar arasında sosyal, görsel ve müziksel zekâ puanlarına göre farklılıklar bulunmuştur. Özellikle akla ilk gelen soru bedensel zekâ puanları arasında neden farklılık bulunmaması olabilir. Sınav sonucunda, barajın hemen altında kalan öğrenci sayısının çokluğu ve elde edilen ortalama değerleri arasındaki farkların azlığı da bu sonucun bir göstergesi olmaktadır.

Tablo 2. Fiziki yeterlilik parkurunda başarılı başarısız olma durumuna göre adayların çoklu zekâ puanları dağılımı

Zekâ Puanları	BAŞARILI		BAŞARISIZ		T-test
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma	
Sosyal	40,1414	0,1614	40,5197	0,4561	2,681*
Mantıksal	37,0331	0,1898	37,8425	0,5198	1,508
Görsel	35,5051	0,1929	36,6063	0,5496	2,008*
Müziksel	31,9236	0,2401	33,3386	0,6089	2,105*
Bedensel	38,7697	0,1655	38,9055	0,4173	0,293
Benlik	34,2144	0,1749	34,8740	0,5098	1,322
Doğa	36,6568	0,1752	36,7874	0,4768	0,264
Sözel	34,0251	0,1706	35,3228	0,4790	0,825
* p<0,05 ** p<0,01					

Tablo 3’de bayan adayların başarılı ve başarısız olma durumlarına göre bir değerlendirme verilmiştir. Tablo 3’e baktığımızda, bayan adayların başarılı ve başarısız olma durumlarına göre bütün çoklu zekâ puanları bakımından fark olmadığı görülmektedir. Bu ise bayan adayların homojen bir yapıda olduğu sonucunu çıkarmaktadır.

Tablo 3. Fiziki yeterlilik parkurunda başarılı başarısız olma durumuna göre bayan adayların çoklu zekâ puanları dağılımı

Zekâ Puanları	BAŞARILI		BAŞARISIZ		T-test
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma	
Sosyal	41,1001	0,5042	40,5001	0,7148	0,296
Mantıksal	38,6429	0,7368	38,5893	0,7639	0,050
Görsel	37,9286	0,6835	38,7679	0,7948	0,804
Müziksel	34,4571	0,9526	35,1607	0,84622	0,538
Bedensel	40,3857	0,5849	39,5179	0,6601	0,985
Benlik	35,8571	0,6345	35,8393	0,7761	0,704
Doğa	37,2429	0,7082	37,6964	0,6842	0,018
Sözel	36,1714	0,6145	36,0893	0,7386	0,453

Tablo 4’de erkek adayların başarılı ve başarısız olma durumlarına göre bir değerlendirmesi verilmiştir. Bayan adaylarınkine benzer şekilde erkek adayların başarılı ve başarısız olma durumlarına göre bütün çoklu zekâ puanları bakımından fark olmadığı görülmektedir. Bu da aynı bayan adaylarda olduğu gibi erkek adayların homojen bir yapıda olduğu sonucunu çıkarmaktadır.

Tablo 4. Fiziki yeterlilik parkurunda başarılı başarısız olma durumuna göre erkek adayların çoklu zekâ puanları dağılımı

Zekâ Puanları	BAŞARILI		BAŞARISIZ		T-test
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma	
Sosyal	40,0582	0,1697	40,5352	0,5943	1,443
Mantıksal	36,8934	0,1955	37,2535	0,7051	0,521
Görsel	35,2949	0,1995	34,9014	0,6978	0,559
Müziksel	31,7038	0,2461	31,9014	0,8266	0,228
Bedensel	38,6295	0,1718	38,4225	0,5321	0,345
Benlik	34,0719	0,1811	34,1127	0,6670	0,797
Doğa	36,6059	0,1803	36,0704	0,6522	0,064
Sözel	33,8216	0,1759	34,7183	0,6235	0,839

TARTIşMA

Araştırmaya katılan öğrenci adaylarının çoklu zekâ puanları incelendiğinde en yüksek çoklu zekâ puanının sosyal zekâya ait olduğu görülmektedir. Sosyal zekâsı güçlü olan bireylerin bir grup içerisinde grup yeleri ile işbirliği yapma, onlarla uyum içerisinde çalışma ve bu kişilerle etkili olarak sözlü veya sözsüz iletişim kurma gibi yetenekleri olur. Araştırmaya katılan öğrenci adaylarında sosyal zekâ puanlarının yüksek çıkmasının nedeni polislik mesleğinin grup yeleri ile işbirliği yapma, grup yeleri ile uyum içerisinde çalışma özelliklerini gerektirmesi ve bu özelliğin sınava katılan adaylarda bulunması ile açıklanabilir. Sosyal zekâ puanını bedensel zekâ ve mantıksal zekâ takip etmektedir (Tablo 1). Bayan öğrenci adaylarının mantıksal, görsel, müziksel, bedensel, benlik, doğa ve sözel zekâ alanları bakımından erkek öğrenci adaylarından daha yüksek puan almış olmaları istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.01$). Mantıksal zekâ alanına sahip bireyler mantık kurallarına, neden-sonuç ilişkilerine, varsayımlar oluşturmaya ve sorgulamaya ve bunlara benzer soyut işlemlere karşı çok hassas ve duyarlıdırlar [11]. Görsel zekâsı güçlü olan bireyler, varlıkları, olayları veya olguları görselleştirme ya da resimlerle, çizgilerle ve renklerle çalışma yeteneğine sahiptirler [5]. Bayan öğrenci adaylarının görsel zekâsının daha yüksek çıkmasının sebebi ise beyinde görsel işlemlerden sorumlu bölgeler olan korteksin n ve temporal bölümlerinin kadınlarda daha düzenli ve hacim olarak daha büyük olması olabilir [12]. Ekici [13] ise kadınlara artistik aktivitelere daha yatkın olduğunu ve görsel zekânın da artistik aktivitelere ilişkili olduğunu belirtir. Müziksel zekâ alanı yüksek olan bireylerin ritimleri algılama ve yaratma, müzikal biçimlerle kendilerini ifade edebilme, müzikal üretimlerde bulunma, müzik aletlerine ve seslere karşı aşırı duyarlılık ve müzikal eleştiri yapabilme yetenekleri yüksektir [14]. Bayan adayların görsel ve müziksel zekâ ortalamalarının erkeklerinkinden daha yüksek olmasının sebebi bu iki zekâ çeşidinin sanatsal aktiviteler ve yaratıcılıkla ilişkili olması ve kadınlara bu iki özelliğe erkeklerden daha yatkın olması olabilir.

Bedensel zekâ alanı yüksek olan bireyler koordinasyon, denge, güç, hız, esneklik, gibi becerileri etkin bir şekilde kullanırlar [11]. Benlik zekâsı yüksek olan bireyler kendilerini objektif olarak değerlendirme, sahip oldukları duyguların, ihtiyaçların veya amaçların farkında olma, kendilerini iyi disipline etme ve kendilerine güven gibi yeteneklere sahiptirler. Doğa zekâsı güçlü olan bireyler sağlıklı bir evre oluşturma bilincine sahiptirler ve çevrelerindeki doğal kaynaklara, hayvanlara ve bitkilere karşı çok meraklıdırlar [11]. Sözel zekâ alanına sahip bireyler; etkili okuma becerisine sahip, kendini ifade edebilme yeteneği olan, etkin dinleme ve yazma becerileri yüksek olan bireylerdir [5]. Bayan öğrenci adaylarının sözel zekâlarının daha yüksek çıkmasının sebebi kadınlara kendilerini ifade etmede erkeklere göre daha iyi olmaları olabilir.

Öğrenci adaylarının cinsiyet değişkenine göre sosyal zekâ alanları arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Bayan ve erkek öğrenci adaylarının sosyal zekâ alanları arasında anlamlı fark bulunmamasına rağmen, bayan adayların sosyal zekâ puanları erkek adayların sosyal zekâ puanlarından daha yüksek çıkmıştır. Kadınlara, çeşitli biyolojik etmenlerden dolayı iletişim becerilerinde erkeklerden daha iyi oldukları ve bu nedenle sosyal ilişkilerde erkeklerden daha iyi oldukları ileri sürülmektedir [15]. Araştırmaya katılan bayan adayların sosyal zekâ puanlarının erkek adaylarınkinden yüksek olması araştırmaya katılan bayan adayların iletişim becerilerinin erkek adaylardan yüksek olması ile açıklanabilir.

Araştırmaya katılan öğrenci adaylarının fiziki yeterlilik parkuru süre değişkenine göre çoklu zekâları incelendiğinde, başarılı ve başarısız adaylar arasında sosyal, görsel ve müziksel zekâ alanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark görülmektedir ($p<0,05$). Cinsiyet değişkeninde olduğu gibi yine en yüksek çoklu zekâ puanının sosyal zekâya ait olduğu görülmektedir. Sosyal zekâsı gelişmiş

bireylerde çevreye uyum sağlama özelliği ön plandadır. Sınavda başarılı olan adayların sosyal zekâlarının yüksek olması nedeniyle sınav ortamına kolaylıkla uyum sağladıkları ve bu özellikleri nedeniyle başarılı oldukları düşünülebilir. Sosyal zekâ puanını bedensel zekâ ve mantıksal zekâ takip etmektedir (Tablo 2). Başarılı ve başarısız adayların mantıksal, bedensel, benlik, doğa ve sözel zekâları arasında ise süre açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Sonuçlar incelendiğinde, başarılı adaylar ile başarısız adaylar arasında bedensel zekâ puanı açısından anlamlı fark ortaya çıkmamış olması, hatta başarısız adayların bedensel zekâ puanlarının başarılı adaylarınkinden daha yüksek çıkmış olması şaşırtıcı bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Başarısız adayların bedensel zekâ puanlarının başarılı adaylarınkinden daha yüksek çıkmış olması başarılı ve başarısız adayların sürelerinin birbirlerine çok yakın olması ile açıklanabilir.

Bayan adayların başarılı başarısız olma durumuna göre çoklu zekâları incelendiğinde, en yüksek zekâ puanlarının başarılı ve başarısız adaylar için farklılık göstermediği görülmektedir (Tablo 3). Başarılı bayan adayların en yüksek çoklu zekâ puanı sosyal iken, bu zekâ puanını bedensel ve mantıksal zekâ puanları takip etmektedir. Başarısız bayan adayların ise en yüksek çoklu zekâ puanı sosyal iken, bu zekâ puanını bedensel ve görsel zekâ puanları takip etmektedir. Başarılı ve başarısız bayan adaylar arasında hiçbir zekâ puanı için istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Elde edilen bu sonuç yine başarılı ve başarısız adaylar arasında bedensel zekâ alanı açısından fark olmaması bakımından şaşırtıcıdır. Bedensel zekâ sportif faaliyetlerde başarıyı gerektirir. Fiziksel yeterlilik sınavında da adaylar sportif faaliyetler yönünden sırandıkları için başarılı adaylar ve başarısız adaylar arasında bedensel zekâ puanları açısından fark beklenebilir. Bununla birlikte, beklenildiği üzere, başarılı adayların bedensel zekâ puanları başarısız adaylarınkinden yüksek çıkmıştır. Başarılı ve başarısız bayan adaylar arasında hiçbir zekâ alanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmaması yine adayların sürelerinin birbirlerine çok yakın olması ile açıklanabilir.

Erkek adayların başarılı başarısız olma durumuna göre çoklu zekâları incelendiğinde, en yüksek zekâ puanlarının başarılı ve başarısız adaylar için farklılık göstermediği görülmektedir (Tablo 4). Başarılı ve başarısız erkek adayların en yüksek çoklu zekâ puanı sosyal iken, bu zekâ puanını bedensel ve mantıksal zekâ puanları takip etmektedir. Başarılı ve başarısız erkek adaylar arasında hiçbir zekâ puanı için istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Başarılı adayların bedensel zekâ puanları başarısız adaylarınkinden yüksek çıkmıştır. Bununla birlikte, başarılı ve başarısız adaylar arasında bedensel zekâ puanı açısından fark yoktur. Bedensel zekâ puanı da dahil olmak üzere tüm zekâ alanları arasında anlamlı fark olmamasının sebebi adayların fiziksel parkuru tamamlama süreleri arasındaki farkların çok küçük farklar olması olabilir.

SONUÇ

Adaylarda cinsiyet değişkenine göre sosyal zekâ alanı dışında bütün alanlarda bayanlar lehine farklılık tespit edilmiştir. Süre değişkenine göre ise sosyal, görsel ve müziksel zekâ alanlarında farklılık görülürken, bayan ve erkek adaylarda ayrı ayrı süre değişkeni göz önünde bulundurulduğunda, hiçbir zekâ puanı açısından anlamlı fark bulunamamıştır. Sonuç olarak, süre değişkeninin adayların zekâ puanları üzerinde bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Bu çalışma ile Polis Meslek Yüksekokullarına giriş sınavındaki başarıların etkileri araştırılmıştır. Giriş sınavlarında hem erkek hem de bayan adaylar için fiziki yeterlilik sınavında belirlenen sürenin altında koşmaları istenmektedir. Bu süre üstünde koşan adayların başarısız sayıldığı sınavlarda; başarılı ve başarısız adayların çoklu zekâ puanlarının sınavın sonucu üzerinde etkili olmadığı sonucu bulunmuştur. Bu sonuç, gelecek sınavlarda alınacak adayların profili için de yardımcı bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Demirel Ö, Başbay A, Erdem E. Eğitimde Çoklu Zekâ Kuram ve Uygulama, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2006.
2. Demirel Ö. Eğitimde Program Geliştirme, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2007.
3. Gardner H. Frames of Mind, Basic Books, New York, 1983.
4. Ermiş E, İmamoğlu O, Erilli NA. Üniversite Öğrencilerinin Bedensel ve Sosyal Çoklu Zekâ Puanlarında Sporun Etkisi, Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 2012, 3(2); 23-29.
5. Güllü M, Tekin M. Spor Lisesi Öğrencileri ile Genel Lise Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Alanlarının Karşılaştırılması, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2009, 3(3); 247-258.
6. Ermiş E. Aktif spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre çoklu zekâlarının karşılaştırılması, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun, 2012.
7. Azar A. Lisede Seçilen Alan ve ÖSS Alan Puanları ile Çoklu Zekâ Profilleri Arasındaki İlişki, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yöntemi, 2006, 46; 157-174.
8. Bayrak Ç, Çeliksoy MA, Çeliksoy S. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki öğrencilerin Çoklu Zekâ Kuramına İlişkin Zekâ Profilleri ve Uygulanan Yetenek Giriş Sınavları İle İlişkisi, 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, 10-11 Haziran, Bursa, 2005.
9. Tekin M, Taşgın Ö. Orta Öğretimde Öğrenim Gören Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Yaratıcılık ve Çoklu Zekâ Alanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2008, 2(3); 206-214.
10. Özden Y. Öğrenme ve Öğretme, Ankara, Pegem A Yayıncılık Ankara, 2008.
11. Saban A. Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005.
12. Geary DC. Sex Differences in Brain and Cognition, In: Male, female: the evolution of human sex differences. Washington DC, American Psychological Association Books, 1998, 153.
13. Ekici S. Multiple intelligence levels of physical education and sports school students, Educational Research and Review, 2011, 6(21); 1018–1026.
14. Bümen NT. Okulda Çoklu Zekâ Kuramı, Pegem A Yayıncılık, İkinci Baskı, Ankara, 2004.
15. Özyurt BE. Cinsiyet, (Edt) Kuzgun Y, Deryakulu D, Eğitimde Bireysel Farklılıklar, Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Ankara, 2004.

AEROBİK ANTRENMANIN ARTERİYEL HEMOGLOBİN OKSİJEN SATÜRASYONU ÜZERİNE ETKİSİ

Mustafa ÖZDAL¹ Önder DAĞLIOĞLU¹ Tuncer DEMİR² Nadide ÖZKUL²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı aerobik antrenmanın arteriyel kanda hemoglobin oksijen satürasyonuna olan etkisini incelemektir.

Araştırmaya 12-14 yaş arasında ve düzenli antrenman yapan 11 sağlıklı erkek sporcu deney grubu (DG) ile spor yapmayan 11 sağlıklı erkek sedanter kontrol grubu (KG) gönüllü olarak katıldı. Her iki gruba 8 hafta ve haftada 3 gün süre ile aerobik antrenman uygulanmıştır. Oksijen satürasyonu ölçümleri pulse oksimetre cihazıyla (Spirolab III, Medical International Research) 8 haftalık antrenman periyodundan bir hafta önce (T1) ve bir hafta sonra (T2) olmak üzere iki kez yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edildi. Normal dağılıma uygunluk için Kolmogrov-Smirnov testi, homojenlik için Levene testi, grup içi analizlerde Paired Samples t-testi, gruplar arası analizlerde Independent Samples t-testi uygulandı.

Elde edilen verilere bakıldığında; DG, Oksijen Satürasyonu Ölçümü (SpO₂) T1 değerleri %97,23±0,93, T2 değerleri %97,85±0,88 olarak; KG, SpO₂ T1 değerleri %96,58±0,89, T2 değerleri %96,96±0,64 olarak belirlenmiştir. Yapılan istatistik sonucunda; DG, T1 ve T2 ölçümleri arasında p<0,05 (p:0,032, t:-2,486) düzeyinde; KG, T1 ve T2 ölçümleri arasında p<0,05 (p:0,044, t:-2,306) düzeyinde anlamlı farklılık elde edilmiştir. Gruplar arasında yapılan istatistik sonucunda ise (p:0,426, t:-0,813) herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır.

Sonuç olarak; aerobik antrenmanın hem sporcu hem sedanterler üzerinde SpO₂ yüzdesini yükseltici etkisi olmuştur. Bu nedenle, aerobik antrenmanın arteriyel kanda hemoglobin oksijen satürasyonuna olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Aerobik, Egzersiz, SpO₂, Oksijen Satürasyonu

EFFECT OF AEROBIC TRAINING ON OXYGEN SATURATION OF ARTERIAL HEMOGLOBIN

ABSTRACT

The purpose of this research is to investigate the effect of aerobic training on oxygen saturation of arterial hemoglobin.

Experimental group (DG) of 11 healthy male athletes who were 12-14 years old and who engaged in regular training and a control group (KG) of 11 healthy male sedanters who were 12-14 years old participated voluntarily in the study. Aerobic training was applied to both groups for 8 weeks and 3 days per week. Descriptive parameters are age, height, weight, body mass index and resting heart rate. Measurements of oxygen saturation were made for 10 minutes with pulse oximeter (Spirolab III, Medical International Research) and applied twice (1 week before (T1) and after (T2) of 8 weeks period). Obtained data were analyzed by SPSS for Windows 16.0. Kolmogrov-Smirnov test was used for normal distribution, Levene test was used for homogeneity, paired Samples T Test was used for analysis among the groups, Independent Samples T Test was used for analysis between the groups.

¹Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/Gaziantep
(Yazışmadan sorumlu yazar) E-mail:ozdalm@hotmail.com

²Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi, Fizyoloji ABD, Gaziantep

DG T1 values are 97.23 ± 0.93 , T2 values are 97.85 ± 0.88 . KG, T1 values are 96.58 ± 0.89 , T2 values are 96.96 ± 0.64 . Significance ($p < 0.05$) was found between T1 and T2 of DG ($p: 0.032$, $t: -2.486$) and of KG ($p: 0.044$, $t: -2.306$). No significance was found between groups ($p: 0.426$, $t: -0.813$).

As a result, it was found that aerobic training had a booster effect on SpO₂ of both athletes and sedanters. Thus, it can be said that aerobic training has positive effects on oxygen saturation of arterial hemoglobin.

Keywords: Aerobic, exercise, SpO₂, oxygen saturation

GİRİŞ

Oksijen kanda büyük oranda hemoglobine bağlı olarak taşınır. Az bir kısmı ise erimiş haldedir. Kandaki oksijenin hemoglobine bağlı olarak taşınan miktarına oksijen satürasyonu (SpO₂) denir (Bu çalışmada pulse oksimetre kullanılarak noninvaziv bir ölçüm yapıldığını belirtmek için daha geleneksel bir kısaltma olan SaO₂ yerine SpO₂ kullanılmıştır) [1].

Uzun süreli ve yüksek tempolu fiziksel aktiviteler sırasında sportif başarıyı yukarı taşıyan belirleyici etkenler arasında maksimal oksijen (MaxVO₂) alımının sayılması mümkündür [3]. Özellikle aerobik metabolizmanın üst düzeyde zorlandığı fiziksel aktiviteler sırasında başarıyı belirleyen en önemli ölçütlerden birisi olan oksijen kullanabilme kapasitesi, esasta iskelet kas hücrelerinde mitokondrilerin çalışabilme yeteneğini ifade etmektedir [2]. Aerobik kapasitenin belirleyicisi olan MaxVO₂'nin yüksek olması sporcuların homeostatik koşullarda daha uzun süre egzersiz yapabilmelerine olanak sağlamaktadır. Fiziksel aktivite sırasında atmosfer havasındaki oksijenin, alveollerden kullanıldığı iskelet kası mitokondrilere taşınıp ne kadarının kullanılabileceğinin belirlenmesinde;

- Oksijenin alveoler ventilasyonla akciğerlere alınması,
- Oksijenin alveo-kapiller membranı difüzyonla geçmesi,
- Oksijenin hemoglobinle bağlanması,
- Oksijenin arter kanı ile doku düzeyindeki kapillere ulaşması,
- Oksijenin kapiller seviyede difüzyonla mitokondrilere geçmesi,
- Oksijenin oksidatif fosforilasyonda kullanılması ve sonrasında ATP üretimi olarak altı önemli basamağın bulunduğu bilinmektedir [4]:

Bu basamaklardan herhangi birinin tek başına yüksek kapasitede çalışması, iskelet kas dokusu tarafından daha fazla oksijen kullanılacağı anlamına gelmez; ancak herhangi birinin kapasitesinde meydana gelecek bir düşüş, reaksiyonların tamamını etkileyerek oksijen alımının azalmasına neden olacaktır [2].

Sporcuların arter kanında, performansı için istenilen oksijen düzeyinin ağır fiziksel aktiviteler sırasında korunamaması bu kişilerin kapasitelerinin kısıtlanmasına neden olmaktadır. Arter kanı oksijen içeriğinin aerobik sportif performans kapasitesi üzerinde doğrudan belirleyici olmasından dolayı vücudun oksijenlenmesine etki eden unsurlar egzersiz fizyologları ve antrenman bilimciler tarafından ilginç bir araştırma konusu haline gelmiştir [2].

İnsan sağlığına birçok faydası bulunan egzersizin dolaşım ve solunum sistemine etkisi bilinmektedir. Kronik egzersizin, bu iki sistemin ortak noktası olan arteriyel kandaki hemoglobinin oksijene doygunluğuna olan etkisi güncel ve orijinal bir araştırma konusu olarak merak edilmektedir.

Literatürde oksijen satürasyonunun aerobik egzersizle sağlıklı bireylerde çalışıldığına rastlanılmamıştır. Çalışmamızın, aerobik antrenmanın arteriyel kanda, hemoglobin oksijen satürasyonuna etkisi konusunda literatüre sağlayacağı katkı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı 8 haftalık aerobik antrenmanın, arteriyel kanda hemoglobin oksijen satürasyonuna olan etkisini incelemektir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmaya 12-14 yaşları arasında dzenli antrenman yapan 11 sağlıklı erkek sporcu deney grubu (DG) ile spor yapmayan 11 sağlıklı erkek sedanter kontrol grubu (KG) gönüllü olarak katılmıştır. Kontrol grubuna dahil olan iki deneğin ilk ölçümün yapıldığı gün SpO₂ değeri okunamamış ve bir sonraki gün yine ölçüme yanıt alınamamasıyla araştırmadan çıkarılmışlar ve yerlerine iki gönüllü denek alınmıştır.

Denekler çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgilendirilmiş ve motivasyon düzeyleri yükseltilmiştir. "Araştırma amaçlı çalışma için çocuk aydınlatılmış onam formu" kullanılarak deneklerin velilerinin izni alınmıştır. Tanımlayıcı parametreler olarak yaş, boy, kilo, vücut kitle indeksi (VKi) ve istirahat kalp atım sayısı (İKAS) verileri kullanılmıştır. Her iki gruba 8 hafta ve haftada 3 gün süre ile aerobik antrenman uygulanmıştır. Antrenman programından bir hafta önce ve programdan bir hafta sonra olmak üzere iki kez oksijen satürasyonu ölçümü yapılmıştır.

Aerobik antrenman protokolü: 8 haftalık antrenman periyodu haftada 3 gün olmak üzere planlandı. Her haftanın pazartesi, çarşamba ve cuma günleri antrenman yapıldı. DG aerobik antrenmanın haricinde haftanın bir günü aerobik antrenman sonrası, geriye kalan iki günü ise aerobik antrenmanın olmadığı günlerde olmak üzere 3 gün branş antrenmanına katıldılar. KG ise haftanın 3 günü sadece aerobik antrenmana katıldılar. Deneklere ayrıca bir beslenme programı verilmedi; ancak antrenman öncesi ve sonrası beslenmeleri konusunda her iki gruba da bilgilendirme yapıldı. Ayrıca antrenmanları haricinde fiziksel olarak yüksek efor harcamaları gereken aktivitelerde bulunmamaları gerektiği deneklere anlatıldı.

Antrenmanlar öncesi her iki gruba da 10 dk ısınma amaçlı eğitsel oyunlar kullanıldı. Isınmanın devamında 5 dk süre ile gerdirme yapıldı. Antrenman periyodunda maksimal kalp atım sayısına göre %30 şiddetinde 2 dk'lık jog periyotları vasıtasıyla ayrılan, %70 şiddetinde 3 dk'lık 4 kez koşulmasını içeren aerobik interval antrenman metodundan yararlanıldı [5,6]. Deneklerin %70 antrenman şiddetini belirleyen faktör olan hedef kalp atım sayısı kalp atım rezervine göre belirlendi [7]:

$$\text{Hedef Kalp Atım Sayısı} = (\text{MKAS} - \text{İKAS}) \times 0.70 + \text{İKAS} \quad (\text{MKAS} = 220 - \text{yaş})$$

(MKAS: Maksimum kalp atım sayısı, İKAS: İstirahat kalp atım sayısı)

Antrenman şiddetini belirlemek için antrenmandan 10 sn sonra deneklerin kalp atım sayıları alındı. Kalp atım sayılarının alınması için karotis arterine işaret ve orta parmaklar ile dokunularak 15 sn sayıldı. Elde edilen değeri 4 ile çarparak bir dk'lık kalp atım sayısı bulundu ve antrenman şiddetini belirlemede esas alındı [8, 9].

Vücut ağırlığı ve boy uzunluğu ölçümleri: Vücut ağırlığı 0.1 kg hassaslıktaki bir kantar ve bu kantardaki metal bir çubuk vasıtasıyla; boy uzunluğu ise dijital boy ölçer aletiyle ölçüldü. Ölçümlere denekler sadece şort ile katıldı. Çıplak ayak ile baş dik, ayak tabanları terazinin üzerine düz basmış, dizler gergin, topuklar bitişik ve vücut dik pozisyonda ölçüm alındı [7, 10].

İKAS ölçümü: Deneklerin 5 dk boyunca sandalyede oturur pozisyonda dinlenmeleri sağlandıktan sonra atım sayıları kalp üzerine steteskop konularak 15 sn süre ile sayıldı. 15 sn'lik sayımdan sonra elde edilen rakam 4 ile çarpılarak 1 dk'lık kalp atım sayısı belirlendi. 2 kez ölçüm yapıp düşük olan kayda alındı [8].

Vücut Kitle İndeksi: Vücut ağırlığının boyun metre cinsinden karesine oranlanması (ağırlık/boy²) formülünden faydalanılarak elde edildi [11].

Oksijen Satürasyonu Ölçümü (SpO₂): Oksijen satürasyonu, oksijenlenmiş hemoglobinin total geçerli hemoglobine veya fonksiyonel hemoglobine oranı ile hesaplanır. Pulse oksimetre,

arteriyel kanda oksijenlenmiş hemoglobin yüzdesini belirler ve bu yolla elde edilen bulgu oksijen satürasyonu olarak bilinir. Pulse oksimetre, arteriyel kandaki oksijen satürasyonunun noninvaziv bir şekilde ölçülmesine yarayan bir araçtır. Pulse oksimetreler dokudaki nabzin arteriyel kan tarafından oluşturulduğunu göz önüne alarak, infrared ışığın pusatil frekansının absorpsiyonu ile infrared ışığın sadece iki dalga boyu ile ölçülebileceği prensibi ile çalışmaktadır [12-19].

Önceleri hastaların oksijenlenmesini değerlendirmek için en sık kullanılan yöntem arteriyel kan gazı ölçümleriydi. Günümüzde ise pulse oksimetre, oksijenlenmeyi değerlendirmek için kullanılan basit ve güvenilir bir yöntemdir. Kan almaya alternatif olan, güvenli, ağrısız, kullanımı kolay ve çabuk sonuç veren bir uygulamadır. Bu avantajlar oksimetreyi, kişinin oksijene olan ihtiyacını belirlemede ve uygulanan tedavinin etkinliğini değerlendirmede önemli bir araç yapmaktadır. %95'in üzerindeki oksijen satürasyonu değeri normal kabul edilirken, %93'ten az olan değerler oksijen tedavisinin gerekli olduğunu işaret eder ve kişinin daha yakından izlenmesini gerektirir [20].

Oksijen satürasyonu ölçümleri pulse oksimetre cihazıyla (Spirolab III, Medical International Research) 8 haftalık antrenman periyodundan bir hafta önce (T1) ve bir hafta sonra (T2) olmak üzere iki kez yapılmıştır. Oksimetre probu her ölçüm öncesi kontrol edilerek temizlendi. Hatalı ölçümleri engellemek için ölçüm yapılan ortamın aydınlatılmasında parlak floresan lambalar kullanılmamasına dikkat edildi. Ölçümlerden önce deneklere noninvaziv bir yöntem olan pulse oksimetre SpO₂ testi ile ilgili bilgi verildi. Her denek ölçüm öncesinde dinlendirildi ve rahat oturabileceği bir pozisyonda oksimetre probu işaret parmaklarına yerleştirildi [21, 22]. Her deneğin ölçümü 10 dakika süre ile alındı [23].

Araştırmamızın en önemli sınırlılığı; oksimetre probunun takıldığı bölgenin vücut ısısı, dolaşan kanın ısısı, parmak ucu dolaşımında bozukluk olması gibi faktörlerin araştırmaya katılacak deneklere uygulanacak SpO₂ ölçümünün ya düşük çıkmasına ya da ölçüm alınamamasına neden olmasıdır. Bu sınırlılıkların etkisini en aza indirmek için ölçümün alınamadığı denekler araştırmadan çıkarılmıştır.

İstatistiksel Analiz: Bu çalışmanın istatistiksel analizleri, SPSS istatistik programı (SPSS for Windows, sürüm 16.0, 2008, SPSS Inc., Chicago, Illinois, ABD) kullanılarak yapıldı. İstatistiksel sonuçlar %95 güven aralığında ve p<0.05 anlamlılık düzeylerinde değerlendirildi. Tanımlayıcı istatistik olarak frekans, maksimum değer, minimum değer, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. İstatistiksel işlemlere geçmeden önce verilerin normal dağılım için Kolmogorov-Smirnov testi ve homojenlik için Levene testi yapıldı. Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendikten sonra; deney ve kontrol grupları arasındaki dolaşım ve solunum parametreleri açısından doğan anlamlılığın değerlendirilmesi için Independent Samples T Testi, grupların kendi ön test ve son test ölçümleri arasındaki anlamlılığın belirlenmesi için Paired Samples T Testi uygulandı.

BULGULAR

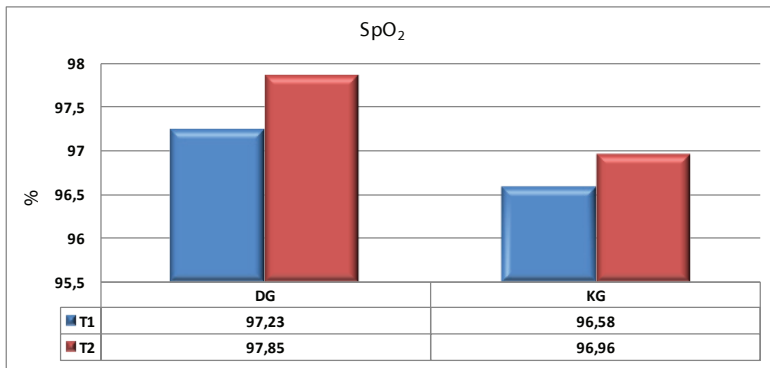
Tablo 1. Deneklerin tanımlayıcı özellikleri

Değişken	DG (n = 11)		KG (n = 11)	
	Ort ± SS	Min - Mak	Ort ± SS	Min - Mak
Yaş (yıl)	13.27 ± 0.79	12 - 14	12.27 ± 0.47	12 - 13
Boy (cm)	151.45 ± 11.47	140 - 174	142.36 ± 5.39	133 - 149
Ağırlık (kg)	39.27 ± 8.83	30 - 59	33.36 ± 4.34	27 - 44

VKİ (kg/cm ²)	16.92 ± 1.60	13.78 - 19.49	16.46 ± 1.85	13.88 - 19.82
İKAS (atm/dk)	75.45 ± 15.08	51 – 100	78.09 ± 7.70	68 – 92

Deneklerin tanımlayıcı özellikleri Tablo 1’de belirtildiği gibidir. DG ve KG arasında tanımlayıcı değerler açısından istatistiksel bir anlamlılık bulunmamıştır.

Şekil 1. Grupların SpO₂ değerleri

Tablo 2. DG SpO₂ sonuçlarının analizi

Değişken	df	test	DG n=11			
			Ort ± SS	Min-Mak	t	p
SpO ₂ (%)	10	T1	97.23±0.93	95.30-98.50	-2.486	0.032*
		T2	97.85±0.88	96.30-98.90		

*p<0.05

DG SpO₂ sonuçlarına bakıldığında ön test ve son test arasında p<0.05 düzeyinde (p=0.032) anlamlılık bulunmuştur.

Tablo 3. KG SpO₂ sonuçlarının analizi

Değişken	df	test	KG n=11			
			Ort ± SS	Min-Mak	t	p
SpO ₂ (%)	10	T1	96.58±0.89	95.20-97.90	-2.306	0.044*
		T2	96.96±0.64	95.80-98.00		

*p<0.05

KG SpO₂ sonuçlarına bakıldığında ön test ve son test arasında p<0.05 düzeyinde (p=0.044) anlamlılık bulunmuştur.

Tablo 4. Grupların SpO₂ sonuçlarının karşılaştırılması

Değişken	df	Grup	Fark Ort ± SS	t	p
SpO ₂ (%)	20	DG	-0.63±0.84	-0.813	0.426
		KG	-0.38±0.55		

Grupların ön test ve son test farklarının birbiriyle karşılaştırılması sonucunda herhangi bir anlamlılık elde edilmemiştir (p=0.426).

TARTIŞMA

Normalde erişkin bir insanın 100 ml. kanında 15 gr. hemoglobin bulunur. Bu miktardaki hemoglobin ise arteriyel kanda kendisine 19.5 ml. oksijen bağlamış halde bulunur. Bu miktardaki oksijen, arteriyel kandaki hemoglobinin oksijen yönünden %97 oranında doymasını sağlar. Arteriyel kanda çözünmüş halde bulunan oksijenin miktarı 100 ml. kanda 0.3 ml. kadardır. Görüldüğü gibi akciğerlerde kana kazandırılan oksijenin en büyük bölümü, hemoglobine bağlı olarak taşınmaktadır. Arterlerdeki kan, dokular düzeyindeki kapillere geldiğinde bir miktar oksijeni hücrelerin kullanması için salıverir. Böylece 100 ml. kandaki hemoglobine bağlı olan oksijen miktarı 15.1 ml.'ye inerken çözünmüş oksijenin miktarı da 0.1 ml.'ye iner. Bu son iki değer venöz kana aittir. Çünkü arteriyel kan kapilleri geçtikten sonra toplardamar sistemine geçer. Venlere geçen kanın hemoglobinin oksijen yönünden doygunluğu %75 düzeyine inmiştir. Bilindiği gibi bunun nedeni arteriyel kanın, kapiller düzeyinde bir miktar oksijeni hücrelerin kullanımı için serbest bırakmasıdır [24].

Oksijen satürasyonu klinik bir veri olarak kullanılır. Solunan havadaki oksijenin azlığı, kassal hastalıklara bağlı olarak solunum etkinliğinin azalması, akciğerlere alınan hava miktarının yetersizliği, hava yolu direncinin azalmasına bağlı olarak meydana gelen solunum sorunları, difüzyon kapasitesinin azalması, kansızlık, dolaşım yetersizlikleri, zehirlenmeler gibi hayati sorunların kaynağı olan doku oksijenasyonunun yetersizliği anlamına gelen hipoksinin erken tanı verisi oksijen satürasyonudur. Arteriyel kan hemoglobininin oksijene doygunluğu hasta, sedanter ya da sporcu bireyler için hayati değer arz eder.

Egzersiz insan sağlığı üzerine olan olumlu etkileri kabul görmekte ve sporun günlük hayatımıza yerleştirilmesinin önemi her geçen gün artmaktadır. Egzersiz ile form tutma ölüm riskinin azalmasını sağlamanın yanı sıra kardiyovasküler hastalıklar, kronik solunum yolu hastalıkları, diabetes mellitus, obezite, kanser, osteoporoz gibi hastalıkların gelişim riskinin azalmasına ve bu hastalıkların semptomlarının kontrol altına alınmasına katkıda bulunur [25]. Egzersizin sadece erişkinlerin değil, çocukların da her yönden gelişimini sağlamada büyük rol oynadığına inanılmaktadır [26].

Egzersizde artan metabolizma hızı için gerekli olan oksijeni sağlamak için solunum hacminde artış meydana gelir. Yapılan egzersiz devamlı hale geldikçe solunum kasları gelişecek ve solunum hacmindeki bu artış devamlı hale gelecektir [27, 28]. Düzenli yapılan egzersizin solunum kaslarına olan olumlu etkisi bilinmektedir. Egzersize yoğun olarak katılan kaslarda fizyolojik olarak oksijen dağılımı yeterli hale gelir; bu sayede egzersizin ihtiyacını karşılayacak düzeyde uygun ventilasyon-perfüzyon oranı sağlanır ve anaerobik solunumdan aerobik solunuma geçiş gerçekleştirilebilir [29 -33]. Fiziksel antrenman sonucunda, hücre düzeyindeki oksijen alışı verisinin artış sebebi olarak solunum kaslarının ve solunum sisteminin gelişmesi ve dayanıklılık antrenmanlarına adaptasyon olarak düşünülmektedir [34, 35].

Araştırmamızda DG ön test ve son test verilerine bakıldığında; SpO₂ yüzde 97.23±0.93'den

yüzde 97.85 ± 0.88 'e yükselmiştir ve yapılan istatistiksel analiz sonucunda T1 ile T2 arasında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlılık bulunmuştur ($p = 0.032$). KG ön test ve son test verilerine bakıldığında; SpO_2 yüzde 96.58 ± 0.89 'den yüzde 96.96 ± 0.64 'ya yükselmiştir ve yapılan istatistiksel analiz sonucunda T1 ile T2 arasında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlılık bulunmuştur ($p = 0.044$). Bu iki anlamlılığın; aerobik egzersize bağlı olarak solunum kaslarının gelişmesi, solunum hacminin artması, uygun ventilasyon-perfüzyon oranının sağlanması, myokard hipertrofisi ve kalp debisinin artması sonucu kan oksijen içeriğinin (CaO_2) yoğunlaşması ve egzersizin kan hemoglobin sayısını da artırmasıyla birlikte meydana geldiğini düşünüyörüz.

SpO_2 değerlerinin T1-T2 farklarının gruplar arasındaki istatistiksel analizi sonucunda; DG (T1-T2= -0.63 ± 0.84)'deki artışın KG (T1-T2= -0.38 ± 0.55)'ye göre daha fazla olmasının yanında istatistiksel olarak bir anlamlılık bulunmamıştır ($p = 0.426$). Bu anlamsızlığın her iki gruptaki artışın da benzer bir dağılım sergilemesinden kaynaklandığını düşünüyörüz.

Literatürde oksijen satürasyonunun dolaşım, solunum ve uyku bozukluğu hastalıkları, sigara tüketimi, anestezi uygulamaları, yüksek irtifa egzersizi uygulamaları konularında çalışıldığı görülmüş ancak salt egzersizle ve özellikle aerobik egzersizle sağlıklı bireylerde çalışıldığına rastlanılmamıştır. Çalışmamızın, aerobik antrenmanın arteriyel kanda, hemoglobin oksijen satürasyonuna etkisi konusunda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak; çalışmamızda elde ettiğimiz bulgular doğrultusunda 8 haftalık aerobik antrenmanın sporcu ve sedanter bireylerde arteriyel kan hemoglobini oksijen satürasyonuna olumlu etkisi olduğu söylenebilir.

Öneriler;

SpO_2 ölçümleri dokuların oksijenasyonu için oldukça değerli olup, ölçülen oksimetre değerleri beşinci hayati bulgu olarak adlandırılmaktadır [20]. Gerek profesyonel gerekse de amatör sporcuların performans verimi için oksijen alımı ve tüketimi oldukça önemlidir. Arteriyel kan hemoglobininin oksijen doygunluk yüzdesinin yüksek olması hayati önem arz eder. Arteriyel kandaki oksijen yoğunluğunun artması egzersizin ihtiyacı olan oksijenasyonun karşılanması için elzem olmakla birlikte oksijen tüketiminin de önemli bir parçasıdır. Oksijen yoğunluğu, tüketimi artıracak ve profesyonel sporcular için oldukça önemli olan aerobik kapasiteyi yükseltecektir. Dolayısıyla profesyonel/amatör sporcularda ve sedanterlerde kandaki oksijen yoğunluğunu artırmak için aerobik antrenman programı önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Acartürk E. KOAH Hastalarındaki Oksijen Satürasyonunun Pulse Oksimetre ile Tesbitinin Arter Kan Gazı Tetkiki ile Korelasyonu ve Bu Korelasyonu Etkileyen Faktörler. Uzmanlık Tezi, Süreyyapaşaa Göğüs Kalp ve Damar Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul, 2009.
2. Kurdak SS. Solunum sistemi maksimal egzersiz kapasitesini sınırlar mı? Solunum, 2012,14:12-20 (suppl).
3. McArdle WD, Katch FI, Katch VL. Exercise Physiology Energy, Nutrition & Human Performance, 6th Ed. Baltimore, Lippincott Williams & Wilkins, 2007,469-508.
4. Taylor NAS, Groeller H. Physiological Bases of Human Performance During Work and Exercise. China, Churchill Livingstone Elsevier, 2008,169-176.
5. Helgerud J, Engen LC, Wisloff U, Hoff J. Aerobic endurance training improves soccer performance. Medicine Science Sports Exercise, 2001,11(33):1925-1931.
6. Sevimli D. Farklı Yaş Gruplarındaki Çocuklarda Aerobik Egzersizin Kardiopulmoner Sistem Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. 1999, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 101, Adana (Yrd. Doç. Dr. Fuat Koçyiğit).
7. Tamer K. Sporda Fiziksel Fizyolojik Performansın Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi, Türkerler Kitabevi, Ankara, 1995,48-163.
8. Günay M, Tamer K, Cicioğlu İ. Spor Fizyolojisi ve Performans Ölçümü, 2. Baskı. Cicioğlu İ (Ed) Gazi Kitabevi, Ankara, 2010, 172-567.

9. Yüksel O. Üniversitede Okuyan Erkek Öğrencilere Uygulanan Aerobik ve Anaerobik Egzersizlerin Dolaşım ve Solunum Sistemleri ile Vücut Yağ Oranları Üzerine Etkileri. 2003, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 112, Kütahya (Yrd. Doç. Dr. Çetin Özdilek).
10. Verducci F. Measurement Concepts In Physical Education, 1st Ed. The C.V. Mosby Company, London, 1980,227.
11. Ergün A, Ertan SF. Öğrencilerde vücut kitle indeksi ve bel çevresi değerlerinin incelenmesi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2004, 57(2):57-61.
12. Pole Y. Evolution of pulse oximeter. International Congress Series, 2002, 1242, 137-144.
13. Tucker SM, Canobbio MM, Paquette EV, Wells MF. Respiratory System, Patient Care Standards: Collaborative Planning & Nursing Interventions, 7th Ed. A Harcourt Health Sciences Company, USA, 2000, s.229.
14. Giuliano KK, Higgins TL. New-generation pulse oximetry in the care of critically ill patients. American Journal of Critical Care, 2005;14(1): 26-39.
15. Hinkelbein J, Genzwuerker HV, Sogl R, Fiedler F. Effect of nail polish on oxygen saturation determined by pulse oximetry in critically ill patients. Resuscitation, RESUS-3034, 2006, 1-10.
16. Grap MJ. Pulse oximetry. Critical Care Nurse, 2002, 22(3): 669-674.
17. Pullen RL. Caring for a patient on pulse oximetry. Nursing, 2003, 33(9): 30.
18. Sole ML, Lamborn ML, Hartshorn JC. Introduction of Critical Care Nursing, 3rd Ed. W.B. Saunders Company, USA, 2001: s. 117.
19. Tosun GA, Tutluoğlu B. Arter kan gazları ve asit baz dengesi. Solunum, 2000, 2: 202-213.
20. Akansel N, Yıldız H. Pulse oksimetre değerlerinin güvenilir olması için neleri bilmeliyiz? Türkiye Klinikleri, Journal of Anaesthesiology & Reanimation, 2010, 8(1): 44-8.
21. Hakverdioğlu G. Oksijen saturasyonunun değerlendirilmesinde pulse oksimetre kullanımı. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2007, 11(3):45-49.
22. Andersson JPA, Liner MH, Rünow E, Schagatay EKA. Diving response and arterial oxygen saturation during apnea and exercise in breath-hold divers. J Appl Physiol, 2002, 93:882-886.
23. Çalışkan E, Doğer E, Çakıroğlu Y, Çorakçı A, Özeren S. İntrauterin gelişme kısıtlılığında fetal pulse oksimetrenin doğum sonuçlarına etkisi. Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi, 2008, 6(1):35-40.
24. <http://www.saglik.im> (Erişim Tarihi: 16.10.2012).
25. Çakır ÖA. Spor fizyolojisi ve klinik uygulamaları. Klinik Gelişim, 2009, 1-4.
26. Taşgın E, Dönmez N. 10-16 yaş grubu çocuklara uygulanan egzersiz programının solunum parametreleri üzerine etkisi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2009, 11(2): 13-16.
27. Mahoney C. 20-MST and PWC170 validity in non-Caucasian children in the UK. British Journal Of Sports Medicine, 1992, 26:45-47.
28. Fox EL, Bowers RW, Foss ML, 1988, The Physiological Basis of Physical Education and Athletics, Beden Eğitimi ve Sporun Fizyolojik Temelleri, 2. Baskı, Yaman H. Bağırğan Yayın Evi, Ankara, 2000, s26-290.
29. Nici L. Mechanisms and measures of exercise intolerance in chronic obstructive pulmonary disease, Clin Chest Med. 2000, 21: 693-704.
30. Casaburi R. Skeletal muscle function in COPD. Chest, 2000;117: 267-71.
31. Bloomfield SA. Changes in musculoskeletal structure and function with prolonged bed rest. Med Sci Sports Exerc. 1997, 29: 197-206.
32. Marchand E, Decramer M. Respiratory muscle function and drive in chronic pbstructive pulmonary disease. Clin Chest Med, 2000, 21(4): 679-92.
33. Sarpkaya Ü, Tuna H, Altay G, Tabakoğlu E. Kronik obstrüktif akciğer hastalığında solunum kasları egzersizlerinin ve aerobik egzersiz programlarının solunum fonksiyon testlerine ve arter kan gazı değerlerine etkisi. Romatizma, 2004, 19(4): 165-171.
34. Tamer K. Çeşitli koşu programlarının aerobik-anaerobik güç ve akciğer fonksiyonlarına etkileriyle ilişki düzeylerinin belirlenmesi, Ege Üniversitesi Performans Dergisi, 1995, 3(1):147-153.
35. Vant Zant RS, Kuzma SH. Effect of community based exercise and education on individual fitness in a corporate setting, Research Quarterly for Exercise and Sport, 1993, Suppl:46-47.

FUTBOL YÖNETİMİ VE ORGANİZASYONLARININ GÖRÜNÜMÜ

Sebahattin DEVECİOĞLU¹

Bilal ÇOBAN¹

Yunus Emre KARAKAYA²

ÖZET

Günümüz dünyasında en yaygın spor branşı olarak kabul edilen futbolun, geniş kitlelerin katılımıyla bu varlığını sürdüreceği tüm otoriteler tarafından kabul görmektedir. Futbol yönetim ve organizasyonlarının bilimsel metotlar ışığında, futbol yönetimi uzmanları ve kuruluşları ile birlikte, günümüz şartlarına uygun, geniş katılımlı ve paylaşımcı ortamlarda ele alınarak “Modern Futbol Yönetimine” uygun planlanıp değerlendirilmesi, futbolunun gelişerek, yaygınlaşmasının yanı sıra, uluslararası rekabet şansını artırarak, verimlilik esasına dayalı, istihdam ve katma değer yaratarak, kitlelere ulaştırılması gerekmektedir. Bu araştırmada, futbolun Dünya’da, Avrupa’da ve Türkiye’de kurumsallaşma süreci, yönetim yapısı ve düzenlenen organizasyonlar, tarihsel araştırmalarda kullanılan retrospektif yöntem ile değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yönetim, organizasyon, futbol, toplumsal kurum

FOOTBALL MANAGEMENT AND VIEW OF ORGANISATIONS

ABSTRACT

In today’s world, it is accepted by all authorities that football, which is considered to be the most widely recognized sport, will continue to survive with the participation of great masses. Football management and organizations should be considered, planned and evaluated in the light of scientific methods together with football management experts and institutions in accordance with “Modern Football Management”; football should be developed and generalized and it should be made accessible to the masses by increasing the chance of international competition, efficiency and employment. In this study, the process of institutionalization, the management structure and organizations of football as a social institution in the world, in Europe and Turkey were evaluated with retrospective method using historical researches.

Keywords: Management, organization, football, social institution

¹Firat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Elazığ

²Elazığ İl M.E.M., Özel Eğitim Uygulama Merkezi, Yazışmadan sorumlu yazar E-mail: emrekarakaya23@hotmail.com,

GİRİŞ

Bütün insan toplulukları öteden beri varlıklarını sürdürebilmek ve daha rahat bir yaşantı için ihtiyaç duydukları mal ve hizmetleri üretmek çabasında olmuşlardır. İşbirliğine giderek çeşitli örgütler meydana getirmişlerdir. Böylece insanlar tek başlarına karşılayamadıkları istek ve ihtiyaçlarını, bu örgütler vasıtasıyla kolayca giderebilme imkanlarına kavuşmuşlardır [1]. Tarihi gelişimi içinde çeşitli anlayış ve uygulama yöntemleri geçiren yönetim olgusu, günümüzde evrensel bir kavram haline gelmiş, hem kamu kesimi hem de özel kesim için geçerli bir olgu haline dönüşmüştür [2]. Yönetim, insanların işbirliği içerisinde belli bir amaca yöneltilmesi ve faaliyetlerinin bu amaç doğrultusunda yürütülmesi olarak tanımlanmaktadır [3]. Yönetim değişik alanlarda farklı fonksiyonları yerine getirmekte olup yapıldığı alana göre adlandırılmaktadır [4]. Günümüzde kamu yönetiminin özel bir alanı olarak karşımıza çıkan spor yönetimi, kamu yönetiminin spor alanına uygulanması olarak değerlendirilmektedir. Spor yönetimi, kamu yönetimi tarafından tespit edilen sportif hareket ve hizmetlerin genel ve özel amaçlarını gerçekleştirmek, devletin spor politikalarını uygulamakla yükümlüdür. Bu nedenle spor yönetiminin özellikleri sportif hareketlerin amaç ve işlevlerinden kaynaklanmaktadır. Spor yönetiminin hem girdisi hem de çıktısı insan olduğundan önde birçok yönetim alanlarından farklılıklar göstermektedir [2]. Boş zaman kültürünün gelişmesiyle birlikte sporun bir eğlence unsuru oluşunun yanı sıra, kitleleri teskin edici bir araç olarak da futbolun geliştiği ifade edilmektedir. Modern toplumda futbolun siyasal yaşamla çok yakından bir irtibatı bulunmaktadır. Fazla örgütlü olmayan, dağınık “kitle toplumu” özelliği taşıyan toplumlarda, futbol, kitleleri kapsayan bir etkinlik olarak gelişmektedir [5]. Böylece her geçen gün gelişmelere açık olan, profesyonel bir uğraşı, bilimsel bir araştırma konusu, seyredenler açısından heyecan verici bir gösteri, toplum bilimi açısından beş kıtada olağanüstü boyutlara ulaşan bir uğraş durumundadır. Toplumsal gelişimde küçümsenmeyecek bir yere sahip bulunan futbol sektörel anlamda da önemli sayılabilecek bir yapı sergilemektedir. Bütün bu gelişmelere karşın, futbolu herkesin aktif olarak katılımında bulunabildiği bir spor dalı haline getirebilmek, böyle bir potansiyeli, dengeli bir düzeyde geliştirip benimsetmek futbol yönetimi ile ilgilidir [6].

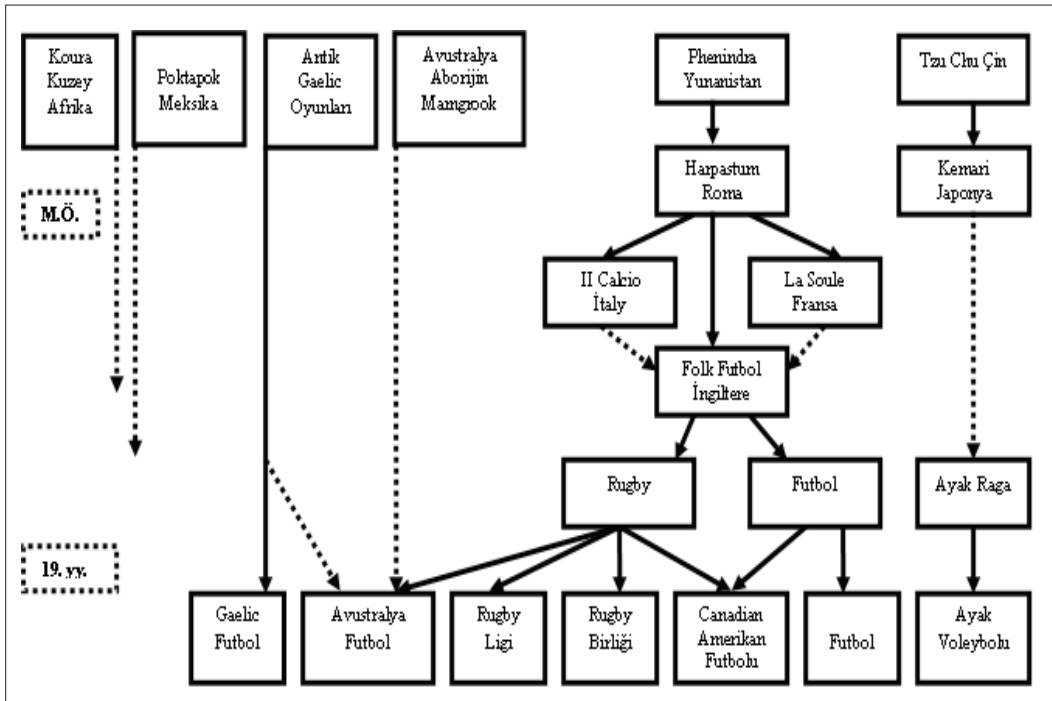
Sosyal yaşamda oldukça geniş bir yere sahip olan futbol kurumları ve organizasyonları, toplumların yazılı olan ve yazılı olmayan kuralları arasında yer alarak toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel değerleri ile önemli bir yapı sergilemektedir. Bu nedenle yapılan bu çalışmada, günümüzde toplumsal kurum olarak kabul gören futbol, genel bir çerçevede kavramsallaştırılıp, tarihsel çalışmalarda kullanılan retrospektif yöntem kullanılarak üç bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde, dünyada, Avrupa’da ve Türkiye’deki tarihsel gelişimi, kurumsallaşma süreci, gelişim aşamaları, dönemleri ve yapısal özellikleri incelenmiştir. İkinci bölümde; Dünya’da, Avrupa’da ve Türkiye’deki futbol yönetimi modelleri incelenmiş ve son olarak da ulusal ve uluslar arası düzeyde düzenlenen futbol organizasyonları değerlendirilmiştir.

FUTBOLUN KURUMSALLAŞMA SÜRECİ

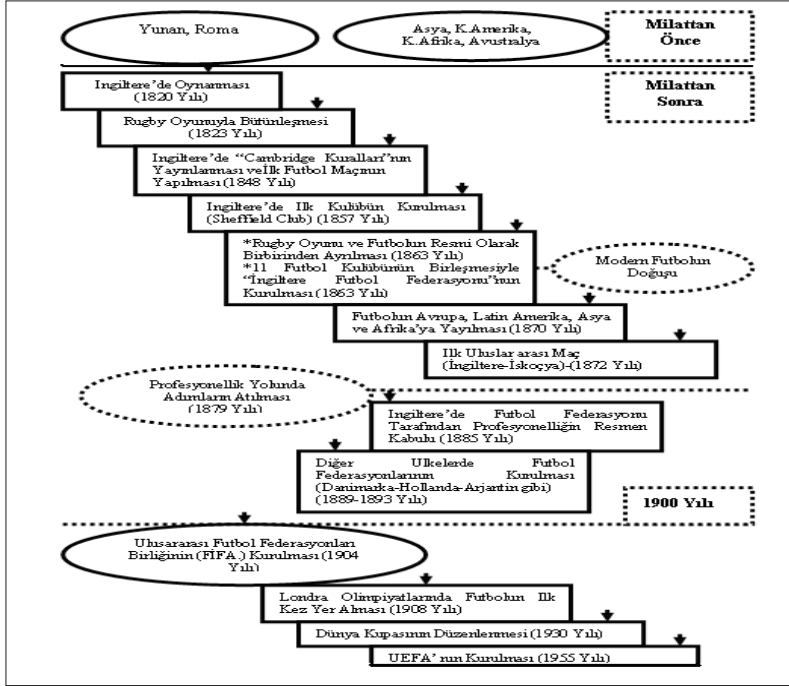
Günümüzde en popüler branş olarak görülen futbolun tarihsel gelişim süreci incelendiğinde milattan önce 3000 yıllarında Asya’da ve Mısır’da kuralsız olarak oynandığı, Yunanlıların “Episkiros”, Romalıların “Harpastum”, Türklerin “Tepük”, Çinlilerin ise bu oyuna “Tsu Chu” adını verdikleri dönemlerde çoğu ülkede oynandığı belirtilmektedir [7,8]. Futbol, bugünkü haline en yakın şekli, 17. yüzyılda İngiltere’de almış, gerek halk, gerekse soylular arasında ilgi gören futbol, Britanya adalarında hızla yayılarak büyük bir gelişme göstermiştir [9]. Yukarıda da belirtildiği gibi modern

futbolun ilk çalışmalarının ise 1820’li yıllarda İngiltere’de başladığı görülmektedir. Bu yıllarda kolej ğrencilerinin karışık kuralları olan “hurling” adında ayakla oynanan bir top oyunu oynadığı, 1823 yılında, bu oyunların birinde, William Webb Ellis adındaki bir oyuncunun, kural dışı bir hareketle topu göğsünde sıkıca tutarak rakip kaleye yönelmesi ile “rugby” isimindeki oyunun da ortaya çıktığı görülmektedir. Ayrı kuralları bulunan bu iki oyun (hurling, rugby), 1863 yılında resmi olarak birbirinden ayrılmıştır [10]. İngiltere’de 1848 yılına kadar uygulanan değişik futbol kurallarının standart futbol oynanmasını sağlamak amacıyla “Cambridge Kuralları” adı altında birleştirilmesi, Cambridge niversitesi ğrencileri arasında yapılan ma, 1857 yılında İngiltere’de resmi ilk futbol kulübü “Sheffield Club” ünün açılması, modern futbolun doğuş tarihi olarak kabul edilen 26 Ekim 1863 tarihinde futbolun İngiltere’de uyandırdığı büyük ilgi karşısında 11 kulüp temsilcisinin Londra’da toplanarak futbol dünyasının ilk federasyonu olan İngiltere Futbol Federasyonu’nu (Football Association) kurmaları bu gelişmelerin en nemilerinden biri olarak görülmektedir [9].

şekil 1. Modern futbol oyunları filateli tarihi ve antik kökenleri

Şekil 2. Dünyada futbolun gelişim süreci ve kurumsallaşması*

*Şekil 2 araştırmacılar tarafından kavramsallaştırılmıştır.

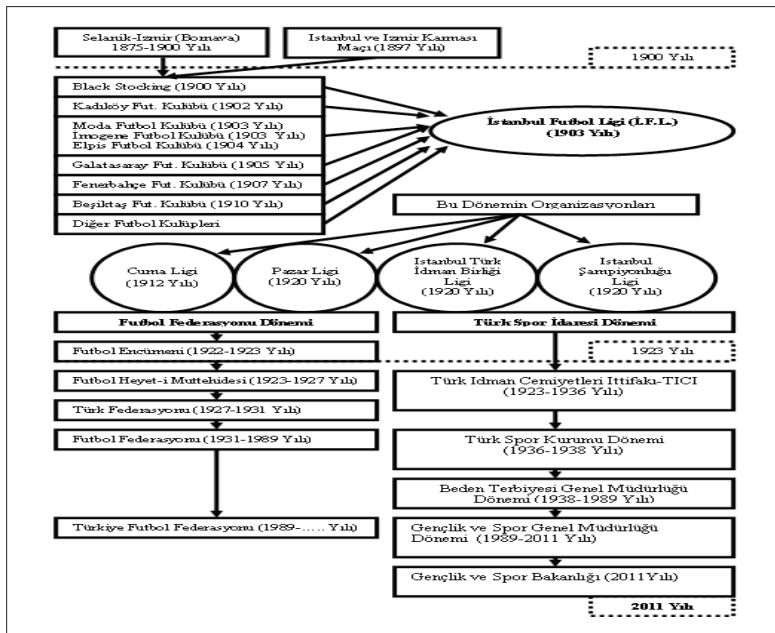
1870'li yıllardan itibaren, dünya üzerinde yayılmakta olan İngiliz egemenliği Futbol Birliği Modeli'ni Avrupa'ya, Latin Amerika'ya, Asya ve Afrika'ya kadar yaymıştır [11]. Modern futbol oyunlarının antik kökenini özetlemek gerekirse kökenin milattan önceye dayandığı (Şekil 1) görülmektedir [12]. 19. yüzyılda futbolun İngiltere'de daha da ileri bir aşamaya geldiği, 1879'lu yılların futbolda profesyonellik adımlarının atıldığı yıllar olarak kabul edildiği, 1904 yılında "Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği'nin (FİFA)" kurulması, 1908 yılında Londra olimpiyatlarında futbolun ilk kez yer alması ve 1955 yılında Avrupa'da Avrupa Futbol Birliği (UEFA)'nin kurulmasıyla kurumsallaşma sürecini tamamlayarak günümüze kadar ulaştığı görülmektedir (Şekil 2).

Türkiye'de ise futbolun tarihsel süreci incelendiğinde, Türk topraklarında ilk müsabakaların 1875 yılında Selanik'te oynandığı, buna İngilizler ve Rumların öncülük ettiği görülmektedir [1]. İngilizler 1894 yılında İzmir'de "Football Club Smyrn"ini kurmuş ve 1899 yılında Reşat Danyal ve arkadaşları Kadıköy'de ilk futbol takımı olarak bilinen "Siyah Çoraplılar (Black Stocing Football Club)"ı kurmuşlardır [7]. 1902 yılında "Cadikeuy Football Club (Kadıköy Futbol Kulübü)" isimli futbol takımı kurulmuş bunu, 1903 yılında Moda'da "Moda Football Club"un kurulması takip etmiş ve arkasından 1904 yılında Kadıköy'de "Elpis" futbol takımı kurulmuştur. 1903 yılında İngiliz elçiliğinin de "Imogene" isminde bir futbol takımı kurmasının ardından 1904 yılında "İstanbul Futbol Ligi (Constantiniopole Football Liege)" adıyla ilk futbol ligi kurulmuştur [1]. Türkiye'de de dünyanın her yerinde olduğu gibi futbolun gelişim sürecinde spor kulüplerinin önemli bir rol oynadığı görülmektedir [13]. 1905 yılında Galatasaray futbol kulübü kurulmuş ve 1905 – 1906 yılı sezonunda İstanbul Ligi'ne katılmıştır. Ardından Fenerbahçe ve Beşiktaş kulüpleri kurulmuştur. İstanbul'un ardından İzmir, Ankara, Eskişehir, Bursa, Adana ve Trabzon illerinde futbol büyük

bir hızla yayılmaya başlamıştır. Türkiye’de Pazar Ligi, Cuma Ligi, İstanbul Türk İdman Birliği Ligi ve İstanbul Şampiyonluğu Ligi bu dönemin önemli futbol organizasyonları olmuştur [14]. 1908 yılına kadar gayri resmi olarak faaliyetlerini sürdüren futbol kulüpleri, Meşrutiyet’in ilanıyla (1909 yılı) “Cemiyetler Kanunu’nun” çıkmasıyla tüzel kişiliğe kavuşmuşlardır [10]. İstanbul Futbol Birliği’nden sonra, 1908 tarih 1680 sayılı Cemiyetler kanununa göre tescillerini yaptırarak, hukuki statüye kavuşan birçok kulüp faaliyetlerini sürdürerek, organizasyonlarını düzenleyebilecek bir üst kuruluşa ihtiyaç duymuşlardır. 1910 yılından sonra “Anadolu”, “Türk İdman Ocağı”, “Darülfünun”, “Terbiye-i Bedeniye”, “Şehremini Mümaseratı Bedeniye” kulüpleri kurulmuş ve İstanbul ligine katılmışlardır. Kulüp sayısının artmasının ardından, ligin yönetimini sağlamak için “İstanbul Futbol Kulüpleri Birliği (1910 yılı)” kurulmuştur [14, 15]. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin (TBMM) 1920 yılında açılmasıyla Türk sporu ve özellikle Türk futbolu için önemli adımlar atılmıştır [7]. Çünkü futbolun teşkilatlanması ve futbolun istenilen seviyeye gelmesinin Cumhuriyet’in ilanından sonra gerçekleştiği söylenebilir (Şekil 3).

Türk sporunun ilk teşkilatı olan Türk İdman Cemiyetleri İttifakı’nın kurulmasının ardından Yusuf Ziya ÖNiş başkanlığında ilk Türk Futbol Federasyonu 1923 yılında “Futbol Heyet-i Müttehidesi (Futbol Federasyonunun ilk oluşumu)” adıyla kurulmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra yabancı takımların faaliyetlerine tümüyle son verilmiş ve 1924 yılında il şampiyonlarının katılımları ile ilk kez “Türkiye Futbol Şampiyonası” düzenlenmiştir [14]. Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı (TİCİ) tüzüğü içinde, “Federasyon Nizamnamesi” başlığı altında yer alan ‘Federasyonların kurulmaları ya da kaldırılmaları, genel merkezin teklifi ve genel kongrenin kararına bağlıdır’ denilmiş ve ilk kurulan federasyonlardan biri de futbol federasyonu olmuştur [16]. 1938 yılında Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü’nün kurulması ile birlikte Futbol Federasyonu bu merkezi teşkilata bağlanmıştır.

Şekil 3. Türkiye’de futbolun gelişim süreci ve kurumsallaşması*

*Şekil 3 araştırmacılar tarafından kavramsallaştırılmıştır.

1962 yılında Türkiye, UEFA'ya üye olmuş, 1962–1963 yılı sezonundan itibaren Avrupa Kupa Galipleri Kupası'na katılacak takımları belirlemek üzere “Türkiye Kupası” organizasyonu düzenlenmiştir. Futboldaki gelişim ve değişim, futbolun sadece bir spor dalı olmadığını da ortaya çıkartmıştır. Futbolun yarattığı parasal değerlerin giderek büyümesi ve futbola olan ilginin yaygınlaşması, lokal federasyonlar nezdinde bu spor dalının bağımsız bir yapı içerisinde yönetilmesini zorunlu kılmış ve Türkiye Futbol Federasyonu 17.06.1992 yılında 3813 sayılı kanunla (Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun, 3.7.1992 gün ve 21273 sayılı Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş) özerk bir yapıya kavuşmuştur [14]. Böylece Türkiye Futbol Federasyonu, demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulmuştur [17]. Yukarıdaki açıklamalar ışığında özetlemek gerekirse (Şekil 3), 1875 yılından başlayarak Cumhuriyet'in kurulmasına kadar spor kulüplerinin kurulması Futbol Federasyonu'nun temelini oluşturmuştur. 1922 yılında oluşturulan futbol encümeni ve 1923 yılında kurulan TİCİ, futbolun gelişimine büyük bir ivme kazandırmış ve 1992 yılında da Futbol Federasyonu 3813 sayılı kanunla özerk bir yapıya kavuşmuştur.

FUTBOL YÖNETİMİ MODELLERİ

Günümüzde futbol, yüz binlerce çalışanı ile her geçen gün büyüyen ve milyonlarca taraftarı olan dev bir sektör haline dönüşmüştür [18]. Fransa Stratejik ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Müdürü Pascal Boniface'nin “*Futbolun stratejik önemini kimse reddedemez. Futbol dünyanın en evrensel olaylarından biridir. Demokrasiden piyasa ekonomisinden daha evrensel gerçek anlamda sınır tanımayan tek şey...*” şeklindeki açıklaması futbola olan ilginin boyutlarını açıklayıcı niteliktedir [19]. Dolayısıyla sporun, özellikle de futbolun toplumla iç içe olan yapısının siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelerle uyum içerisinde hareket ettiği çok yakından incelendiği zaman görülmektedir [20].

Günümüzde futbol olgusunun resmi olarak yukarıdaki bölümlerde de açıklandığı üzere İngiltere'de çıktığı ve 1888 yıllarında spor kulüplerinin bir araya gelmesiyle profesyonel futbol liginin kurulduğu görülmektedir. Bundan sonraki süreçte dünyadaki işbirliğini artırmak amacıyla “Federation Internationale de Football Association (FİFA)” nun kurulması ve 1952 yılında Avrupa'da “Avrupa Futbol Birliği (UEFA)” nin kurulması futbolun daha da profesyonel bir yönetim yapısına kavuşturulmasına neden olmuştur (Şekil 1-2). Türkiye'de ise Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde gelişmeye başladığı, Cumhuriyet'in kurulmasından sonra daha da hızlı bir şekilde gelişerek bugünkü profesyonel yönetim yapısına kavuştuğu görülmektedir (Şekil 3). Aşağıda Dünya'da, Avrupa'da ve Türkiye'de Futbol Yönetimi kavramsallaştırılıp tablolar halinde verilerek açıklanmıştır.

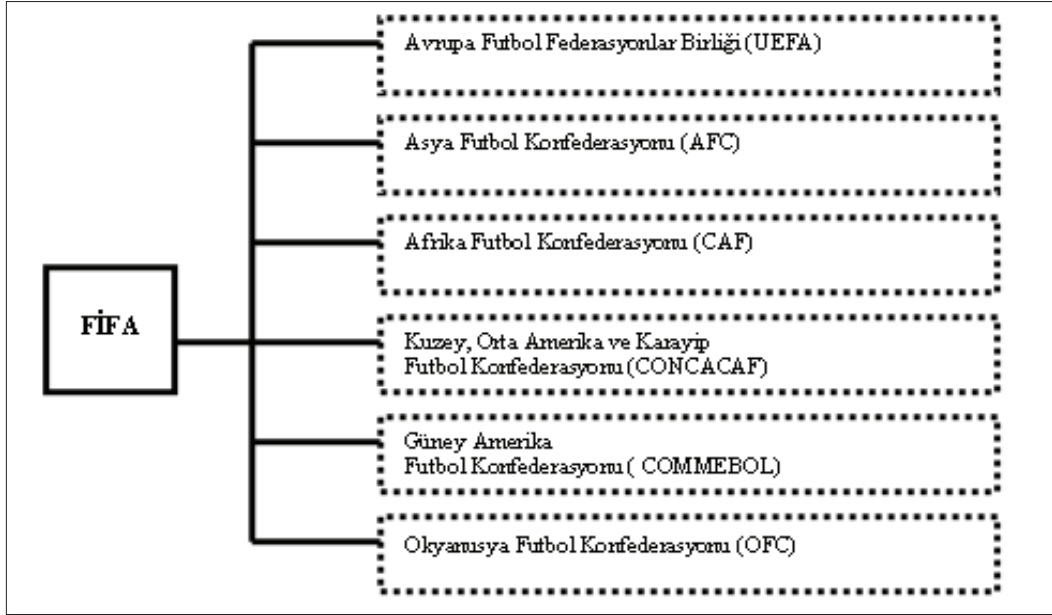
Dünya'da Futbol Yönetimi

Dünyada futbol yönetimi ve organizasyonun merkezi, “Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (Federation Internationale de Football Association FIFA)’dir. FIFA, 21 Mayıs 1904 yılında Avrupa liglerinden Fransa, Belçika, Danimarka, Hollanda, İsveç ve İsviçre'nin katılımıyla, o güne kadar sadece Britanya adalarında düzenlenen İngiltere, Kuzey İrlanda, Galler ve İskoçya'nın katıldığı uluslararası futbol turnuvasını genişleterek bir dünya turnuvası haline getirmek için Paris'te kurulmuştur. FIFA'nın 208 üyesi bulunmakta olup merkezi Zürih’ dedir. Dünyada futbolla ilgili konfederasyonlar, ulusal federasyonlar ve spor kulüpleri FIFA’ nın denetiminde faaliyetlerini sürdürmektedir [21, 22]. FIFA, futbolda kuralların belirlenmesi, değiştirilmesi, uluslararası maçların ve turnuvaların düzenlenmesi konusunda dünyada en yetkili organdır [9, 21].

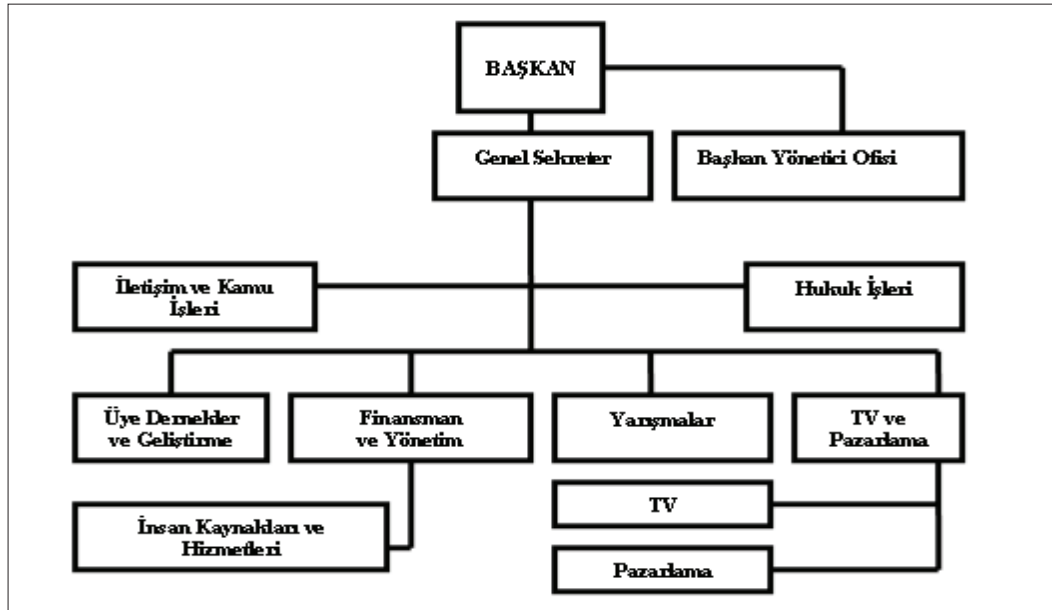
FIFA'nın oluşumu incelendiğinde (Şekil 4), “*Avrupa Futbol Federasyonları Birliği*”, “*Asya Futbol Konfederasyonu*”, “*Afrika Futbol Konfederasyonu*” ve “*Kuzey, Orta Amerika ve Karayip*

Futbol Konfederasyonu”, “Güney Amerika Futbol Konfederasyonu”, “Okyanusya Futbol Konfederasyonu”nun bir araya gelerek oluştuğu görölmektedir [23, 24].

şekil 4. FIFA'nın oluşumu

şekil 5. FIFA'nın yönetim şeması

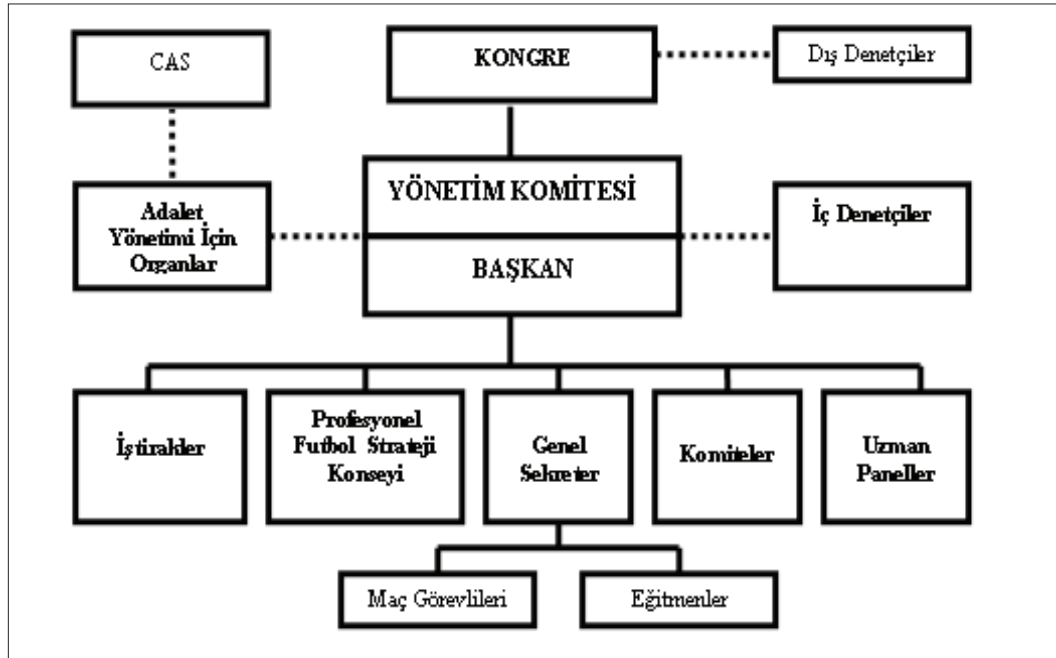
Şekil 5 'te görüldüğü gibi FIFA yönetim yapısı başkan ve onun altında yer alan birimlerden oluşmaktadır. İcra kurulu alınan kararları uygulamakla yükümlüdür ve 25 kişiden oluşmaktadır. FIFA'nın icra komitesindeki 25 kişinin; başkan, kıdemli başkan yardımcısı (1 kişi), başkan yardımcıları (7 kişi), üyeler (15 kişi) ve genel sekreterden oluştuğu görülmektedir. İcra komitesinin konfederasyonlara göre dağılımları incelendiğinde Güney Amerika Futbol Konfederasyonu 2 kişi, Asya Futbol Federasyonu 3 kişi, Avrupa Futbol Federasyonlar Birliği 5 kişi, Avrupa Futbol Konfederasyonu 3 kişi, Kuzey, Orta Amerika ve Karayip Futbol Konfederasyonu ise 2 üye ile temsil edilmektedir [24].

Avrupa'da Futbol Yönetimi

1950'li yıllarda, Avrupa'da Futbol Birliğini kurma düşüncesi ortaya çıkmış ve bazı Avrupa ülkeleri tarafından 1952 yılında Avrupa Futbol Birliği (UEFA)'nin kuruluşu ile ilgili ilk toplantı Zürih'te yapılmıştır. Aynı yıl içinde ikinci toplantı Helsinki'de, 1953 yılında da üçüncü toplantı Paris'te yapılmıştır. Bu toplantılar sonunda, Güney Amerika ülkelerinin konfederasyon halinde birleşmeleri örnek olarak alınarak, UEFA'nın resmen kurulması için diğer Avrupa ülkeleri ile işbirliğine gidilmiştir, UEFA'nın ilk kongresi, 1955 tarihinde 29 üye ülkenin katılımıyla Viyana'da yapılmıştır. FIFA'ya üye olan tüm Avrupa Millî Federasyonları, UEFA'nın üyesi olarak kabul edilmiştir [9].

UEFA'nın merkezi İsviçre'nin Bern şehrinde yer almaktadır. UEFA'nın ana kuruluş amacı ise "Avrupa'da futbol sporu ile ilgili tüm konularla ilgilenmek, birlik üyesi ülkeler arasındaki spor ilişkilerini geliştirmek, dostluk bağlarını sağlamlaştırmak, politik ve dini farklılıkları futbol ile ortadan kaldırmak" olarak belirlenmiştir [9, 20].

Şekil 6. UEFA yönetim yapısı

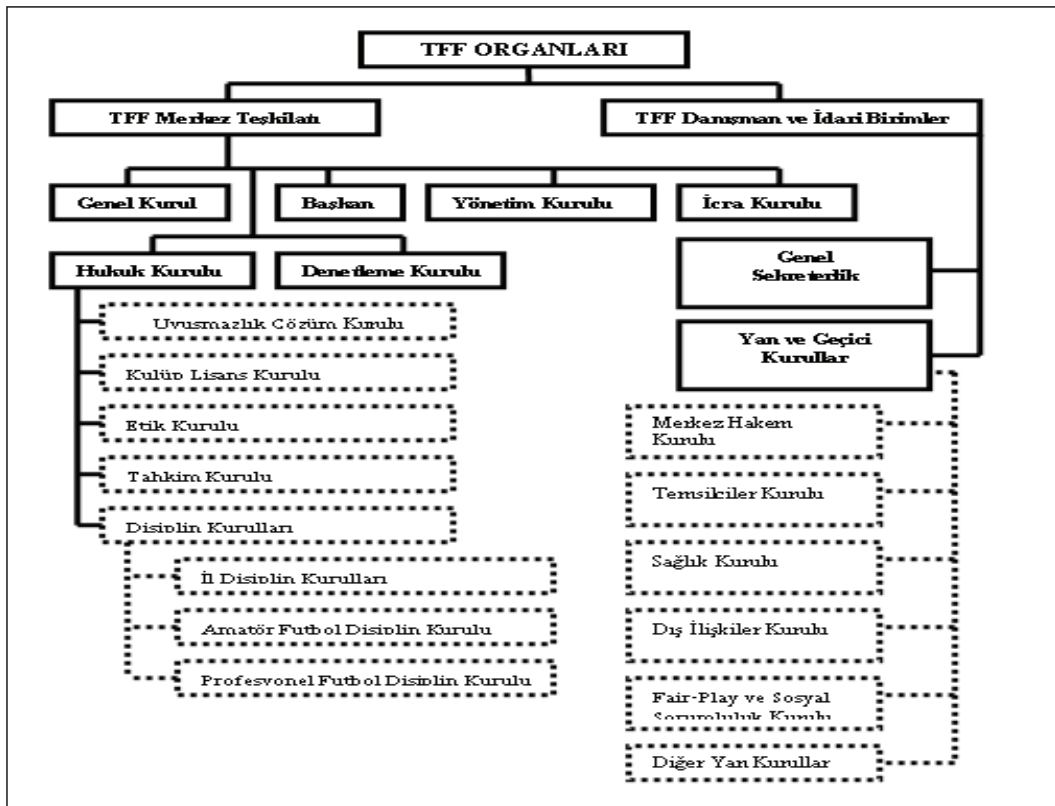

UEFA'nın yönetimi yapısal olarak değerlendirildiğinde ise (Şekil 6) adalet yönetimi için organlar, i denetçiler ve diŐ denetçiler, başkanlığa bağlı alt birimlerinden (İŐtirakler, Profesyonel Futbol Strateji Konseyi, Genel Sekreter, Komiteler ve Uzman Paneller) oluşmaktadır. Ayrıca UEFA'nın icra komitesi incelendiğinde ise başkan, onursal başkan, başkan yardımcısı (5 kişi) ve üyelerden (10 kişi) oluştuğu görülmektedir [25].

Türkiye'de Futbol Yönetimi

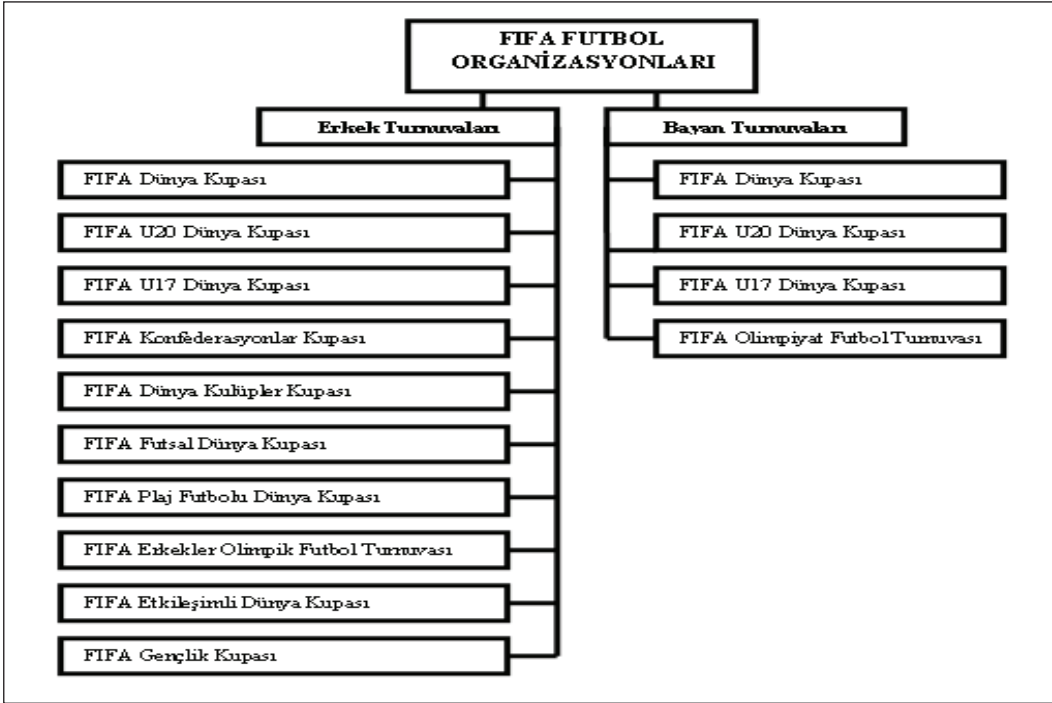
Türkiye'de futbol, Türkiye Futbol Federasyonu tarafından yönetilmektedir. FIFA İcra Komitesi 1962 yılında, Türkiye Futbol Federasyonu'nun (TFF) UEFA' nın tam yesi olduğunu kabul etmiştir. Böylece TFF, UEFA' nın tüm hak ve vebicelerine sahip tam yesi olmuştur [26].

Şekil 7. Türkiye futbol federasyonununun yapısı

Türkiye Futbol Federasyonu'nun yapısı incelendiğinde (Şekil 7), merkez teŐkilatın; genel kurul, başkan, yönetim kurulu, icra kurulu, hukuk kurulu ve denetleme kurulundan oluştuğu, danıŐman ve idari birimlerin ise genel sekreterlik ile yan ve geçici kurullardan oluştuğu görülmektedir. Türkiye Futbol Federasyonu yönetim kurulunda başkanın yanında 2 başkan vekili, 1. ligden 3 kişi, 2. ligden 2 kişi, 3. ligden 1 kişi, genel kurulun seçtiği 2 kişi ve federasyon başkanının seçtiği 4 kişiden oluşmaktadır [14].

Şekil 8. TFF idari teşkilat yapılanması

TFF'nin İdari Teşkilat Yapılanması incelendiğinde ise (Şekil 8); genel sekreter, genel sekreter vekilliği (4 kişi), 24 adet müdürlük ve ilgili birimlerden oluştuğu görülmektedir [14]. Ayrıca Türkiye Futbol Federasyonunun Yurtiçi teşkilatlanması, bölge müdürlükleri düzeyinde 14 ilde örgütlenmiştir. Yurtdışı teşkilatlanmasının, 1998 yılında Avrupa ofisi adı altında Almanya'da ofis açıldığı, Avrupa'da futbol oynayan genç Türk yetenekleri Türk milli takımına kazandırmak gibi görevinin olduğu görülmektedir.

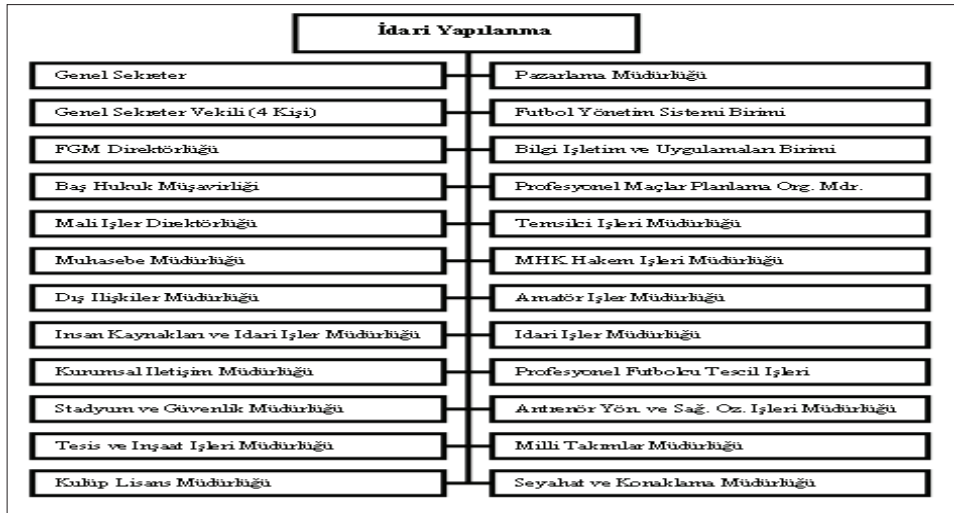
FUTBOL ORGANİZASYONLARI

Dünyada futbolun çok büyük ilgi görmesi futbol yönetimlerinin büyük çapta organizasyon yapmalarına yol açmıştır. Bu doğrultuda aşağıda, Dünya'da Avrupa' da, ve Türkiye' de düzenlenen futbol organizasyonları kavramsallaştırılarak açıklanmıştır.

Dünya'da Futbol Organizasyonları

FIFA'nın dünyada düzenlediği futbol organizasyonları incelendiğinde (Şekil 9) erkekler kategorisinde dünya kupası, U20 (20 yaş ve altı) ve U17 (17 yaş ve altı), konfederasyonlar kupası, Plaj futbolu dünya kupası, gençlik kupası gibi organizasyonlar, bayanlar kategorisinde; dünya kupası, U20 (20 yaş ve altı) ve U17 (17 yaş ve altı) ve olimpiyat futbol turnuvası organizasyonlarını düzenlediği görülmektedir [24].

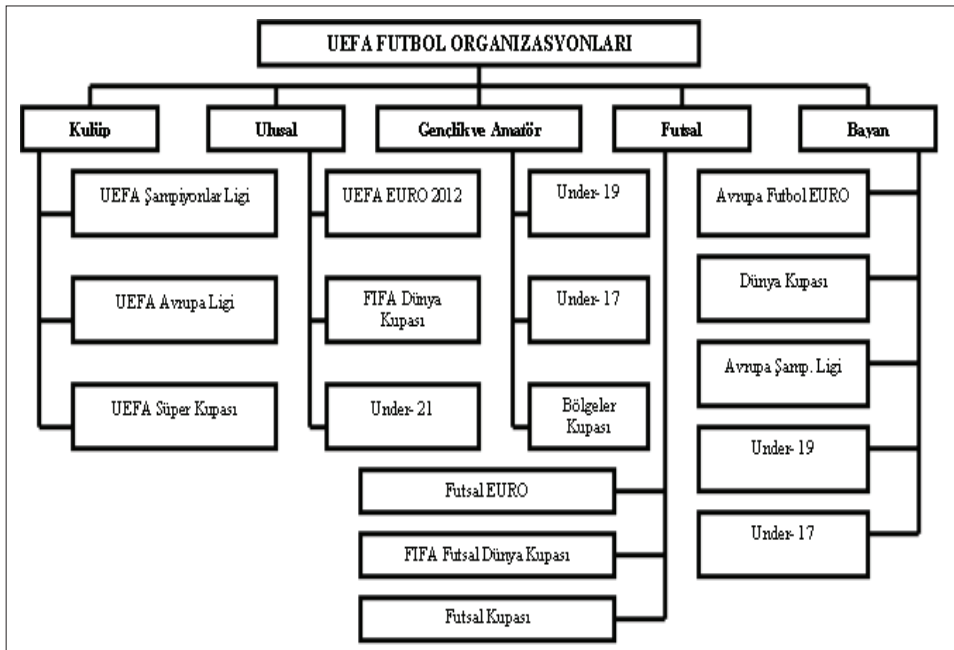
Şekil 9. FIFA'nın düzenlediği futbol organizasyonları

Avrupa'da Futbol Organizasyonları

Avrupa'da UEFA'nın futbol organizasyonları incelendiğinde (Şekil 10); kulüp düzeyinde; şampiyonlar ligi, Avrupa ligi ve süper kupa, ulusal düzeyde üç organizasyonun, gençlik ve amatör düzeyde üç organizasyonun, futsal düzeyinde üç organizasyonun ve bayanlar düzeyinde beş organizasyonun düzenlendiği görölmektedir [25].

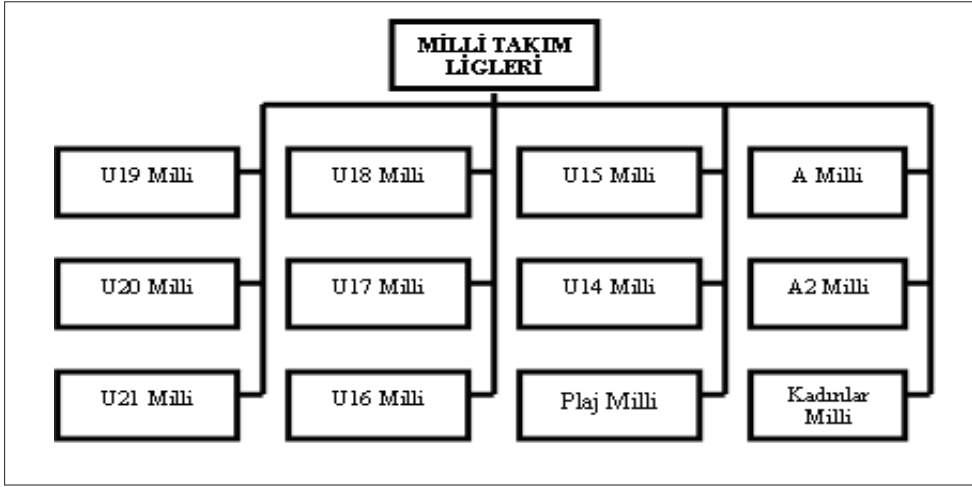
Şekil 10. UEFA'nın düzenlediği futbol organizasyonları

Türkiye’de Futbol Organizasyonları

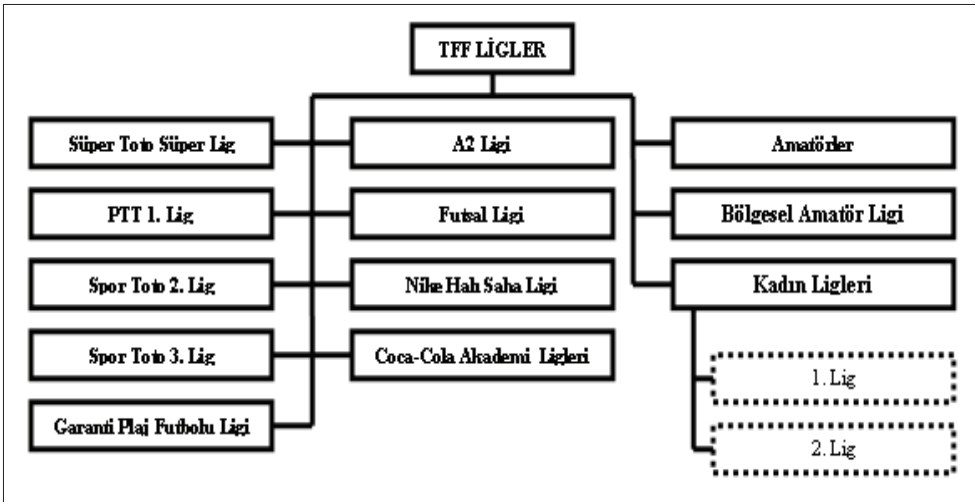
Türkiye’de futbol organizasyonları incelendiğinde (Şekil 11), Türkiye’nin uluslararası organizasyonlara; A milli, A2 milli, U21, U20, U19, U18, U17, U16, U15, U14, Plaj Milli ve Kadınlar Milli kategorilerinde katıldığı görülmektedir [14].

Şekil 11. TFF’nin uluslararası düzeyde katıldığı futbol organizasyonları

TFF’nin yurtiçinde düzenlediği faaliyetler incelendiğinde (Şekil 12); Süper Lig, 1. Lig, 2. Lig, 3. Lig, A2 Ligi, Amatörler, Bölgesel Amatör Ligi, Kadın Ligleri, Akademi Ligleri, Garanti Plaj Futbolu Ligi, Futsal Ligi ve Halı Saha Ligleri şeklinde organizasyonlar düzenlendiği görülmektedir [14]. TFF’nin kupa organizasyonlarını ise Avrupa Kupaları, Türkiye Kupası ve TFF Süper Kupa şeklinde düzenlediği görülmektedir.

Şekil 12. TFF tarafından organize edilen yurtiçi organizasyonları

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı işbirliği ile yapılan futbol organizasyonlarını ise Gençler (Erkek-Kız), Yıldızlar (Erkek-Kız), Kkkler ve Futsal kategorisinde düzenlenmektedir.

SONUÇ

Küreselleşme, diğer sektörlerde olduğu gibi gelişen spor sektöründe de, sporcuları, kulüpleri, organizasyonları ve sporla ilgili tüm kurum ve kuruluşları gzlr bir şekilde rekabet ortamına sürüklemiştir. Bu rekabet futbol ve futbolla ilgili kurumlarda daha net gözükmektedir [27]. Gün getike daha çok insanın ilgisini çekmeyi başaran ve giderek daha iyi örgütlenerek, büyük bir sektör haline gelen futbol, her dönemde gündemde kalmayı başarmıştır [28]. Futbolun topluyla i içe olan yapısı siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelerle paralel gelişim göstermektedir. Futbol yönetimi ve kurumları her alandaki gelişmeleri izlemek ve onlara uyum sağlamak, kendini bu gelişmeler karşısında yenileyerek geliştirmek durumundadır [29].

Avrupa Birliği'nde spor, özellikle de futbol; *“Avrupa kültürünün ayrılmaz bir parçası ve tabanında amatör, tepesinde profesyonel kulüpler olan piramit yapısı içindeki açık sportif rekabetin şekillendirdiği, Avrupa'da profesyonel futbolun ekonomik boyutu topluluk hukukuna tabii olduğu artan profesyonelleşme ve ticarileşme, topluluk hukukunun etkisinin giderek artmasına ve bu da yasal belirsizliğe yol amasına sebep olmuştur. UEFA ve ulusal federasyonlar gibi düzenleyici kurumların ne kadar özerk olduğu ve öz düzenleme haklarını kullanırken topluluk hukukunun prensiplerine nereye kadar bağlı oldukları açık değildir. Bu yasal belirsizlik sadece ekonomik koşullarda değil, özellikle futbolun sosyal, kültürel ve eğitsel işlevinde de sorunlara yol açmaktadır”* [30]. şeklinde açıklanmıştır. Avrupa Birliği Futbol Yönetimi; Ulusal ve Avrupa federasyonlarından, demokrasilerini, şeffaflıklarını ve meşruluklarını arttırmak için yeterliklerini, sorumluluklarını, işlevlerini ve karar alma süreçlerini daha iyi tanımlamalarını ve koordine etmelerini istemekte, komisyonu öz düzenlemenin hangi koşullar altında desteklendiğini belirlemeye davet etmektedir. Futbol otoritelerinin kendi düzenleme yetkilerini kullanırken lllk ilkesinin esas olduğu konusunda ısrar etmektedir. FIFA'yı, i demokrasisini ve yapısındaki şeffaflığı arttırmaya çağırmaktadır. Avrupa Futbol Modeli, amatör ve profesyonel futbol arasındaki ortak yaşam ilişkisi ile Avrupa Futbol Modeli'ne olan bağlılığını vurgulamaktadır. Heyecanlı yaşışmalar, taraftarların kulüpleriyle yüksek düzeyde özdeşleşmeleri ve yaşışmalara yaygın kamuoyu erişimi ile profesyonel futbolun geleceğinin olumlu olmasını sağlamak için belli olumsuz gelişmelere karşı Avrupa Birliği düzeyinde düzeltici önlem alınması gereğini kabul etmektedir [31, 32].

Sonuç olarak, toplumsal bir kurum olarak kabul gören futbolun yönetim ve organizasyonlarının bilimsel metotlar işiğında, futbol yönetimi uzmanları ve kuruluşları ile birlikte, günümüz şartlarına uygun geniş katımlı ve paylaşımcı ortamlarda ele alınarak *“Modern Futbol Yönetimi'ne”* uygun planlanıp değerlendirilmesi, futbolunun gelişerek, yaygınlaşmasının yanı sıra, uluslararası rekabet şansını arttırarak, verimlilik esasına dayalı, istihdam ve katma değer yaratarak, kitlelere ulaştırılması gereği ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Ekenci G, İmamoğlu F. Spor işletmeciliği, Ankara, Alp Ofset Matbaacılık, 1. Baskı; 1998, 10-15.
2. Doğar Y, Türkiye'de Spor Yönetimi, Adana, z Akdeniz Ofset; 1997, 8-11, 57-108.
3. Amman T, İkizler C, Karagözoğlu C, Sporda Sosyal Bilimler, Alfa Yayınları; Bursa 2000.
4. Seraslan Z, Spor yönetimi Ders Notları, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu; 2002.
5. aha . Spora yaslanarak bir nefes almak, Düşünen Siyaset; 1999; (1), 115-125.

6. Devocioğlu S, Çoban B. Türkiye futbol federasyonun özerkliği, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Dergisi, 2002; (8), 49-58.
7. Urartu Ü. Futbol, İnkılap Kitapevi Yayınları, İstanbul, Anka Basımevi, 5. baskı; 1994; 5-12-15.
8. Erdoğan İ. Futbol ve futbolu inceleme üzerine, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2008; (26, 11).
9. Tercüman, Futbol, Spor Ansiklopedisi, İstanbul, Tercüman Matbaacılık, 1981; 65-67.
10. Somali V. Teknik-Taktik Yönleriyle Futbol ve Tarihi, İstanbul, İnkılap Yayınevi; 1989.
11. Akşar T, Merih K. Futbol Ekonomisi, İstanbul, Literatür Yayıncılık; 2006.
12. www.footystamps.com/orig_index.htm. (10.09.2010).
13. Fişek K. 100 soruda Türkiye Spor Tarihi, İstanbul, Gerçek Yayınevi; 1985; 52.
14. www.tff.org/default.aspx. (01.02.2013).
15. Sümer R. Sporda Demokrasi, Ankara, Şafak Matbaacılık; 1990; 20-27.
16. Aydın N. Futbol 1. Ankara, Türk Spor Vakfı Yayınları, Başkent Yayınevi; 1989; 54-57.
17. Güney T. Profesyonel Futbolda Yönetim Uygulamaları, İstanbul, Futbol Federasyonu, Yayın No: 7. 1991; 8-33.
18. Öcal D. Halkla ilişkiler endüstrisi. Popüler Spor ve Futbol. Toplum Bilim Dergisi. Futbol Özel Sayısı. 2002; 121.
19. Doğan İ. Türk Futbolunda Potansiyel İstanbul Ruhü ve şiddet, Düşünen Siyaset, Aylık Düşünce Dergisi, 1999; (1), (2), 73-85.
20. Devocioğlu S. Türk spor yönetiminde özerkliğin ekonomik boyutu (Türkiye futbol federasyonu örneği), Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanlığı, Ankara. 2002; 168.
21. Orta L. F.I.F.A dünya kupası finallerinin analitik olarak incelenmesi, 1. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, 2000; (2), 227-239.
22. Ergüven E. Spor kitabı. NTV Yayınları. İstanbul. Ofset Filmcilik ve Matbaacılık; 2008; 96.
23. FIFA Tüzüğü, Tüzüğün Uygulanmasına İlişkin Düzenlemeler Genel Kurul İç Tüzüğü, 09 / 2005. <http://www.fifa.com> (02.02.2006).
24. www.fifa.com/. (01.09.2010).
25. www.uefa.com. (15.08.2010).
26. Türkiye Futbol Federasyonu, Türk futbol tarihi (1991-1996), Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, Gül Basımevi; 1992; (2), 3-11.
27. Devocioğlu S, Çoban B. Türkiye’de profesyonel futbolun finansı, Spor Araştırmaları Dergisi, 2003; (7), (3), 2.
28. Gürkan S. Yıkılmayan İmparatorluk, Futbol, Ankara, Ümit Yayıncılık, 2000.
29. Devocioğlu S. Türkiye’de futbolun kurumsallaşması, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2008; (26), 393.
30. Deloitte Touche. AB sürecinde Türk Futbolu, <http://www.deloitte.com> (29.03.2007).
31. Belet I. Avrupa’da profesyonel futbolun geleceği hakkında taslak rapor. (Çev. Kutlu Merih). FESAM. 2007.
32. Devocioğlu S. Futbolun yasal evrimi ve son gelişmeler, 2007; <http://www.fesam.org> (02.01.2010).

PROFESYONEL FUTBOLU BIRAKMA YAşANTISINI ALGILAMA ÖLÇEĞİ GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ALIşMASI*

H. Mehmet TUNKOL¹ Özbay GÜVEN²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, profesyonel futbolu bırakan bireylerin bırakma yaşantılarını algılamalarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Çalışmaya, profesyonel futbolu bırakmış 147 birey gönüllü olarak katılmıştır. Geliştirilen ölçek, 5'li Likert tipindedir. Ölçeğin geçerliğini test etmek amacıyla ölçekte bulunan 40 maddeye ilişkin yapılan faktör analizinde; ölçeğin 5 faktörlü olduğu tespit edilmiş ve madde sayısı da 23'e indirilmiştir. Ölçeğin güvenirliliğini test etmek için ise Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısına bakılmış ve bu değer 0,6576 olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak; profesyonel futbolu bırakmış bireylerin, futbolu bırakma yaşantılarını algılamalarını ölçmek amacıyla hazırlanan "Profesyonel Futbolu Bırakma Yaşantısını Algılama Ölçeği (PFBYAÖ)"nin, yapılan geçerlik ve güvenirlilik alışması sonucunda kullanılabilir bir ölçüm aracı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Profesyonel futbolu bırakma, ölçek, geçerlik, güvenirlilik.

THE RELIABILITY AND VALIDITY STUDY OF PERCEPTION SCALE OF PROFESSIONAL FOOTBALL CAREER TERMINATION EXPERIENCE

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop a valid and reliable scale to measure the perceptions of retirement process of individuals who quit professional football. 147 voluntary individuals who quit professional football participated in the study. The scale used was 5 Likert type. In the exploratory factor analysis conducted concerning 40 items in the scale in order to check validity of scale; it was determined that the scale was a 5-factor scale and the number of items was reduced to 23. In order to test the reliability of the scale, Cronbach Alfa score was used and the reliability was determined to be 0,6576. As a result, findings support the use of the "Perception Scale of Professional Football Career Termination Experience (PSPFCTE)" to measure the perceptions of career termination process of individuals who have retired from the professional football.

Keywords: Career termination in professional football, scale, reliability, validity

* Bu çalışmanın özeti, FB 100.Yıl Spor Bilimleri Kongresinde (29 Kasım-1 Aralık 2007) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹Karadeniz Teknik Üniversitesi Beden EĞitimi ve Spor Yüksekokulu/ Yazışmadan sorumlu Yazar: mtunckol@ktu.edu.tr

²Gazi Üniversitesi Beden EĞitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.

GİRİŞ

Spor kariyeri; çok yönlü, karışık ve yoğun olarak bireysel bir süreçtir. Bu bakış açısı, sporcuların yaşadığı süreci anlamak ve her yönüyle algılamak yolunda ilerlerken, bir referans noktası sağlayacaktır. Sporcu, genç yaşlardan itibaren sporla ilişkili bir kimlik edinmek adına, önemli bir tercih yapmaktadır. Spora adanmış uzun yıllar sonunda, sporu bırakma olayı gerçekleştiğinde ise sonuç genellikle birey için yıkıcı olmaktadır [1]. Bir sporcunun sporu bırakmasına sıklıkla şu dört faktör neden olmaktadır; kronolojik yaş, takıma seçilememe, sakatlık ve özgür seçim [2]. Ailevi sebepler, antrenör ya da spor kulübüyle yaşanan problemler ve ekonomik zorluklar ise diğer nedenler olarak sıralanabilir [3]. Greendorfer ve Kleiber (1982), sporu bırakmada üç çeşit zorluktan bahsetmişlerdir: (a) aşağı doğru dikey hareketlilik, başarısızlık veya sosyal statünün kaybedildiği algısı, (b) alkol veya uyuşturucu bağımlılığı, (c) duygusal ve psikososyal güçlükler [4]. Sporcular ve bilim insanları için sporu bırakmaya neden olan etkenler ve bırakma döneminde karşılaşılan sorunlar, birer problem olarak görülmektedir. Bu bağlamda, sporu bırakma nedenlerinin tespit edilerek, bırakma tecrübesinin sorunsuz bir şekilde yaşanması gerekmektedir.

Spor kariyerini sonlandırma üzerine yapılan araştırmalar yoğun olarak, sporcuların bu süreç ve sonrasına gösterdikleri uyuma yöneliktir. Çalışmalar daha çok profesyonel sporcular üzerine yapılmakta ve yaşanan travmaları ortaya çıkartmaktadır [2]. Spor kariyerlerini sonlandırmaya olumsuz tepkiler vermiş sporcular üzerine yapılan çalışmalarda, bireylerin alkol ve uyuşturucu maddeler, akut depresyon, beslenme bozuklukları, kimlik bunalımı, kendine güvende azalma ve intihara teşebbüs gibi durumlar yaşadıkları tespit edilmiştir [5]. Bunun yanında, bazı çalışmalar ise yüksek seviyede müsabıklığı bırakan bireylerin genellikle pozitif deneyimler yaşayabileceklerini ortaya koymuştur [6].

Literatürde; Mihovilovic'in (1968) "Eski Sporcuların Statüleri", Sussman'ın (1972) "Sosyolojik Emeklilik Çalışması için Analitik Bir Model" ve McPherson'ın (1980) yaptığı "Profesyonel Spordan Emeklilik: Meslekî ve Psikolojik Uyum Süreci ve Problemler" başlıklı çalışmaları, sporda kariyer sonlandırmayla ilgili yapılan ilk çalışmalardır [7]. Sporun bırakma nedenleri çok çeşitlidir ve sporu bıraktıktan sonraki döneme uyumda rol oynayan önemli faktörlerdir [8]. Spor kariyerini sonlandırma ve sonrasındaki döneme uyumun başarısı sporla alakalı ve spor dışındaki bazı faktörlere bağlıdır. Bu faktörlerin etkisi sonucunda başarılı, sakin bir geçiş dönemi yaşanabileceği gibi az ya da çok yoğunlukta psikolojik, fiziksel ve psikososyal ve/veya meslekî seviyede zorluklar da görülebilmektedir [9].

Lavallee ve arkadaşlarının (2000) ve Ungerleider'in (1997) ortaya koyduğu gibi bazı sporcuların, sporu bıraktıktan sonra yeni kariyerlerine geçiş döneminde, kendilerine yardımcı olacak stratejilere ihtiyaç duydukları doğrudur [10]. Günümüzde sporda kariyer sonlandırma çalışmalarında yeni bir perspektif ortaya çıkmıştır. Bu olayın doğası olarak, araştırmacılar sporu bırakmış bireylerin yaşadıkları zorlukları ve uyumun başarısını etkileyen faktörleri açıkladıktan sonra artık ulusal farklılıkları belirlemeye yönelik çalışmaları benimsemektedirler [11].

Spor kariyerinin sonlandırılması ile ilgili yurt dışında yapılan çalışmalara karşın, farklı bir kültür yapısına sahip olan Türkiye'de bu konuda çalışılmamıştır. Dünyada ve Türkiye'de popüler bir spor branşı olması ve daha çok bireyin bu branşta kariyer yapmaya yönelmesinden dolayı, çalışmada futbol branşı seçilmiştir. Bu çalışma ile Türkiye'de, amatörlükten başlayıp profesyonel seviyeye kadar gelerek sporu meslek olarak seçmiş bireylerin, sportif kariyerlerini sonlandırma sürecinde yaşadıkları problemleri, beklentileri ve futbolu bıraktıktan sonraki yaşantılarına ilişkin planlarına temel olabilecek verileri ortaya koyacak bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma, tarama modelinde olup bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Aşağıda; araştırma grubu, veri toplama aracının geliştirilmesi ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

Katılımcılar

Çalışmaya, profesyonel futbolu bırakmış ve Ankara ilinde ikamet eden 147 birey katılmıştır. Bu bireylerin yaş dağılımlarına bakıldığında; % 9,5'inin 23-27, % 14,3'ünün 28-32, % 24,5'inin 33-37 ve % 51,7'sinin 38 yaş ve üstü olduğu, profesyonel futbol oynama sürelerine bakıldığında ise; % 21,1'inin 1-3 yıl, % 19,7'sinin 4-6 yıl, % 23,1'inin 7-9 yıl ve % 36,1'inin de 10 yıl ve üstü futbol oynadıkları tespit edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Ölçeğin hazırlık aşamasında, profesyonel futbolu bırakmış bireylerden tesadüfi olarak belirlenenlerle mülakatlar yapılmış ve daha sonra 25 bireye "açık uçlu soru" ile uygulama yapıp konu ile ilgili görüşleri yazılı olarak alınmıştır. Toplanan açık uçlu soru formları tasnif edilip incelendikten sonra ölçeğin ham ifadeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan ham ölçek ifadeleri, alanında uzman öğretim elemanlarının görüş ve değerlendirmelerine sunulmuş ve ayrıca daha önce konu ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalardaki ölçek ifadeleriyle kıyaslanmıştır. Burada öncelikle maddelerin kapsam geçerliliğinin sağlanmasına çalışılmıştır. Bu incelemeden sonra ölçeğin uygulanacağı örnekleme benzer 10 kişiye ölçek bire bir uygulanıp tepkileri alındıktan sonra ölçeğe son şekli verilmiştir.

"Profesyonel Futbolu Bırakma Yaşantısını Algılama Ölçeği (PFBYAÖ)", başlangıçta 50 ifadeden oluşmuştur, ancak uzman görüşleri ve profesyonel futbolu bırakmış bireylerin geri dönütleriyle 40 ifadeye indirgenmiştir. Profesyonel futbolu bırakan bireylerin, bırakma yaşantısını nasıl algıladıklarını tespit etmek amacıyla geliştirilen ölçek, 5'li Likert tipindedir. Olumlu ifadelerin seçenekleri "Tamamen Katılıyorum", "Katılıyorum", "Orta Derecede Katılıyorum", "Katılmıyorum", "Hiç Katılmıyorum" şeklinde sıralanmış ve 5, 4, 3, 2, 1 şeklinde puanlanmıştır.

Ölçeğin 40 maddeden oluşan ön denemesi, Ankara il merkezindeki 147 profesyonel futbolu bırakmış bireye, serbest zaman dilimleri içinde gönüllü katılım esasına göre uygulanmıştır. Veri toplama aracının yönergesinde yer verilen çalışmanın amacı ve doldurulması ile ilgili hususlar katılımcılara tekrar edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler gözden geçirilerek eksik veya hatalı doldurulanlar çalışma dışına tutulmuştur. Daha sonra elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Sporu bırakmış bireylerden elde edilen veriler, SPSS bilgisayar paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğunu saptamak amacıyla, KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ve Barlett Sphericity testi uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ile test edilmiştir.

BULGULAR

Çalışma kapsamına alınan örneklemin yeterliliğini belirlemek amacıyla yapılan ilk analiz sonuçlarına göre KMO değeri 0,79 olarak tespit edilmiş, Barlett Sphericity Testi ise anlamlı (2414,47) bulunmuştur. Yapılan analiz sonucunda işler durumda bulunan 23 madde için tekrar faktör analizi işlemi yapılmıştır. İkinci analiz sonucunda KMO 0,838 olarak tespit edilirken, Barlett Testi sonucu ise yine anlamlı (1375,224) bulunmuştur. Bu test sonuçları da verilerin, faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

"Profesyonel Futbolu Bırakma Yaşantısını Algılama Ölçeği (PFBYAÖ)"nde bulunan 40

maddeye ilişkin ilk faktör analiz sonuçlarına göre faktör sayısı 9 olarak belirlenmiştir. Daha sonra döndürülmemiş ve asal eksenlere göre döndürülmüş temel bileşenler analizinden yararlanılmış ve faktör sayısı 5'e, madde sayısı da 23'e indirilmiştir. Tespit edilen 5 faktörün maddelere ilişkin faktör yüklerinin 0.570 ile 0.833 arasında olduğu görülmüştür.

Ölçekte, I.Faktörde 5 (1, 4, 10, 22 ve 30 nolu ifadeler), II.Faktörde 4 (6, 12, 17 ve 19 nolu ifadeler), III.Faktörde 6 (8, 15, 18, 28, 31 ve 32 nolu ifadeler), IV.Faktörde 4 (20, 26, 27 ve 38 nolu ifadeler) ve V.Faktörde 4 (33, 34, 36 ve 40 nolu ifadeler) madde bulunmaktadır. Faktörlere, maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim verilmeye çalışılmıştır. I.Faktörde yer alan maddelerin tümü, bireylerin profesyonel futbolu bırakmada zamanlamayı nasıl algıladığıyla ilgili olduğundan, bu faktöre "bırakmada zamanlama" ismi verilmiştir. II.Faktörde yer alan maddeler futbolculuğa duyulan özlem ile ilgili olduğundan bu faktöre "futbolculuğa özlem", III.Faktörde yer alan maddeler profesyonel futbolu bırakmada olumsuz tepkiler ile ilgili olduğundan "bırakmaya olumsuz tepkiler", IV.Faktörde yer alan maddeler bırakma olayına uyum ile ilgili olduğundan "bırakmaya uyum" ve V.Faktörde yer alan maddeler de bırakma olayından sonra bireylerin sağlık durumlarıyla ilgili olduğundan "bırakma sonrası sağlık" ismi verilmiştir.

Açıklayıcı faktör analizine göre; birinci faktör ölçüğe ilişkin toplam varyansın %7,946'sını, ikinci faktör %13.911'ini, üçüncü faktör %27.439'unu, dördüncü faktör %6,499'unu ve beşinci faktör %4,616'sını açıklamaktadır. Bu faktörlerin açıkladıkları toplam varyans ise %60.411'dir. "Profesyonel Futbolu Bırakma Yaşantısını Algılama Ölçeği (PFBYAÖ)"nin faktör analizi sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Faktör analizi sonuçları

İfadeler	Faktör Ortak Varyansı	Döndürme Sonrası Yük Değeri				
		Faktör-I	Faktör-II	Faktör-III	Faktör-IV	Faktör-V
Faktör I-Bırakmada Zamanlama						
30. Profesyonel futbolu zirvede bıraktığıma inanıyorum.	,573	,738				
1. Profesyonel futbolu doğru zamanda bıraktığıma inanıyorum.	,662	,732				
22. Profesyonel futbolu bırakmak benim tercihimdi.	,501	,643				
4. Profesyonel futbolu bırakmaya kendimi hazırlamıştım.	,577	,573				
10. Profesyonel futbolu bırakmaya istekliydim.	,570	,570				
Faktör II-Futbolculuğa Özlem						
17. Profesyonel futbolculuk günlerimi çok özleyorum.	,701		,797			
12. Profesyonel futbolculuktan aldığım keyfi hiçbir şeyde bulamıyorum.	,570		,743			
19. Her şeyi tekrar yaşama imkânım olsa yine profesyonel futbolcu olurum.	,578		,672			
6. Profesyonel futboldan kopmak bana çok zor geldi.	,541		,585			
Faktör III-Bırakmaya Olumsuz Tepkiler						
31. Profesyonel futbolu bıraktığımda hayatıma yön vermekte zorluk çektim.	,722			,815		
28. Profesyonel futbolu bıraktığımda hayatımın düzeni bozuldu.	,667			,736		
32. Profesyonel futbolu bırakmış olmayı bir türlü kabullenemedim.	,679			,653		
15. Profesyonel futbolu bırakmaya ilk tepkim çok olumsuz oldu.	,540			,574		
18. Profesyonel futbolu bıraktığımda kendimi çok yalnız hissettim.	,508			,559		

8. Profesyonel futbolu bırakmak aklımın ucundan bile geçmemişti.	,491			,510	
Faktör IV-Bırakmaya Uyum					
27. Profesyonel futbolcu olarak geçirdiğim yıllara yanıyorum.	,644			,770	
26. Profesyonel futbolu bıraktığımda, futbolculuğun bana göre olmadığını anlamadım.	,548			,702	
38. Profesyonel futbolu bıraktıkça, futboldan soğudum.	,522			,629	
20. Profesyonel futbolculuk yapılacak iş değil.	,568			,597	
Faktör V-Bırakma Sonrası Sağlık					
36. Profesyonel futbolu bıraktıktan sonra kötü alışkanlıklar edindim.	,711				,833
34. Profesyonel futbolu bırakmak, hayatımı alt üst etti.	,758				,746
33. Profesyonel futbolu bıraktıktan sonra sağlığım bozuldu.	,594				,732
40. Profesyonel futbolu bırakmak ruh sağlığımı bozdu.	,670				,663

Not: Açıklanan Varyans; **Toplam:** % 60,411 **Faktör-1:** %7,946 **Faktör-2:** % 13,911
Faktör-3: % 27,439 **Faktör-4:** % 6,499 **Faktör-5:** % 4,616

Ölçeğin uygulanması ile elde edilen puanların güvenilirliği Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ile test edilmiştir. Ölçeğinin güvenilirliğini test etmek amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Güvenirlik analizi sonuçları

Faktörler	Cronbach Alpha
Faktör-I (Bırakmada Zamanlama)	0,7413
Faktör-II (Futbolculuğa Özlem)	0,7471
Faktör-III (Bırakmaya Olumsuz Tepkiler)	0,8454
Faktör-IV (Bırakmaya Uyum)	0,8185
Faktör-V (Bırakma Sonrası Sağlık)	0,6736

Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,6576 olarak tespit edilmiştir. Faktörler arası korelasyonda negatif olanlar bulunduğu için ölçeğin tek bir puandan bahsedilememektedir.

TARTIşMA

Bu çalışma, profesyonel futbolu bırakan bireylerin bırakma yaşantılarını algılamalarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bir ölçme aracının ilk amacı "neyi" ölçmesi amaçlanıyorsa sadece onu ölçmesi, asıl amacı ise bireyler hakkında karar verilmesine yardımcı olmasıdır [12]. Çalışma kapsamına alınan örneklemin yeterliliğini belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda; KMO ve Barlett testi sonuçları anlamlı bulunmuştur. KMO'nun 0.60'dan yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir [13].

Faktör analizi çalışmalarında örneklem sayısı konusunda çok çeşitli görüşler bulunmaktadır. Gorsuch (1983) ve Kline (1979), örneklem sayısının en az 100 olmasını önermişlerdir. Minimum gerekli olan örneklem sayısının (n), analiz yapılan değişken sayısına (p) oranı konusunda ise yine değişik görüşler bulunmaktadır. Catell (1978) bu oranın 3'den 6'ya, Gorsuch (1983) ise en az 5 olması gerektiğini belirtmiştir [14].

Ölçeğin kapsam geçerliği uzman görüşleriyle sağlanırken, yapı geçerliğini test etmek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya

toplayarak ölçmeyi, az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir [15]. Faktör analizi, çok sayıda değişken arasındaki ilişkilere dayanarak, değişkenlerin daha anlamlı, kolay, anlaşılır ve özet biçimde yorumlanmasını sağlayan çok boyutlu bir yöntemdir [13].

Cronbach Alpha, ölçeğin güvenilirlik seviyesi belirlenirken, ölçeğin tümü ve her bir alt ölçek için iç tutarlılık anlamında kullanılan bir güvenilirlik katsayısı hesaplama biçimidir [16]. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı normalde 0 ve 1 arasında derecelendirilir [17]. Güvenirliğin alt sınırı 0.70 olarak kabul edilmesine karşın, bazı çok sayıda alt ölçekten oluşan ölçme araçlarının madde sayısının azlığına bağlı olarak, bazı alt ölçekleri için bu sınırın altına da düşülebilir [12]. Her ne kadar aslında katsayı için bir alt sınır olmasa da katsayısının 1.0'a yaklaşması ölçekteki maddelerin iç tutarlılığının artması anlamına gelmektedir [17]. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için yapılan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde, katsayı değerlerinin 0,67 ile 0,84 arasında değiştiği anlaşılmaktadır. Elde edilen bu değerler, oldukça güvenilir ve yüksek güvenilirlik düzeyindedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, "Profesyonel Futbolu Bırakma Yaşantısını Algılama Ölçeği (PFBYAÖ)"nin iç tutarlılığı ve yapı geçerliliği ile ilgili olarak elde edilen veriler, PFBYAÖ'nün futbolu bırakan bireylerin algılarını ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymaktadır. Geçerlik ve güvenilirliğin devam eden bir süreç olması nedeniyle nihai sonuçlara ulaşılabilmesi için daha fazla katılımcıyla yapılacak benzer çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Değişik coğrafi bölgelerde ve bırakma sürecinin farklı aşamalarındaki bireylerin çalışmalara dahil edilmesi değişik sonuçların çıkması için fırsatlar sağlayacaktır.

İlerde yapılacak benzer araştırmalarla, sporu bırakma aşamasında özellikle sorun yaşaması muhtemel bireylere rehabilitasyon merkezlerinde yardım edilmesinin önünün açılacağı düşünülmektedir. Ayrıca, bu sayede sporu bıraktıktan sonraki dönemde bireylerin yeni kariyer yönelimlerine de rehberlik etmek mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

1. Lewis LE. A Career profile of professional athletes: A study of the effect of professional football on social support, career perceptions and expectations and pre-retirement planning, PhD thesis, University of Minnesota, 1997.
2. Taylor J, Ogilvie BC. A conceptual model of adaptation to retirement among athletes, *Journal of Applied Sport Psychology*, 1994, 6: 1-20.
3. Ogilvie BC, Taylor J. Career termination issues among elite athletes. In: Singer RN, Murphey M, Tennant LK, editors, *Handbook of research on sport psychology*, New York: Macmillan, 1993.
4. Baillie PHF, Danish SJ. Understanding the career transition of athletes, *The Psychologist*, 1992, 6: 77-98.
5. Wylleman P, Alfermann D, Lavallee D, Career transitions in sport, *Psychology of Sport and Exercise*, 2004, 5: 7-20.
6. Huang Z. Athletic career transition in former Chinese elite athletes: An empirical investigation and cross-cultural comparison with findings from Germany, PhD thesis, Universität der Bundeswehr, 2002.
7. Coakley SC. A phenomenological exploration of the sport-career transition experiences that affect subjective well-being of former national football league players, PhD thesis, University of North Carolina, 2006.
8. Alfermann D, Stambulova N, Zemaityte A. Reactions to sport career termination: A cross-national comparison of German, Lithuanian and Russian athletes, *Psychology of Sport and Exercise*, 2004, 5(1): 61-75.
9. Erpič SC, Wylleman P, Zupančič M. The effect of athletic and non-athletic factors on the sports career termination process, *Psychology of Sport and Exercise*, 2004, 5: 45-59.
10. Torregrosa M, Boixados M, Valiente L, Cruz J. Elite athletes' image of retirement: The way to relocation in sport, *Psychology of Sport and Exercise*, 2004, 5(1): 35-43.
11. Stambulova N, Stephan Y, Jäphag U. Athletic retirement: A cross-national comparison of elite French and Swedish athletes, *Psychology of Sport and Exercise*, 2007, 8: 101-118.
12. Erkuş A. Bilimsel Araştırma Sarmalı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.
13. Büyüköztürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2007.
14. MacCallum RC, Widaman KF, Zhang s, Hong S. Sample size in factor analysis, *Psychological Methods*, 1999, 4(1): 84-99.

15. Albayrak AS. Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın, Ankara, 2006.
16. Cronbach LJ. Coefficient alpha and internal structure of tests, *Psychometrika*, 1951, 16: 297-334.
17. Gliem JA, Gliem RR. Calculating, interpreting, and reporting Cronbach's alpha reliability coefficient for Likert-type scales, Midwest Research-to-Practice Conference in Adult, Continuing, and Community Education, The Ohio State University; 8-10 October 2003.

ADANA DEMİRSPOR VE ADANASPOR FUTBOL TARAFTARLARININ ŞİDDET EĞİLİMLERİ*

Pervin BİLİR¹

Levent SANGÜN²

ÖZET

Futbolda şiddet olaylarının çıkmasında fanatik ve holigan olarak adlandırılan taraftarların payının büyük olmasına rağmen, genel taraftar kitlesinin şiddete eğilimli olması ve olaylara dahil olması, şiddetin daha büyük boyutlara ulaşmasında önemli rol oynamaktadır. Spor sahalarında yaşanan şiddet ve saldırganlık eylemlerinin gittikçe artan boyutlara ulaşması ve sokaklarda taraftarların polisle veya takımların taraftarlarının birbirleri ile çatışmaları toplumsal dokunun zedelenmesine neden olmaktadır. Yapılacak bilimsel çalışmalar ışığında düzenlemelerin yapılması, şiddet olaylarının önlenmesinde daha etkin bir yol sunacaktır. Bu çalışma ile, Adana ilinin en eski ve ezeli iki rakip takımı olan ve her karşılaşmalarında çıkan şiddet olayları ile anılan, Adanaspor ve Adana Demirspor futbol taraftarlarının demografik özellikleri ile şiddet eğilimlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmanın bulgularında, Adana Demirspor taraftarlarının eğitim düzeylerinin yüksek ve daha fazla meslek sahibi oldukları, Adana spor taraftarlarının, daha genç ve daha çok öğrenci kitlesinden oluştuğu ve şiddet eğilimlerinin Adana Demirspor taraftarlarına göre daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Adanaspor, Adana Demirspor, Sporda Şiddet

VIOLENCE TRENDS OF ADANA DEMİRSPOR AND ADANASPOR SOCCER FANS

ABSTRACT

Although fans called as fanatics and hooligans have a large share concerning aggressive behaviors in football; the tendency to violence of general fan mass and their contribution to the cases have a significant role for the increase of violence to alarming levels. Gradual increase in the amount of violence and aggression in sports areas and the conflict between fans and police or the conflict between the opponent teams' fans bring forth damage to the social structure. Arrangements in the light of scientific studies will present a more effective way in preventing violence.

In this study; the purpose is to expose the demographic characteristics and tendency to violence of the fans of two arch-rivals and the primal teams Adanaspor and Adana Demirspor in Adana Province. With the results of this study, it was determined that Adana Demirspor supporters have higher education level and have a higher employment level whereas Adanaspor supporters are young, mostly students and have more tendency to violence than Adana Demirspor fans.

Keywords: Adanaspor, Adana Demirspor, Violence in Sport

*Bu çalışma 6-7 Haziran 2013 tarihinde Samsunda yapılan Uluslararası Sporda Şiddetin Temelleri ve Önlenmesi Yönündeki Stratejiler Sempozyumu'nda Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

¹Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümü Adana/Türkiye. Yazışmadan Sorumlu Yazar: e mail: pbilir@cu.edu.tr

²Çukurova Üniversitesi Adana Meslek Yüksekokulu, Adana/Türkiye Isangun@cu.edu.tr

GİRİŞ

Bir amaç için mücadele anlamına gelen oyun, gerilim ve mutlu olma duygusu eşliğinde, belirli kurallar çerçevesinde, zaman ve mekân sınırları içinde gerçekleştirilen, yaşamın rutininden farklılığa uzanan iradî bir eylem ve faaliyettir [1]. Futbol bir spor oyunudur. Ancak, eski çağların sportif faaliyetlerinden sosyolojik açıdan çok farklı bir yerde duran futbol oyunu, özellikle 20.Yüzyılda kazanmış olduğu kitleleşme, farklılaşma, örgütlenme, profesyonelleşme, endüstrileşme, ticarileşme, siyasallaşma, bilimselleşme gibi özellikleriyle modern toplumun temel niteliklerini de yansıtan bir olgudur [2]. Birçok insan için, en heyecan verici oyun ve hayatın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen futbol, diğer birçok insan için ise, oyun ve hobi olmanın ötesinde farklı anlamlar taşımaktadır. İşte futbola bir oyundan çok, farklı anlamlar yükleyenler ve büyük öneme sahip olduğuna inanmakta olan futbol taraftar gruplarının ortaya çıkması, ekonomik alandaki yeni-liberal uygulamaların hızlanması ve toplumsal etkilerinin daha hissedilir hale gelmesiyle paraleldir. Özellikle 1970'lerde Avrupa'da taraftar gruplarının gelişimi ve 1980'lerle beraber Türkiye'de gerçek anlamda ortaya çıkmaya başlayan öncü örgütlülükler böyle bir duruma işaret eder [3]. Ülkemizde 1980 darbesinin de etkisiyle depolitize olmuş toplumsal kesim, futbolu bir hobi, heyecan verici bir oyun olmaktan çok, daha büyük öneme sahip bir şey olarak algılamaya başlamış, bu kesimler tarafından futbol, ölüm-kalım mücadelesi olarak görülüp hayatının merkezine oturtulmuş, taraftarlar futbol takımlarıyla kendilerini özdeşleştirmeye başlamışlar. Futbol endüstrisinin en önemli destekleyici faktörü de bu taraftarlık olgusu olmuştur. Taraftarlık, temel itibarıyla takıma gönül veren kişilerin katılımı ile gerçekleştirilen bir kent ritüelidir. Bir futbol derneğine üye olmak kişiye, bir aileye, bir takıma ait olma duygusu, mutluluğu vermekte ve kişiye sosyal statü kazandırmaktadır [4]. Takımına bağlı olan, onu ya da sporcularını takip eden, onlara olumlu duygular besleyen, onları destekleyen ve futbolla ilgili arzularını bu şekilde karşılayan kişiye taraftar denilmektedir [5]. Taraftar kavramı, kişilerin takımını sevmesi, ona duygusal olarak bağlanmasını, holigan ve fanatik kavramları ise kişilerin saldırgan davranışlar içinde bulunmasını ifade etmek için kullanılmaktadır. Futbol holiganları, her ne kadar bir takıma bağlı gibi gözükseler de, takımın skoru veya başarısı onlar için pek de önemli değildir. Holiganların amacı, sadece olay çıkartmaktır [6]. Bir zamanlar futbol kaynaklı şiddet olayları sadece bir İngiliz hastalığı olarak yorumlanmış fakat çok geçmeden bu hastalığın bulaşıcı olduğu görülmüştür. Futbol holiganizmi sadece futbolun beşiği İngiltere'de değil, kara Avrupa'sında, Güney Amerika'da, İtalya'da kendini göstermiş ülkemizde ise özellikle son yıllarda üzücü sonuçlar doğurmuştur. Futbol tarihindeki ilk ve en dehşet verici şiddet olayları ile karşılaşan İngiltere, bu yüzden futbol holiganizmi ile mücadeleye diğer ülkelere önce başlamış, tedbirleri erken almak zorunda kalmış ve bu alanda diğer ülkelere öncülük etmiştir [7].

Şiddet ve saldırganlık kavramları birbirlerinin yerine kullanılmakla birlikte şiddet kavramının daha genel ve saldırganlığı da kapsayan bir durum, saldırganlığın ise saldırgan eylemde bulunmaya yönelik içsel yatkınlığı gösteren bir kişilik özelliği olduğu söylenebilir. Baron ve Richardson'a göre; canlı bir varlığa zarar verme veya onu incitme amacı güden ve böyle bir davranıştan kaçınmak isteyen birisine yöneltilen herhangi bir davranıştır [8]. Karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri ya da birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak diğerlerinin veya bir kaçının bedensel bütünlüğüne veya törel ahlaki/moral/manevi bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet vardır [9]. Erten ve Ardalı, şiddet davranışlarını şu şekilde tanımlamaktadır; insanlarda şiddet kullanma, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, sükûnet ve huzura son vermek; birinin hakkını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke ifade etmek şekillerinde kendini

gösteren davranışlardır [10]. Sekot, sporda şiddetin eski çağlardan beri var olduğunu ifade ederken, sporun ticarileşmesi ve profesyonelleşmesi ile birlikte yeni formlar kazandığına vurgu yapmaktadır [11].

Ülkemizde spor müsabakalarında, özellikle futbol maçlarında ortaya çıkan saldırgan ve hakaret dolu yaklaşımlar toplumsal dokunun zedelenmesine neden olmaktadır. Yakın geçmişimizde ülke gündemini meşgul eden olayların başında gelen Bursaspor, Diyarbakır spor karşılaşması, sporun nasıl bir ayrımcılık motivasyonuna zemin hazırlayan bir alana dönüştüğünün de önemli örneklerinden biridir. Yine her Diyarbakır spor maçında, batı takımlarının taraftarlarının açtıkları ayrımcılık içeren pankartlar da toplumsal birlikteliğin yeniden inşası konusunda aciliyet dolu sinyaller vermektedir. Elazığspor, Malatyaşpor maçında ortaya çıkan etnik kimlik üzerinden hakaretler bu durumun açık örneğidir. Sporun dilinin, dışlama ve ötekileştirme üzerine kurulduğu ülkemizde bu sorun, sadece etnik ayrımcılık değil, aynı zamanda yoksul kitlelerin bir kimlik manipölasyonunu da içermektedir. Büyük takımların maçlarında ortaya çıkan sopalı, bıçaklı ve bazen de silahlı olaylar halk kültürünü bir bütün olarak olumsuz etkilemektedir. Yine yabancı takımların taraftarlarıyla çıkan kavgalar sonucunun ölümlerle sonuçlandığına da bu ülke tanık olmuştur [12]. Futbolda saldırganlık ve şiddet yalnızca taraftarlar arasında olmamakta, saha içinde de kural dışı hareketler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Sertlik ve şiddet, oyunun doğası değil, sosyal ilişki içinde futbola bakış açısından kaynaklanan ve kontrol altına alınması gereken bir davranış bozukluğudur [13]. Spor sosyolojisi ve psikolojisi alanında yapılan araştırmalar, sporun, toplumsal yapının bir yansıması olduğunu göstermektedir. Spor sahalarındaki seyircilerin takım tutma ve bir takımın taraftarı olmalarına bağlı olarak saldırganlıklarını da bu yapı içerisinde ele alıp incelemek gerekir [14]. Yaklaşımlarında çeşitli farklılıklar bulunsa da taraftarın kimliğinin anlaşılması üzerine yoğunlaşan, tarihsel ve sosyal bağlarını ve şiddet eğilimlerini tanımlamaya çalışan ve sporda şiddete neden olan unsurlarla ilgili literatürde birçok çalışma vardır [15-23].

Bu çalışmanın taraftarlarla ilgili verilerinin toplandığı Adanaspor ve Adana Demirspor kulüpleri Adana'nın en eski kulüpleri arasında yer almaktadır. Adanaspor, 1954 yılında kurulan bir kulüptür. 1996 yılında, Genel Kurul Kararı ile şirketleşme yolunda ilk adımı atarak Adanaspor Spor Faaliyetleri A.ř. adını almıştır. şirket hisselerinin Uzan ailesine geçmesinden sonra bu aile 2003 yılından itibaren yaşadığı ekonomik sorunlar yüzünden zor durumda kalmış ve bu yüzden 2005 yılı aralık ayında şirketin tasfiyesi istenmiştir. Adanalıların büyük mücadeleleriyle, Türkiye Futbol Federasyonu'nun 9 Haziran 2006 tarihli toplantısı sonucu Adanaspor adıyla, 2006-2007 sezonunda halen kulüp başkanlığı görevini yürüten Bayram Akgöl'ün önderliğinde, Bank Asya 1.Lig'inde hizmet vermeye devam etmektedir [24,25]. Turbeyler, Adanaspor'un taraftar grubudur. Adana'nın en önemli ekonomik tarım ürünleri olan pamuk bitkisinin beyazı ve narenciye ürününün turuncusu Adanaspor'un renklerini oluşturmuştur. Adana Demirspor Kulübü 1938 yılında kurulmuş ve 1940 yılında tescil edilmiştir. Kulüp 1969 yılına kadar Devlet Demir Yolları (DDY) bünyesinde faaliyetlerini sürdürmüştür. 2004 yılından itibaren PTT 1. Lig'de mücadelesine devam etmektedir. şimşekler adıyla anılan taraftar grubu bulunmaktadır [24,26]. Yıldırım ve Uçar'ın ifadeleriyle Adanaspor ve Adana Demirspor kulüpleri arasındaki farklılıklar şu şekilde ortaya konulmuştur: "Adanaspor, 60'lı yıllarda Adana Demirspor'un kentte gittikçe büyüyen bir prestij unsuru ve buna bağlı bir rant kapısı olmaya başlaması ile birlikte, pastadan yeterli payı alamadığına inanan ve bunu da Adana Demirspor'un iç karışıklıklarına ve şike söylemlerine dayandıran, çoğunlukla esnaf ve küçük işletme sahipleri tarafından kurulmuştur. Demirspor'un kökenleri ise demiryolu çalışanlarına dayanır, ancak zamanla yörenin en önemli kulübü haline gelmesiyle birlikte, büyük toprak sahiplerinin de içinde yer almak istediği bir oluşum haline gelir. Böylece, alt ve üst sınıfların bir karışımı ile

camianın yapısı şekillenir. Adanaspor ise daha orta sınıf bir tabana dayanır. Demirspor 50-70 arası önemli başarılar elde ederek yıldızını parlatırken, popüler olmanın getirdiği dejenerasyona da maruz kalmıştır. Arkadan gelen Adanaspor bu durumu lehine çevirip, kolej takımı havası ile 70 ve 80'lere damgasını vurur. Kenti Avrupa'da temsil eder. Her ne kadar Adanasporlular, Demirspor'u kurum kökenli olması nedeniyle, Ankara takımı olmakla suçlasalar da, Adanaspor da, futbol federasyonunun ikinci ligleri kurma kararı ile şehir takımları kurdurma furusına bağılı olarak hayata geçmiştir. Dolayısıyla merkezi etkinin iki takım üzerinde de etkisi vardır. 90'lar ve 2000'lerle birlikte Adanaspor'un şirket halini alması, rekabeti yeni bir boyuta sokar; sınıfsal zemin daha net ayrılmıştır. Ancak Adanaspor'un şirket olması, yerel siyasetin ve çekişmelerin tekrar Adana Demirspor'a odaklanmasına neden olur. Adana'da, Demirspor için para harcamak hatta para batırmak bir seviye haline gelir. Taraftar kültürü açısından ise durum daha nettir: Demirspor'un yıllardır tek bir tribün grubu olarak kalmayı başarması, grubun muhalif bir damara sahip olması, kulübün kapanma sürecinde yaptıkları eylemlerle kötü gün dostu olduklarını ortaya koymaları ile yurt çapında dikkat çeken bir oluşum halini almıştır. Adanaspor tribünleri ise yıllarca bölünmüş olmanın dezavantajını çekmiştir, son yıllarda başarıların artması ile birlikte yeniden bir araya gelme çabaları ortaya konur. Özetle iki takım arasındaki rekabet, köklerden ziyade yeni gelişen durumlardan beslenir" [27].

Futbolda şiddet olaylarının çıkmasında fanatik ve holiganların payının büyük olmasına rağmen, diğer taraftarların şiddete eğilimli olması ile holigan ve fanatiklerin başlattıkları şiddet olaylarına dâhil olması, olayların daha da büyümesine neden olmaktadır. Spor sahalarında yaşanan şiddet eylemlerinin gittikçe artan boyutlara ulaşması ve şehir sokaklarında taraftarların polisle veya diğer takımın taraftarlarıyla çatışmaları sporda şiddeti önemli bir olgu olarak karşımıza çıkarmaktadır. Bu olgunun bilimsel olarak incelenmesi önlemlerin daha etkili alınmasında rol oynayacaktır. Bu çalışmada, Adana ilinin en eski ve ezeli iki rakip takımı olan Adanaspor ve Adana Demirspor futbol taraftarlarının demografik özellikleri ile şiddet eğilimlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Betimsel bir çalışma olan bu çalışmada veriler tesadüfî örneklem yöntemi ile 186 taraftardan elde edilmiştir. Veriler, Kapıcıoğlu'nun şiddet algısı anketinde [28], bazı değişiklikler yapılarak oluşturulan anket ile toplanmıştır. Verilerin analizinde frekans ve yüzdeler dağılımlar gibi betimleyici istatistik teknikler kullanılmıştır. Araştırmaya katılan taraftarların futbolla ilgili belirlenen ifadelere verdikleri yanıtların belli gruplar altında toplanmasında faktör analizinden yararlanılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda 5 faktör ortaya çıkmıştır. Faktörlerin dağılımına bakıldığında One-Sample Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda birinci ve ikinci faktörlerin normal dağılışı gösterdiği, üçüncü, dördüncü ve beşinci faktörlerin göstermediği saptanmıştır. Normal dağılışı gösteren faktörlerde ikili karşılaştırmalarda t-testi, ikiden fazla karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi, normal dağılışı göstermeyen faktörler için ise ikili karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi, ikiden fazla karşılaştırmalar için ise Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Anketin güvenilirliği için yapılan analiz sonucunda Cronbach's Alpha değeri 0.78 olarak saptanmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan, Adanaspor taraftarlarının 109'unun erkek, 1'inin kadın, Adana Demirspor taraftarlarının ise, 60'ünün erkek 16'sının kadın olduğu görülmüştür. Takım taraftarlarının diğer demografik özellikleri aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Takım taraftarlarının yaş dağılımları

Yaş Aralığı	Adana Demirspor		Adanaspor	
	f	%	f	%
10-15	3	3,9	4	3,6
16-20	25	32,9	80	72,7
21-25	25	32,9	17	15,5
26-30	8	10,5	6	5,5
31-35	11	14,5	2	1,8
35>	4	5,3	1	0,9
Toplam	76	100,0	110	100,0

Çalışmaya katılan takım taraftarının yaş dağılımına bakıldığında, Adanaspor taraftarlarının çoğunun %72,7 ile 16–20 yaş aralığında, Adana Demirspor taraftarlarının çoğunun 16–25 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Taraftarların eğitim durumu

Eğitim Durumu	Adana Demirspor		Adanaspor	
	f	%	f	%
İlkokul	7	9,2	11	10,0
Ortaokul	7	9,2	15	13,6
Lise	37	48,7	60	54,5
Üniversite	25	32,9	24	21,8

Taraftarların eğitim durumu dağılımları incelendiğinde, Adana Demirspor taraftarlarının %48,7’si lise, %32,9’u üniversite, Adanaspor’un ise %54,5’inin lise, %21,8’inin de üniversite mezunu oldukları görülmektedir.

Tablo 3. Taraftarların meslek dağılımı

Adana Demirspor			Adanaspor		
Meslek	f	%	Meslek	f	%
Öğrenci	34	44,8	Öğrenci	68	61,9
Serbest Meslek	29	38,2	Serbest Meslek	32	29,1
Kuaför	1	1,3	Kuaför	4	3,6
Devlet memuru	5	6,6	Devlet memuru	1	0,9
Doktor	3	3,9	İşçi	1	0,9
Hemşire	2	2,6	Teknisyen	1	0,9
Tiyatro	1	1,3	Sporcu	3	2,7
Bankacı	1	1,3	-	-	-

Taraftarların meslek dağılımları incelendiğinde, serbest meslek grubunun en yüksek meslek grubunu oluşturduğu ve Adana Demirspor’da %38.2 ve Adanaspor’da ise %29.1’lik yüzdelle yer aldığı görülmektedir. Öğrencilik ne kadar meslek olarak tanımlanmasa da, bu gruba burada yer verilmiştir. Öğrencilerin Adana Demirspor’da %44.7, Adanaspor’da ise %61,8’lik bir yüzdelle yer aldıkları görülmektedir.

Tablo 4. Taraftarların gelir durumu

Gelir Durumu	Adana Demirspor		Adanaspor	
	f	%	f	%
0-750	15	19,7	21	19,1
751-1500	11	14,5	22	20,0
>1500	8	10,5	3	2,7
İşsiz	42	55,3	64	58,2

Taraftarların gelir dağılımına bakıldığında işsizlerin büyük çoğunlukta olduğu, Adana Demirspor'un %55,3, Adanaspor'un ise %58,2'sinin işsiz oldukları görülmektedir. Bu işsiz kesimin diğer tablolara bakarak, büyük bölümünün öğrenci kesimi olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 5. Taraftarların şiddet olaylarına karışma durumu

Olaylara Karışma	Adana Demirspor		Adanaspor	
	f	%	f	%
Evet	22	28,9	47	42,7
Hayır	54	71,1	63	57,3

Taraftarların şiddet olaylarına karışma dağılımına bakıldığında, Adana Demirspor taraftarlarının %28,9'unun, Adanaspor taraftarlarının ise %42,7'sinin şiddet olaylarına karıştıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 6. Taraftarların şiddet eğilimleri arasındaki anlamlı fark durumu

Faktör Yapıları	Takımlar	N	X±SS	Min-Max (Median)	p
Kavgaya Hazır Yapı	A.Demirspor	76	17,6±6,2	7-30 (17,5)	0,226
	Adanaspor	110	18,9±7,1	7-35 (18,0)	
Savunmaya Hazır Yapı	A.Demirspor	76	12,5±3,8	4-20 (13,0)	0,000
	Adanaspor	110	14,8±3,9	4-20 (15,5)	
Tartışmaya Hazır Yapı	A.Demirspor	76	8,6±2,6	3-14 (9,0)	0,748
	Adanaspor	110	8,5±3,2	3-15 (8,5)	
Sinirli Yapı	A.Demirspor	76	8,6±3,2	3-15 (8,5)	0,000
	Adanaspor	110	10,2±3,0	3-15 (11,0)	
Sakin Yapı	A.Demirspor	76	3,0±1,5	1-5 (3,0)	0,360
	Adanaspor	110	3,3±1,5	1-5 (3,0)	

Adana Demirspor ve Adanaspor taraftarlarının şiddet eğilimlerine yönelik hazırlanan ifadelerin hangi gruplar altında toplandığına bakmak için yapılan faktör analizinde, dağılımın Tablo 6'da görülen 5 faktörel yapıya ayrıldığı görülmüştür. Bu faktör yapıları arasında taraftarların arasındaki anlamlı farka bakıldığında; "savunmaya hazır yapı" anlamlı(p>0,01) olup, her iki takımın ortalaması ortanca değerinin altında ve Adanaspor'un ortalaması, Demirspor'dan daha yüksek olup, Adanaspor taraftarlarının savunma yapısı daha yüksektir. "Sinirli yapıda" her iki takım taraftarları arasındaki fark anlamlı(p>0,01) olup, Adanaspor taraftarlarının ortalaması ortanca değerinin altında, Demirspor'un ortalaması ise ortanca değerinin biraz üstünde bulunmuştur. Adanaspor taraftarlarının daha sinirli yapıda olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Adanaspor ve Adana Demirspor iki ezeli rakip takım olarak Adana ilinin önemli iki marka değerindeki takımıdır. Her iki takımın taraftarlarının yaş dağılımına bakıldığında, Adanaspor taraftarlarının çoğunluğunun 16–20 yaş aralığında, Adana Demirspor taraftarlarının çoğunluğunun 16–25 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Adanaspor taraftarlarının Adana Demirspor'a göre daha genç bir taraftar kitlesine sahip olmasına rağmen, her iki takımın taraftar kitlesinin de genç potansiyele sahip olduğu söylenebilir. Ülkemizde taraftarlar üzerine yapılan çalışmalarda yaş durumuyla paralel sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuç, Türkiye nüfusunun önemli bir kısmının genç olmasına ve futbola genç kesimin yoğun ilgi göstermesine bağlanabilir. Acet'in yaptığı çalışmada [29], 15-29 yaş grubundaki seyircilerin oranının %73,1 olduğu, Taşğın'ın yaptığı çalışmada [30],

15-29 yaş grubunda olan seyircilerin %60 oranında olduğu, Bozdemir'in (1998) yaptığı araştırmada [16], seyircilerin %74'ünün 15-25 yaş grubuna ait olduğu, şahin (2003)'in çalışmasında [31], 14-30 yaş arası seyircilerin oranının %73,1 olduğu, Karagözoğlu ve Ay'ın yaptığı araştırmada [32], 15-25 yaş grubundaki seyircilerin oranının %58 olduğu, Gültekin ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada [18], seyirci yaşı ortalamasının 20,71 ve Kayaoğlu'nun yaptığı araştırmada [19], seyirci yaş ortalamasının 24,49 olduğu bulunmuştur. Enerji yüklü bir varlık olarak insanın bu mevcut enerji akışı, kimi zaman yıkıcı şekillerde patlak verirken, kimi zamanda uyumlu ve yaratıcı biçimde ortaya çıkabilmektedir. Özellikle genç insan gruplarındaki enerjinin şiddet eylemlerine dönüşmeden, sosyal hayata adapte edici, yapıcı yollara yönlendirilmesi, bu gençlerin gerek aile gerekse toplum içinde yaşamış olduğu baskılar yüzünden oluşan negatif duygularını, spor yaparak atması, şiddet uygulamadan yaşayacağı bir hayatın getireceği pozitifliği önemsemesi çok önemlidir. Bu ancak bireyin çok küçük yaşlardan itibaren spor yapması, daha ilköğretim döneminde onunla tanışmış olmasıyla olanaklıdır [33]. Taraftarların eğitim durumları da yaşları ile paralellik göstermekte, her iki takımında en fazla lise mezunu oldukları görülmektedir. ağlayan ve Fişekçioğlu'nun [34], yaptığı çalışmada futbol seyircisinin en yüksek %35'inin lise mezunu olduğu ve yapılan küfürlü, şiddet içeren davranışlara katılma yönünden yine lise öğrencilerinin en yüksek frekansa sahip olduğu saptanmıştır. Adanaspor taraftarlarının daha çok ortaokul ve lise mezunu oldukları, Adana Demirspor taraftarlarının ise daha çok üniversite mezunu oldukları görülmektedir. Taraftarların meslek dağılımları incelendiğinde, her iki takımın taraftarlarının da yüksek oranda serbest meslek sahibi olduğu görülmüştür. Ancak, Adana Demirspor taraftarlarının serbest meslek sahibi olanları, Adanaspor'dan fazladır. Taraftarların gelir dağılımına bakıldığında işsizlerin büyük çoğunlukta olduğu ve Adanaspor'da işsizlere daha çok rastlandığı görülmektedir. Bu durumun, diğer verilerle birlikte düşünüldüğünde taraftarların büyük oranda öğrenci olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ancak şunu da ifade etmek gerekirse, gelir dağılımındaki adaletsizlikler ve farklı kesimler arasında derinleşen uçurum bireysel anlamda anemiye yol açmakta, özellikle toplumun alt kesimlerini oluşturan kitlelerde kin ve öfke birikimi yaratmaktadır. Sportif alanlar ise bu kitleler için deşarj olabilmek imkânı sağlamaktadır. Her ne kadar yanlışta olsa, toplumun büyük bir kesimi stadyumları rahatça bağırılan, küfür edilebilen, istenildiği gibi davranarak stres atılabilen dokunulmaz yerler olarak algılamaktadırlar [7]. Eğitim düzeyinin düşük olduğu ve sosyo-ekonomik bakımdan sıkıntı içinde yaşayanların şiddete daha çok eğilimli oldukları yönünde literatürde bulgular mevcuttur [16,20]. Taraftarların şiddet olaylarına karışma durumuna bakıldığında, Adanaspor taraftarlarının yarıya yakınının şiddet olaylarına karıştıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bu spor kulübünün Adana Demirspor Kulübü taraftarlarına göre daha genç ve daha fazla öğrencilerden oluştuğu göz önünde tutulursa, genç kesimin şiddete daha eğilimli oldukları söylenebilir. Van der Brug'un çalışmasında [35], şiddet içindeki gençlerin sorunlarından ilki, sorunlu okul yaşantısı, ikincisi ise etkili ana-baba denetiminin olmaması olarak açıklanmaktadır. Bu sorunlu gençliğin taraftar grupları içinde daha saldırgan davranışlar sergilemeye neden eğimli olduklarını spor sosyolojisi açısından açıklamaya çalışırsak, kitlesel bir yapı içinde, bastırılmış duyguların açığa çıkması ve şiddete yönelmesidir diyebiliriz. Kitle içinde "içgüdüleri ile hareket eden bir mahlük" haline gelen insan, toplumsal kontrol mekanizmalarını işletemez hale gelmekte ve bunun sonucunda bastırılmış ya da en azından dizginlenmiş güdüler açığa çıkılmaktadır. Bu durumun en açık kanıtı, stadyumlarda kimi zaman rakip takım oyuncularına, ya da rakip takım seyircilerine, kimi zaman da hakemlere, takım idarecilerine yönelik "retorik saldırganlık" ta ve kimi durumda cinsel ağırlıklı küfürlerde görülmektedir [36]. Özellikle taraftar grupları içindeki gençler, saldırganlık eğilimlerini denetlemeyip ekip başlarını da taklit ederek saldırgan tutum ve davranışlar sergilemektedirler. Taraftar gruplarına dahil olan

kişilerin olmayan kişilere göre daha saldırgan oldukları gözlenmektedir [13]. Koçer tarafından, Kayseri’de faaliyet gösteren futbol derneklerine üye olan taraftarların şiddet ve holiganizm eğilimlerini saptamak için yapılan çalışmada 18 yaşından küçük taraftarların diğer yaş gruplarına göre daha fazla şiddet ve saldırganlık eğilimi içinde oldukları belirlenmiştir [23]. Çağlayan ve Fişekçioğlu’nun yaptığı çalışmada [34], yapılan küfürlü şiddet içeren davranışlara katılma yönünden lise öğrencilerinin en yüksek frekansa sahip olduğu saptanmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı “Sporda Şiddete Etki Eden Faktörler, İstatistikler ve Çözüm Önerileri” başlıklı raporda, literatürde yapılan çalışmaları ve bu çalışmamızın verilerini destekleyen data yer almaktadır. Bu rapora göre; 2011–2012 sezonunda Futbol, Basketbol ve Voleybol karşılaşmalarında 2177 yasal işlem yapılmıştır. Bunlardan 463 işlem ile (%32) öğrencilerin en yüksek oranı oluşturduğu ve bu grubun suç işleme ve işlem görme bakımından en yüksek seviyede olduğu belirtilmektedir [37]. Adana Demirspor ve Adanaspor taraftarlarının şiddet eğilimlerine yönelik hazırlanan soruların faktör yapıları incelendiğinde; “savunmaya hazır yapı” ve “sinirli yapı” arasında anlamlı fark bulunmuştur. Adanaspor taraftarlarının Adana Demirspor taraftarlarına göre daha sinirli ve savunmacı yapıya eğilimli oldukları söylenebilir. Şiddete eğilimli taraftarların, savunmacı bir yapı içinde olmaları, psikolojik olarak karşıdan da şiddet görecekleri algısı içinde olmalarıyla açıklanabilir. Diğer faktör yapılarında her iki takım arasında anlamlı fark olmamasına karşın, Adanaspor taraftarlarının daha kavgacı, tartışmacı ve genelde sakin yapıya sahip oldukları belirlenmiştir. Hem şiddete eğilimli olmaları hem de sakin yapı içinde olmaları çarpıcı bir bulgu olarak karşımıza çıkmıştır. Günlük yaşamlarında soğukkanlı ve ağırbaşlı olan bireylerin, kalabalık psikolojisinde taşkın davranışlara katılmaktan, kendini kontrol edemedikleri sık sık görülmektedir. Bu topluca bir heyecanın, bir ruhsal deşarjin belirtisidir [38]. Grup süreçleri incelenirken sadece kişilik, cinsiyet, liderlik gibi bireysel temelli faktörlere odaklanmak; sosyal davranışların nedenlerini açıklamada yetersiz kalabilir. Çünkü grup süreçleri üzerine çalışan pek çok sosyal psikolojik kuramın da vurguladığı gibi, kişiler grubun içinde farklı davranabilirler ve diğer grup üyelerinin psikolojik ve davranışsal özelliklerine uyma eğilimi gösterirler. Spor kalabalığı, toplumda açıkça ifade edilebilen gruplardan biridir, üyeleri ortak bir hedefi paylaşır ve ortak bağları vardır. Kalabalığın şiddetini açıklamaya çalışan kuramlardan biri olan sosyal kimlik kuramına göre, kalabalığın içindeki dostluk, diğer grup üyelerinin nasıl değerlendirildiği, diğer takımların taraftarlarının nasıl tanımlandığı ve kalabalığın üyelerin benlik saygılarına olan katkıları, kalabalık davranışını belirleyen önemli etmenlerdir [39]. Granta adlı İngiliz edebiyat dergisinin yayıncısı Bill Buford’un, “Şiddet Manyakları Holiganların Arasında” başlıklı kitabı üzerine Newsweek gazetesinde çıkan bir eleştiride şunlar yer almıştır: “Buford’a göre fanatizm ve aşırı milliyetçilik bahane, çoğu işi ve ailesi olan bu serserileri çılgına çeviren şey şiddet’ten başkası değildir. Buford’un, gözlemlediği kişiler, tek başlarına olduğu sürece iyi huylu gibi görünüyorlar. Çok daha çarpıcı olanı Buford’un, holiganlara katıldıktan sonra bizzat şiddet kullanılmaya ayardığı farkına varmış olması; bayağılık hepimizin içindedir. Bu ne bir içgüdü, ne de bir dürtüdür, fakat çoğumuz için şiddetin bir çekiciliği vardır. Bir çeşit hırs diyebiliriz buna, yani karanlık tarafımızı doyuma ulaştıracak bir araç. Buford için bu tür zorbalıkların fakirlik ve toplumsal baskı ile de ilişkisi yoktur. Ona göre bundan da öte, birey benliğini daha büyük ve tehlikeli bir güce teslim eder. O bireyler, sıradan birey olduklarının farkına ne kadar varırlarsa o kadar ürkütücü olmaktadır” [39].

Hiçbir toplum o veya bu şekilde değişime uğramaksızın sürekli bir şiddet ortamında bulunamaz. Ama şiddet olaylarının meydana geldiği her toplum, belli bir süre sonra şiddete alışmakta ve şiddet eylemleri ile ilgili haberlere duyarsızlaşmaktadır. Sporda şiddete alışmadan etkin önlemlerin alınması ve uygulanması yaşamsal bir öneme sahiptir.

KAYNAKLAR

1. Huizinga J. Oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme, (Çev: Mehmet Ali Kılıçbay), Ayrıntı yayınları, İstanbul, 1995.
2. Amman MT. Sporun toplumsal dinamikleri, Editör: Leyla Tavacıoğlu, Birgöl Arslanoğlu, Spor bilimlerinde güncel yaklaşımlar, İTÜ Beden Eğitimi, İstanbul, 2008.
3. Aydın MB, Hatipoğlu D, Ceyhan Ç. Endüstriyel futbol çağında taraftarlık, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2008, 26; 289-316.
4. Eker GÖ. Futbolun dayanılmaz çekiciliği, büyülenen taraftar portresi, fanatizm ve Beşiktaş, Milli Folklor Kültür ve Araştırma Dergisi, 2010, 22 (85):173-182.
5. Arslanoğlu K. Futbolun Psikiyatrisi, İthaki Yayınları, İstanbul: 2005.
6. Kerr JH, Kock H. Aggression, violence and the death of a Dutch soccer hooligan: a reversal theory explanation, Aggressive Behavior, 2002, 28:1-10.
7. Kıraç E. Futbolda şiddet ve çıkış yolları üzerine bir deneme, Erişim adresi: <http://www.sporhukuku.org.tr/makaleler/103-futbolda-iddet-ve-ck-yollar-uezerine-bir-deneme-averkan-krac.html>. Erişim tarihi: 27 Mart 2013.
8. Baron RA, Richardson, DR. Human Aggression, 2th ed., Plenum Press, Newyork, 1994.
9. Michaud Y. Şiddet, (Çev: Cem Muhtaroğlu), İletişim Yayınları, İstanbul, 1986.
10. Erten Y, Ardali C. Saldırganlık, şiddet ve terörün psikososyal yapıları, Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, 1996, 6(7):143-163.
11. Sekot A. Violence in sports, European Journal for Sport and Society, 2009, 6(1):37-49.
12. TBMM Spor Kulüplerinin Sorunları ile Sporda Şiddet Sorununun Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Komisyonu Raporu, Mart 2011. Erişim adresi: http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/denetim/spor/belgeler/ss733_spor_araskom.pdf. Erişim tarihi: 01.05.2013.
13. Giresunlu G. Şike Şike Futbol, 1. Baskı, Destek Yayınevi, İstanbul, 2011.
14. Çepe K. Futbol müsabakalarında seyircilerin saldırganlıkları ve şiddet sebepleri üzerine bazı araştırmalar, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1992.
15. King A. The end of the terraces: The transformation of English football in 1990's. London: Leicester University, 1998.
16. Bozdemir M. Futbol fanatizminin sosyolojik açıdan tahlili, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998.
17. Yüksel H, Doğan B, Morali S, Acar MF. Futbolda şiddetin toplum bilimsel boyutları, Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi, 1998, 5(1):22-26.
18. Gültekin O, Doğan M, Doğan A, Eylen B. Futbol sahalarında şiddet ve emniyet güçlerinin tutumu üzerine bir araştırma, 21.Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, EGM Yayınları, Ankara, 2000, 749-754.
19. Kayaoğlu AG. Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2000.
20. Kılıçgil E. Futbol taraftarlarının şiddet ile ilgili tepkilerinin psiko-sosyal boyutları, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu SPORMETRE Dergisi, 2003, 1(1):21-29.
21. Çetin H. Öğrenci ergenlerin şiddete yönelik tutumları, yaş ve cinsiyete göre bir inceleme, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004.
22. Çağlayan HS, Çetin MÇ, Şirin EF. Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik-kültürel yapısının şiddet eğilimindeki rolü, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2005, 7(2):15-24.
23. Koçer M. Futbol derneklerine üye olan taraftarların şiddet ve holiganizm eğilimlerinin belirlenmesi: kayseri örneği. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2012, 32: 111-135.
24. Şanıvar R. Adana'da sporun dünü ve bugünü. Yel Matbaası, Adana, 1991.
25. Erişim Adresi: <http://www.adanaspor.com.tr/kurumsal.html>. Erişim Tarihi: 05.06.2013.
26. Erişim Adresi: <http://www.adanademirspor.org.tr/kulubumuz.asp>. Erişim Tarihi: 05.06.2013.
27. Yıldırım Y, Uçar M. Memleket futbolunun iki (paralel) aynası: Adana Demirspor – Adanaspor, Editör: Behçet Çelik, Adana'ya kar yağmış. 4.Baskı, Eylül İstanbul, 2012. 431-445.
28. Kapıcıoğlu İ. Üniversite öğrencilerinin şiddet algısı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008.
29. Acet M. Futbol seyircisini fanatik ve saldırgan olmaya yönelten sosyal faktörler, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2001.
30. Taşğın Ö. Fenerbahçe futbol seyircisinin sosyo-ekonomik profili, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2000.
31. Şahin HM. Sporda şiddet ve saldırganlık, Nobel Basımevi, Ankara, 2003.
32. Karagözoğlu C, Ay SM. Futbol seyircisinde saldırganlık eğilimleri, (İstanbul örneği), Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim

- ve Teknoloji Dergisi, 1999, 6(3):27-31.
33. Kazan B. Türkiye’de futbol, fanatizm ve şiddet, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.
 34. Çağlayan HS, Fişekçioğlu İB. Futbol seyircisini şiddete yönelten faktörler, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2004,12:101-110.
 35. Van der Brug HH. Football hooliganism in Netherlands, In R. Gulianotti, N. Bonney and M. Hepworth (Eds.), Football, violence and social identity, London: Routledge, 1994.
 36. Le Bon G. Kitleler psikolojisi, (Çev: Yunus Ender), Hayat Yayınları, İstanbul, 1997.
 37. Erişim adresi: <http://www.memurlar.net/haber/303937/>. Erişim Tarihi 12.06.2013.
 38. Saçaklı M. Psikolojik ve sosyolojik açıdan sporda şiddet, Olimpik Akademi Dergisi, 1(2):22-30.
 39. Hagger M, Chatzisarantis N. Social Psychology of exercise and sport, Maidenhead: Open University Press, McGraw-Hill Education, 2005.
 40. Moses R. Şiddet nerede başlıyor, (Çev: Ayşe Kul), Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, 1996, 6(7): 23-27.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ SPOR ve PERFORMANS ARAşTIRMALARI DERGİSİ YAYIN ve YAZIM KURALLARI

Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi'ne (SPD) gönderilecek çalışmalar aşaşıdaki yayın kurallarını dikkate almalıdır:

- 1.Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi'nin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir.
 - 2.Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi'nde beden eğitimi ve spor bilimleri alanında yapılmış ve daha önce hiçbir yayın organında yayınlanmamış özgün yazılar yayınlanır.
 - 3.Tüm yazarlar dergiye yayımlanmak üzere gönderdikleri yazılarının okunup onaylandığını ve başka bir yerde yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere gönderilmemiş olduğunu belirtilen bir formu imzalayıp dergi editörlüğüne yazı ekinde bir dosya ile göndermelidirler (Ek 1: Başka yerde yayımlanmadığına dair beyan mektubu)
 - 4.Dergiye yollanacak yazılar için Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi (SPD) "ulusal makale gönderim, takip ve değerlendirme sistemi" kullanılmaktadır. Yazarların bir kereye mahsus olmak üzere kayıt olup kullanıcı adı ve şifre almalı gerekmektedir.
 - 5.Biçimsel kontrolü geçen her yazı, bilimsel içeriğine göre uygun hakemlere gönderilerek değerlendirilmeye alınır.
 - 6.Dergiye gönderilen tüm yazılar editör ve konuyla ilgili en az iki hakemin onayından geçerek ve gerekli görüldüğü takdirde istenen değişiklikler yazar/yazarlarca yapıldıktan sonra yayınlanır. Yazı hakkında önerilen değişiklikler yazar tarafından kabul görmezse başka bir hakeme başvurmak veya yazıyı yazarna geri vermek konusunda derginin yayın kurulu yetkilidir.
 - 7.Basımına karar verilen yazılarda yayın öncesi küçük yazım hataları dışında ekleme ya da çıkarma yapılamaz.
 - 8.Çeşitli nedenlerden dolayı yazısının yayınlanmasından vazgeçen yazar başvurusundan itibaren iki (2) ay içerisinde yazısını geri çekebilir.
 - 9.Makale yayımlanmak üzere dergiye gönderildikten sonra, tüm yazarların yazılı izni olmadan yazar isimleri silinemez ve yazar sıralaması değiştirilemez.
 - 10.Yayın süreci tamamlanan yazılar geliş tarihi esas alınarak yayınlanır. Ancak güncelliğini kaybetmemesi ağınsından bu sıra bazı öncelikli çalışmalar için uygulanmayabilir. Buna karar verme yetkisi editöre aittir.
 - 11.Yazılar, Microsoft Word Windows programında, Calibri yazı karakterinde, sayfanın her tarafından 2,5 cm boşluk bırakılarak, 12 punto ve 1,5 aralık yazılarak gönderilmelidir. Tüm sayfalar başlık sayfasından başlayarak numaralandırılmalıdır.
 - 12.Yazının başlığı ile Özet/Abstract başlıklarını tümüyle büyük, bold ve 14 punto yazılmalıdır. Özet/Abstract metni satırbaşı yapılmadan blok halinde 9 punto, 1 aralık olarak yazılmalı ve 250 kelimeyi geçmemelidir.
- Dergiye gönderilen yazılar şu sırayı izlemelidir:
- a) İlk sayfa (Yazarların Künyesi ve Makalenin Türkçe İngilizce başlığı); Yazının Türkçe ve ing başlığı sayfa ortalanacak şekilde alt alta büyük harfle 14 punto olarak yazılır ve hemen onun altında yazıdaki katkı sıralarına göre yazar/yazarların ad ve soyadları, adresleri telefon numaraları ve E-mail adresleri sola yaslanarak alt alta sıralanır. Yazarların içerisinde yazışmalardan sorumlu olacak yazarın (correspond author) yanına trnak içinde "Yazışmadan sorumlu yazar" ifadesi yazılır.
 - b) İkinci sayfadan itibaren (Makale metni Başlıktan itibaren bir bütün halinde verilir); Türkçe Başlık (sayfa ortalanarak 14 punto, kısaltma kullanılmamalıdır), Yazar(lar) adı-soyadı başlığın altına sayfa ortalanarak yazılmalı, Yazarların soyadlarının sağ üstüne konulacak rakamlar ile ilk sayfanın altına kurum adları ve adresleri (E-mail adresleri) dip not olarak eklenmelidir.
 - c) Daha sonra yazarların altına sol başa yaslanmış, 14 punto ile koyu yazılmış "Özet" (Türkçe özet metni 9 punto ve 1 satır aralığı yazılır), "İngilizce başlık" (ortalanmış ve 14 punto ile koyu yazılır) ve "Abstract" (sol başa yaslanmış, 14 punto ile koyu yazılır. İngilizce özet metni 9 punto ve 1 satır aralığı yazılır)
 - d) İngilizce Abstract metnini "Giriş", "Materyal ve Metod", "Bulgular", "Tartışma". Eğer istenirse "Sonuç ve Öneriler" kısmı da ilave edilebilir- Bu bölüm başlıkları; sola yaslanmış, büyük harf, 12 punto ve koyu yazılacaktır)
 - e) Yukarıdaki bölümleri "Kaynaklar" takip eder ve gerekirse Kaynaklar'dan önce "Teşekkür" (acknowledgements), bölümü yazılır.
- 1.Sözlü görüşmeler ve yayımlanmamış eserlere ait bildirimler (Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri hariç) kaynak olarak kullanılmamalıdır.
 - 2.Kaynakların doğruluğundan yazar/yazarlar sorumludur.
 - 3.Gönderilen çalışmalar yayımlanması veya yayımlanmaması yazarlarına iade edilmez. Yayınlanmadığı durumda yazar/yazarlar bu konuyla ilgili olarak bilgilendirilirler.
 - 4.Çalışmalar yayımlanmak üzere kabul edildiği takdirde, "Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi" (SPD) çalışmanın bütün yayın haklarına sahip olur.
 - 5.Yazıları yayımlanan yazarlara telif ücreti ödenmez.
 - 6.Yayımlanmış yazının tamamının tekrar yayım hakkı derginin iznine bağılıdır.
 - 7.Yayımlanan çalışmaların bilimsel etik ve hukuki sorumluluğu yazarna/yazarlarına aittir. İnsan ve hayvan denekler için etik kurul raporu alınmalıdır. Editör gerekli gördüğünde, etik kurul onayı isteyebilir.
 - 8.Çalışması yayımlanan yazara/yazarlara derginin 1 nüshası ücretsiz olarak gönderilir.
- Yazı Düzeni:
- 1)Başlık ve Yazar İsmi: Araştırmanın başlığı 13 kelimeyi geçmeyecek şekilde 14 punto olarak yazılmalıdır. Yazar/yazarların ad ve soyadları sayfa ortalanarak unvan belirtilmeden verilirken, kurum adresleri ve elektronik posta adresleri sayfa altında dipnot olarak yazılmalıdır.
 - 2)Özet/Abstract: Türkçe özet (250 kelime) "Özet" başlığı altında, İngilizce özet ise, "Abstract" başlığı altında yazılmalıdır. Abstract başlığının üzerinde yazının İngilizce başlığı yer almalıdır (14 punto olarak). Özet/Abstract metninin 250 kelimeyi geçmeyecek şekilde sol başa yaslı ve "tek satır aralığı" olarak 9 punto blok halinde yazılmalıdır. Türkçe özetin hemen altında ayrı satır olarak, sol başa yaslı "Anahtar Kelimeler" (koyu), İngilizce özetin hemen altında ise "Key Words" (koyu) başlığı yer almalıdır. Anahtar kelimeler 5'i geçmemeli ve seçiminde başlıkta olmayan kelimeler tercih edilmelidir.
 - 3)Ana Metin: Yeni bir sayfa olarak hazırlanmalıdır. Dergiye gönderilecek makalelerde "Calibri" yazım düzeni geçerlidir. Ana metnin 10 sayfa geçmemesine özen gösterilmelidir. Bu sayfa kısıtlaması yayın kurulu tarafından gerektiğinde arttırılabilir. Ana metin "1,5 satır aralığı" olarak yazılmalıdır. Bir araştırma makalesinde, sırası ile Giriş, Materyal ve Metod, Bulgular ve Tartışma bölümleri yer almalıdır. Gözden geçirme makalelerinde bu içeriğe dikkat edilmeyebilir.
 - 4)Ana metinde yer alacak şekiller, grafikler, fotoğraflar ve çizelgeler makalenin içinde, bahsedildiği yerde verilmeli ve numaralandırılmalıdır. Şekil, grafik ve fotoğraflar JPG, TIFF formatında sunulacaktır. Tabloların üstüne tablo numarası ve başlığı yazılmalıdır. Tablolar sayfa düzenine göre ya 8 ya da 9 punto olarak yazılabilir.
 - 4)Teşekkür (acknowledgements); Zorunlu değildir. Ancak yazar/yazarlar, araştırmaya katkısı yazılıklı düzeyinde olmayan kişilere birkaç cümlelik teşekkür yazabilirler. Yazılması halinde Ana metnin sonunda ve Kaynaklar kısmından önce verilmelidir.
 - 5)Kaynaklar: Çalışmada; mümkün olduğunca yeni ve çalışmaya doğrudan ilgilendiren kaynaklara yer verilmelidir. Kaynak sayısının 40 adeti aşmaması tavsiye edilmektedir.
 - 6)Ana Metinde Kaynak Belirtilmesi
a)Kaynaklar belirttikleri ilk yerden başlayarak ardışık bir şekilde numaralandırılmalıdır. Ana metin, tablolar ve başlıklar dahil her kaynak köşeli parantez [] içine alınmalıdır. Aynı kaynak başka yerde kullanıldığında ilk verilen numara ile belirtilmelidir.
b)Doğrudan alıntılar 3 satırı geçmeyecek şekilde ve trnak içinde kullanılmalıdır. Eğer bu limiti aşarsa metin içinde 10 punto, bold karakterde ve blok halinde içerden başlayarak yazılmalıdır. Bu tür alıntılar kaynak olarak yukarıda belirtildiği gibi numaralandırılmalıdır.
c)Tablolar ardışık olarak numaralandırılmalıdır. Her bir tablo için açıklayıcı ve kısa bir başlık olmalıdır. Başlıkların sadece ilk kelimesinin baş harfi büyük, diğeri tüm kelimeler ise küçük olarak 10 punto ve koyu(bold) şekilde yazılmalıdır. Her tablo sütununda da kısa bir başlık olmalıdır. Açıklayıcı bilgiler, tablo başlığında değil, tablo altında yer alacak olan dipnot bölümünde verilmelidir. Not bölümünde sırasıyla *, **, vb. simgeleri kullanılmalıdır.
d)İnternet kaynakları zamanla silinebilir, değiştirilebilir ya da başka bir yere taşınabilir. Bu nedenle kayıtlar için bir kopyası mutlaka saklanmalıdır.
e) Ulaşılabilecek kaynaklardan elde edilemeyecek gerekli bilgiler hariç, kişisel iletişimlerin kaynak olarak kullanılmasından sakınılmalıdır. Bu tür kaynaklar numaralandırılmamalıdır. Kişisel iletişim yapılan kişinin adı ve günü belirtilecek şekilde ana metinde parantez içinde belirtiniz. Bu yöntem, konuşma ya da tutulan notlar için de kullanılabilir.
 - 7) Kaynaklar Bölümünde Kaynakların Belirtilmesi: Yazının son sayfası "Kaynaklar" başlığından oluşmalıdır.
a)Numaralandırma: Bütün kaynaklar alfabetik değil, metinde kullanılan numaralarına göre sıralandırılmalıdır.
b)Yazarlar: Her bir yazarın soyadı ve adının ilk harfi yazılmalıdır. Kaynaklarda bütün yazarlar sıralanmalıdır, fakat çalışmada 6'dan fazla yazar var ise ilk 6 yazar sıralanmalı daha sonra gelen yazarlar için Türkçe "ve ark", ing."et al." eklenmelidir (örn. 1). Her bölümü farklı yazının yazıldığı kitaplar için şu sıra takip edilmelidir: bölüm yazarı, bölüm başlığı, editör/editörler ve kitap başlığı. (ör. 6).

- c)Kitap başlıkları, bölüm başlıkları: Başlıktaki ilk harf büyük harf olarak yazılmalıdır. Geriye kalan tüm başlık özel isimler hariç küçük harflerden oluşmalıdır (örn. 3). Başlığın altı çizilmemeli ve yana eğik (italik) harf kullanmamalıdır.
- d)Dergi yayınlanan yazı gösteriminde: Dergi başlığının kısaltması (veya tam ismi olabilir), nokta, yıl, noktalı virgöl, cilt, parantez içinde sayı, iki nokta üst üste, sayfa aralığı ve nokta olarak alınmalıdır. Örneğin, Brain Res. 2002;935(1-2):40-6.
- e)Sayfalar: Dergiler için sadece bilginin bulunduğu sayfa değil makalenin ya da bölümün tam sayfa aralığı verilmelidir. Ancak kitaplar için sayfa sayısı verilmemelidir; sözlükten alıntılarda ise sayfa numarası belirtilebilir (örn. 7) ve ayrıca kitapta bir bölüm yazarı ve sayfa aralığı belirtilerek kaynak olarak gösterilir (Örn. 5).
- Kaynak Yazımı İçin Örnekler
- 1)Yazarlı Dergi Makaleleri
Rose ME, Huerbin MB, Melick J, Marion DW, Palmer AM, Schiding JK, et al. Regulation of interstitial excitatory amino acid concentrations cortical contusion injury. Brain Res. 2002;935 (1-2):40-6.
- 2)Yazarı Kurum Olan Dergi Makaleleri
Diabetes Prevention Program Research Group. Hypertension, insulin, and proinsulin in participants with impaired glucose tolerance. Hypertension. 2002;40(5):679-86.
- 3)Yazarlı Kitaplar:
Murray PR, Rosenthal KS, Kobayashi GS, Pfaller MA. Medical microbiology. 4th ed. St. Louis: Mosby; 2002.
- 4)Yazan ve Yayımcısı Kurum Olan Kitaplar
Royal Adelaide Hospital; University of Adelaide, Department of Clinical Nursing. Compendium of nursing research and practice development, 1999-2000. Adelaide (Australia): Adelaide University; 2001.
- 5)Editörlü Kitap
Berkow R, Fletcher AJ, editors. The Merck manual of diagnosis and therapy. 16th ed. Rahway (NJ): Merck Research Laboratories; 1992.
- 6)Kitap Bölümü
Meltzer PS, Kallioniemi A, Trent JM. Chromosome alterations in human solid tumors. In: Vogelstein B, Kinzler KW, editors. The genetic basis of human cancer. New York: McGraw-Hill; 2002. p. 93-113.
- 7)Sözlükten Alıntı
Dorland's illustrated medical dictionary. 29th ed. Philadelphia: W.B. Saunders; 2000. Filamin; p. 675.
- 8)Gazete makalesi
Tynan T. Medical improvements lower homicide rate: study sees drop in assault rate. The Washington Post. 2002 Aug 12;Sect. A:2 (col. 4).
- 9)Cd-rom
Anderson SC, Poulsen KB. Anderson's electronic atlas of hematology [CD-ROM]. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2002.
- 10)İnternette Dergi Makalesi
Abood S. Quality improvement initiative in nursing homes: the ANA acts in an advisory role. Am J Nurs [serial on the Internet]. 2002 Jun [cited 2002 Aug 12];102(6):[about 3 p.]. Available from: <http://www.nursingworld.org/AJN/2002/june/Wawatch.htm>
- 11)İnternette Kitap
Foley KM, Gelband H, editors. Improving palliative care for cancer [monograph on the Internet]. Washington: National Academy Press;2001[cited 2002 Jul 9]. Available from: <http://www.nap.edu/books/0309074029/html/>.
- 12)İnternette Sayfa/Web Sitesi
Canadian Cancer Society [homepage on the Internet]. Toronto: The Society; 2006 [updated 2006 May 12; cited 2006 Oct 17]. Available from: <http://www.cancer.ca/>.

ONDOKUZ MAYIS UNIVERSITY
SCHOOL of PHYSICAL EDUCATION and SPORTS,
"JOURNAL of SPORTS and PERFORMANCE RESEARCHES" SUBMISSION GUIDELINES

The manuscripts sent to the Journal of Sports and Performance Researches should take the following publication rules into consideration:

1. The language of publication for the Journal of Sports and Performance Researches is Turkish and English.
2. In the Journal of Sports and Performance Researches, original manuscripts in the field of Physical Education and Sports which have not been published by any other journal before are published.
3. All the authors should sign a form which specifies that the manuscript sent to be published is read and approved, is not published before or sent to be published in any other journal and should send this form to the editor with a file attached to the manuscript (Attachment 1: Letter of Statement specifying that the manuscript is not published before)
4. For the manuscripts sent the Journal of Sports and Performance Researches "national manuscript sending, tracking and evaluation system" is used. The authors should be registered and get a user name and a password.
5. Every manuscript approved for style is sent to related reviewers according to their scientific content.
6. All the manuscripts sent to the journal are published after they are approved by editor and at least two reviewers and after changes-if necessary- are made by author/authors. If the changes suggested for the manuscript are not accepted by the author, the editorial board is authorized to consult another reviewer or to send the manuscript back to the author.
7. In the manuscript approved for publication, no adding or deleting is permitted before publication except for small spelling mistakes.
8. The author who wants to cancel publication can withdraw the manuscript in two (2) months following the date of application.
9. After the manuscript is sent to the journal, author names cannot be deleted, new names cannot be added and the order of the author names cannot be changed without the written permission of all the authors.
10. Manuscripts are published according to their submission date. However, there may be some exceptions for some manuscripts in terms of timeliness. These decisions are made by editors.
11. Manuscripts should be written in Calibri, Microsoft Word Windows Programme, in 12 fonts and 1,5 spacing. There should be 2,5 cm space on each side of the page. All the pages should be numbered starting from the title page.
12. The title and Abstract titles should be written in capitals, in bold and 14 fonts. Abstract should not be indented and written in a block in 9 fonts and 1 spacing and should not exceed 250 words.

The manuscript should have the following order:

- a) The first page (authors' names and Turkish English title of the manuscript); Turkish and English title of the manuscript should be written in the middle of the page in 14 fonts with capital letters and under the title, the names and surnames, addresses, telephone numbers, and e-mail addresses of author/authors are written aligned to the left in the order of their level of contribution. The author responsible for the correspondence should be stated as "corresponding author" in quotation marks.
 - b) Following the second page (the manuscript is written starting with the title); Turkish title (in the middle of the page, 14 fonts, no abbreviations), author(s) name and surname under the title in the middle, a number should be given above the last letter of each surname and the institution name and addresses of authors (e-mail addresses) should be stated as a footnote on the first page.
 - c) Under the names of the authors, aligned to the left, "Abstract" in 14 fonts and bold (Turkish abstract should be in 9 fonts and with 1 spacing), "English Title" (in the middle, in 14 fonts and bold) and "Abstract" (aligned to the left, in 14 fonts and bold. Abstract in English is written in 9 fonts and with 1 spacing)
 - d) Abstract in English is followed by "Introduction", "Materials and Methods", "Results", "Discussion". "Results and Suggestions" can also be added. The titles of this should be aligned to the left, in capital letters, 12 fonts and bold.
 - e) Next follows the "References" and if necessary "Acknowledgements" is written before the "References".
1. Oral interviews or any documents not published (except master and doctorate theses) shouldn't be used as references.

2. The author/authors are responsible for the accurateness of the references.

3. The manuscripts submitted are not sent back to the authors whether they are published or not. When they are not published, the author/authors are informed.

4. If the manuscripts are accepted to be published, the Journal of Sports and Performance Researches owns all the publication copyrights of the manuscript.

5. No royalty is paid to the authors.

6. The copyright for the manuscript to be published again depends on the permission of the journal.

7. The scientific ethics and legal responsibility of the manuscript belong to the author/authors. Ethics board report should be taken for human or animal subjects. The editor can ask for the approval of the ethics board.

8. 1 sample of the journal is sent to the author/authors free of charge.

Order of writing:

1. Title and Author Name: Title should be written in 14 fonts and should not exceed 13 words. Names and surnames of the author/authors should be written in the middle, without academic degrees and electronic mail addresses should be written under the page as footnote.

2. Abstract: Turkish abstract (250 words) should be written under the title "Özet" and English abstract should be written under the title "Abstract". The English title should be above the Abstract title (in 14 fonts). Abstract texts should not exceed 250 words, should be aligned to the left and should be written in 9 fonts with 1 spacing and in a block. Under the Turkish abstract, in a different line, aligned to the left, there should be "Key Words" (bold), and under the English abstract, in a different line, aligned to the left, there should be "Key Words" (bold). Key words should not exceed 5 and the words should not be chosen from the title.

3. Text-Only: It should be prepared as a new page. In the manuscripts to be submitted, "Calibri" should be used. Text only should not exceed 10 pages. This limitation can be extended by the Board when necessary. Text only should be written with 1,5 spacing. In a research there should be Introduction, Material and Method, Results and Discussion parts. In a review, this content may be disregarded.

The figures, graphics, photographs and tables in the text should be stated at the mentioned place and should be numbered. Figures, graphics and photographs should be submitted in JPG, TIFF. Tables should have numbers and titles. The tables can be written in 8 or 9 fonts depending on the page layout.

4. Acknowledgements: This part is not compulsory. However the author/authors can write a few sentences for those who contributed to the research. The contributions of the people should be clearly stated here. If written, this part should be at the end of the text only and before References.

5. References: References should be as new as possible and directly related to the research. It is recommended that the number of the references should not exceed 40.

6. Making references in the text

a) The references should be numbered consecutively starting from the first place they are stated. Every reference including the text only, tables and titles should be given in brackets []. If the same reference is used in another place, it should be stated with the same number given first.

b) Direct references should not exceed three lines and should be used in quotation marks. If this limit is exceeded, it should be written in 10 fonts, bold and in a block. Such references should be numbered as stated above.

c) The tables should be numbered consecutively. There should be a clear and short title for each table. Only the first letter of the title should be in capitals, all the other letters should be small and in 10 fonts and bold. There should be a short title in every table column. The table should be mentioned in the text. If the data are taken from a previously compiled data set, this should be stated in the References. Explanations should be given not in the title, but in the note part under the table. In the note part, symbols such as *, **, should be used consecutively.

d) References from the internet can be deleted, changed or moved in time. For this reason, a copy should be kept for the record.

e) Except for the necessary information that cannot be taken from accessible resources, personal contacts should not be used as references. Such references should be numbered. The person contacted should be stated in the text in parentheses with the name and address. This method can be used for interviews or notes taken.

7. References: The last page of the text should be "References".

a) Numbering: All the references should be numbered not alphabetically but in the order of the numbers used in the text and should be in 8 fonts.

b) Authors: Every author's surname and the first letter of the name should be written. All the authors should be written in the references; however, if there are more than 6 authors, the first 6 authors should be written, for the other authors "ve ark" should be added for Turkish and "et al." for the English. (example 1). For the books that have different authors for each chapters, the order should be as follows: author of the chapter, title of the chapter, editor/editors and the title of the book. (example 6).

c) Book titles, chapter titles: The first letter of the title should be in capitals. The rest of the title should be in small letters except for the proper names (example 3). The title should not be underlined and it should not be written in italics.

d) Journal: The abbreviation of the journals title (or it can be the full name), should be as period, year, semicolon, volume, number in parentheses, colon, page range and period. For example: Brain Res. 2002;935(1-2):40-6.

e) Pages: For journals, not only the page number of the information it is taken from, but also the numbers of the pages of the whole article or chapter should be written. However, page number should not be given for books; in references from dictionaries page number can be stated (example 7) and also a chapter from a book can be shown as a reference by stating the author and the page range (example 5).

Examples for writing references

1)Journal articles with authors

Rose ME, Huerbin MB, Melick J, Marion DW, Palmer AM, Schiding JK, et al. Regulation of interstitial excitatory amino acid concentrations after cortical contusion injury. Brain Res. 2002;935 (1-2):40-6.

2)Institutional Journal articles

Diabetes Prevention Program Research Group. Hypertension, insulin, and proinsulin in participants with impaired glucose tolerance. Hypertension. 2002;40(5):679-86.

3)Books with authors

Murray PR, Rosenthal KS, Kobayashi GS, Pfaller MA. Medical microbiology. 4th ed. St. Louis: Mosby; 2002.

4)Books with institutional authors and publishers

Royal Adelaide Hospital; University of Adelaide, Department of Clinical Nursing. Compendium of nursing research and practice development, 1999-2000. Adelaide (Australia): Adelaide University; 2001.

5)Books with editors

Berkow R, Fletcher AJ, editors. The Merck manual of diagnosis and therapy. 16th ed. Rahway (NJ): Merck Research Laboratories; 1992.

6)Book chapter

Meltzer PS, Kallioniemi A, Trent JM. Chromosome alterations in human solid tumors. In: Vogelstein B, Kinzler KW, editors. The genetic basis of human cancer. New York: McGraw-Hill; 2002. p. 93-113.

7)Dictionary reference

Dorland's illustrated medical dictionary. 29th ed. Philadelphia: W.B. Saunders; 2000. Filami; p. 675.

8)Newspaper article

Tynan T. Medical improvements lower homicide rate: study sees drop in assault rate. The Washington Post. 2002 Aug 12; Sect. A:2 (col. 4).

9)Cd-rom

Anderson SC, Poulsen KB. Anderson's electronic atlas of hematology [CD-ROM]. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2002.

10)Journal article from the internet

Abood S. Quality improvement initiative in nursing homes: the ANA acts in an advisory role. Am J Nurs [serial on the Internet]. 2002 Jun [cited 2002 Aug 12];102(6):[about 3 p.]. Available from: <http://www.nursingworld.org/AJN/2002/june/Wawatch.htm>.

11)Book from the internet

Foley KM, Gelband H, editors. Improving palliative care for cancer [monograph on the Internet]. Washington: National Academy Press; 2001 [cited 2002 Jul 9]. Available from: <http://www.nap.edu/books/0309074029/html/>.

12)Page/Website from the internet

Canadian Cancer Society [homepage on the Internet]. Toronto: The Society; 2006 [updated 2006 May 12; cited 2006 Oct 17]. Available from: <http://www.cancer.ca/>.

Ek 1: Başka yerde yayınlanmadığına dair beyan mektup formatı

Sayın Editör,

“ ” başlıklı yazının derginizde yayınlanmak üzere gönderilmesi bilginiz dâhilindedir. Gönderilen bu yazının ilmi içeriğine ve sorumluluğuna katılıyoruz. Bu yazı daha önceden herhangi bir yerde yayınlanmamıştır ve yayın hakları halen başka bir kuruluşun tasarrufunda değildir. Yazının gözden geçirilmesi ve gerekli düzeltmeler için izin veriyoruz. Yazar olarak, yazı yayınlandığı takdirde, her türlü yayın haklarını size devretmiş olduğumuzu kabul ediyoruz. Saygılarımızla.

Ad ve Soyad:

Yazışmadan Sorumlu Yazar (Corresponding author):

Ad ve Soyad :

Adres :

Fax:

E-mail:

Ek 2. SPOR VE PERFORMANS ARAşTIRMALARI DERGISİ (SPD) YAYIN HAKLARI DEVİR FORMU

.....
.....başlıklı makalenin yazar(lar)ı olarak,

yayınlanması dileğiyle makalemizi gönderiyor ve aşağıdaki şartları kabul ediyoruz.

-Makalenin her türlü yayın hakkı, Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi'ne (SPD) aittir.

-Tüm yazarlar, makalede belirtilen sıraya göre formu imzalamalıdır.

-Makale; değerlendirilmek üzere dergiye gönderildikten sonra, hiçbir aşamada, yayın hakları devir formunda belirtilen yazar isimleri ve sıralaması dışında, makaleye yazar ismi eklenemez, silinemez ve sıralamada değişiklik yapılamaz.

-Makale; derginin belirttiği yazım ve yayın kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

-Makale orijinaldir. Daha önce yurtiçinde/yurtdışında, Türkçe/yabancı dilde yayınlanmamıştır veya yayınlanmak üzere değerlendirme aşamasında değildir.

-Yayın editörü, makalenin bilimsel değerlendirme sürecinin herhangi bir aşamasında, gerek gördüğü takdirde, yayınlanması istenilen dergi ve yayın kategorisini değiştirmeyi yazarlardan talep edebilir.

-Makalenin; bilimsel, etik ve hukuki sorumluluğu yazarlara aittir.

-Diğer yazarlara ulaşılamaması halinde; yazarların çalışmanın tüm aşamalarından haberdar olduklarını ve diğer yazarların sorumluluklarını, makalenin yazışma yazarı kabul eder.

Yazar/Yazarlar

İmza

1)

.....

2).....

.....

3)

.....

4)

.....

5)

.....

6)

.....

Tarih:

